

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 : กรณีศึกษา
โรงเรียนปฏิบัติงานเป็นเลิศ

วิทยานิพนธ์
ของ
สมจิตร ภูเขา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ธันวาคม 2557
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 : กรณีศึกษา
โรงเรียนปฏิบัติงานเป็นเลิศ

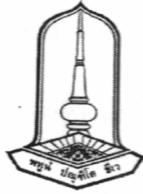
วิทยานิพนธ์
ของ
สมจิตร ภูเขา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ธันวาคม 2557

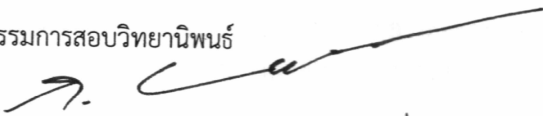
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายสมจิตร ภูษา
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผศ.ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี)

ประธานกรรมการ

(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....
(ผศ.ดร.สมชาย แก้ววังชัย)

กรรมการ

(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

.....
(อาจารย์ ดร.ธนบดี นันทะ)

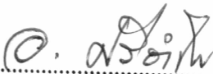
กรรมการ

(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม)

.....
(อาจารย์ ดร.ญาณภัทร สีหะมงคล)

กรรมการ

(อาจารย์บัณฑิตศึกษาภายนอกภาควิชา)

.....
(พล.อ.ต.ดร.อนันต์ ศรีอำไพ)

กรรมการ

(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(ผศ.ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสร)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

.....
(ศ.ดร.ประดิษฐ์ เทอดทูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ...๒๒... เดือน ...๕.๑... พ.ศ. 2557

ประกาศศุภณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีโดยได้รับความกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย แก้ววังชัย ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ธนบดี นันทะ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ญาณภัทร สีหะมงคล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ พล.อ.ต.อนันต์ ศรีอำไพ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ความคิดเห็นแนะนำช่วยเหลือและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนจบด้วยความเอาใจใส่ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาและถือเป็นพระคุณอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาการบริหารการศึกษาทุกท่าน ที่ได้กรุณา ให้ความรู้และให้คำแนะนำด้วยดีเสมอมา ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือ ให้คำแนะนำในการจัดทำแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาร่วมอภิปรายประชุมสนทนากลุ่มในการวิจัย ทำให้ได้ ข้อมูลครบถ้วนในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ และให้คำแนะนำในหลาย ๆ ด้านจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณงามความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นบุญกุศลแต่บิดาที่ล่วงลับไปแล้วมารดาอันเป็นที่รักเคารพยิ่ง และคณาจารย์ผู้ประสาวิชาความรู้ทุก ๆ ท่าน ตลอดจน คุณปทุมทิพย์ ภูษา และบุตร ที่ให้กำลังใจช่วยเหลือจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

สมจิตร ภูษา

ชื่อเรื่อง	การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 : กรณีศึกษาโรงเรียนปฏิบัติงานเป็นเลิศ
ชื่อผู้วิจัย	นายสมจิตร ภูเขา
กรรมการควบคุม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย แก้ววังชัย และอาจารย์ ดร.ธนบดี นันทะ
ปริญญา	กศ.ม. สาขาวิชา การบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสม ประโยชน์ที่นำไปใช้ และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยายแบบพรรณนาวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลครูต้องรู้จักฐานข้อมูลนักเรียนด้านครอบครัวและสังคมด้านสุขภาพ ด้านความสามารถ และด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมเครื่องมือและวิธีการรู้จักนักเรียน ได้แก่ 1) การประเมินพฤติกรรม (SDQ) นักเรียน 2) การทำระเบียบสะสม 3) การวัดแววนักเรียน 4) การจัดกิจกรรมโฮมรูม 5) การเยี่ยมบ้านนักเรียน 6) การประชุมผู้ปกครอง 7) สังเกตพฤติกรรมนักเรียน 8) สอบถาม สัมภาษณ์นักเรียนหรือเพื่อนนักเรียน 9) การทดสอบ 10) ศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ 11) การใช้โปรแกรม Scantool และการใช้โปรแกรม DMC

1.2 การคัดกรองนักเรียน มีเครื่องมือและวิธีการในการคัดกรองได้แก่ แบบบันทึกการคัดกรองนักเรียนรายบุคคลและแบบสรุปผลการคัดกรอง การแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยใช้กิจกรรมและโครงการคือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้แก่ (1) กิจกรรมแนะแนว (2) กิจกรรมนักเรียน (3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ 2) กิจกรรมในชั้นเรียนได้แก่ การจัดกิจกรรมโฮมรูม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การจัดนิทรรศการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต เพศศึกษา ห้องเรียนสีขาว 3) การใช้โครงการพิเศษ เช่น โครงการอบรม คุณธรรม-จริยธรรม โครงการทัศนศึกษา โครงการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันสำคัญของชาติ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมพิเศษร่วมกับชุมชน เช่น ชมรมเห็ดขอนขาวกลุ่มนักเรียนละอองฝุ่น

1.4 การป้องกันและแก้ไข วิธีการโดยการศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจในการอบรม เลี้ยงดู ชี้แจงให้เข้าใจปัญหาให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้คำแนะนำในการปรับ พฤติกรรม สร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารความเข้าใจ ให้เข้าร่วมกิจกรรมสังคม ไม่ลงโทษที่รุนแรง มีการช่วยเหลือให้อภัย และสร้างบรรยากาศให้อบอุ่น กิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหา คือ 1) การให้คำปรึกษา 2) กิจกรรมในชั้นเรียน 3) การสื่อสารกับผู้ปกครอง 4) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) กิจกรรมซ่อมเสริม 6) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 7) การเยี่ยมบ้านนักเรียน 8) การศึกษารายกรณี 9) จัดตั้งเครือข่ายคณะกรรมการตำบลเยาวชนอาสาต้านยาเสพติด 10) กลุ่มนักเรียนยุวชน แนะแนว YC (Youth Counselor)

1.5 การส่งต่อ มี 2 วิธี คือ 1) วิธีการส่งต่อนักเรียนภายในสถานศึกษา 2) วิธีส่งต่อนักเรียนภายนอกการศึกษา พร้อมทั้งรายงานผลการส่งต่อให้กับศูนย์เฉพาะกิจช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

2. การนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์ที่นำไปใช้ ($\bar{X}=4.85$) มีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.74$) และมีความเป็นไปได้ ($\bar{X}=4.61$) ตามลำดับ

TITLE The Operational of the student case and support system in School under the Secondary Educational Service Area Office 20 : Case Study Schools Best Practice.

AUTHOR Mr. Somjit Phusa

ADVISORS Asst. Prof. Dr. Somchai Kaewwangchai and Dr. Tanabodee Nonta

DEGREE M.Ed. **MAJOR** Educational Administration

UNIVERSITY Maharakham University **DATE** 2014

ABSTRACT

The purposes of this research were : 1) to study of the student case and support system in school best practice under the Secondary Educational Service Area Office 20 2) to presentation of the guidelines of the student case and support system in school under the Secondary Educational Service Area Office 20

The population of this research were (1) adviser of interview this research, (2) the participant in discussion, (3) professional in consider appropriate model. The instruments used in the study were : questionnaire about constituent of the student case and support system ,the agenda records, discussion records group, the appropriate questionnaire model.

The results of the study were as follows :

1. The model of the student case and support system in school under the Secondary Educational Service Area Office 20 were composed of 5 points

1.1 To know individual students ; the teacher have to know database of student in their family, social, healthy, ability, behavior and environment ; the instrument and method to know individual students namely students' behavior assessment (sdq), data student records, assessment the ability of student, homeroom activities, visiting student at home, parent meeting, observation students' behavior, questionnaire, interview or student's friends, test, to study evidence of documents, using program scantool and DMC program.

1.2 Screening students ; the instrument and method of screening students by. method of screening students such as screening students form and conclusion of screening students form. Classification of student into 3 groups : risk group and problem group.

1.3 Promotion and developing students, using activities program mean to arrange activities development in 3 groups ; 1) guidance activities 2) the student activity 3) global education and social service activity. Classroom activities such as homeroom, parent meeting, exhibitions, to develop learning activity of life skills of the student, human sexual education, special project such as moral project, educational trip, sport project, sport of important day's and etc.

1.4 To protect and solving. The method protect and solving to study and understanding in training. Understanding of problem have to participant protect and solving. advise for exchange behavior. To relationship and communication with together, no punishment. Having guidance and create for classroom. Protect and solving activity 1) guidance 2) classroom activities 3) communication with parents 4) special activities curriculum 5) augment activities 6) Student Development and Activities 7) visiting student at home 8) case study 9) network committee of sub-district youth to anti drugs 10) group of youth guidance

1.5 Passing 2 method 1) passing students method in school as follow understanding necessary for passing student school, student and parent's student. To coordinate with teacher to help student, take care and report the result helping. 2) passing students method out school as follow understanding necessary for passing student school, student and parent's student, adviser or organization in relate. Evaluation take care of student and report the result helping to school and parent's student. Result report protection and assistance to student organization of the Secondary Educational Service Area Office 20.

2. Presentation the guidelines of the student case and support system in school under the Secondary Educational Service Area Office 20. The findings of this research were as follows by 5 factors : overall fit of the model in the picture is included in the highest level. The mean = 4.85, with the possibility of variations in the overall level. The mean = 4.74, leading to the use of the model as a whole is at the highest level. The mean = 4.61.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
	ความสำคัญของการวิจัย	5
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา	8
	ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	15
	เทคนิคการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม	46
	บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20	55
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	71
	งานวิจัยในประเทศ	71
	งานวิจัยต่างประเทศ	81
3	วิธีดำเนินการวิจัย	86
	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	86
	แหล่งข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย	91
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	92
	การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	94
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	96
	การวิเคราะห์ข้อมูล	97
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	98
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	99
	ตอนที่ 1 รายงานผลการศึกษาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20	99
	ตอนที่ 2 รายงานการยกวางแผนทางการดำเนินงานและนำเสนอแนวทาง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20	119

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	136
ความมุ่งหมายของการวิจัย	136
สรุปผล	136
อภิปรายผล	138
ข้อเสนอแนะ	143
บรรณานุกรม	145
ภาคผนวก	152
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	153
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	158
ภาคผนวก ค หนังสือราชการ	174
ภาคผนวก ง ตัวอย่างภาพประกอบการจัดกิจกรรม	179
ประวัติย่อของผู้วิจัย	185

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ข้อมูลโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำแนกตามขนาด	57
2	จำนวนข้าราชการ และบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20	58
3	ข้อมูลจำนวนข้าราชการครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20	58
4	ข้อมูลจำนวนนักเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20	58
5	วิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20	66
6	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสรุปผลการประเมินแนวทางการดำเนินงาน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 ตามองค์ประกอบ 5 ประการ	130
7	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	131
8	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านคัดกรองนักเรียน	132
9	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา	133
10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านป้องกันและแก้ไข	134
11	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการส่งต่อนักเรียน	135

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	18
2 แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูที่ปรึกษา	23
3 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเรื่องการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 : กรณีศึกษา โรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ	90
4 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล	121
5 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน	122
6 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริม และพัฒนา นักเรียน	123
7 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไข ...	124
8 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งต่อ	126
9 แสดงแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20	128

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในยุคโลกาภิวัตน์ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และ วัฒนธรรมของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วยสภาพสังคมที่มีความวุ่นวายและมีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้ วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่างๆก็เปลี่ยนไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคม ชนบททั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตน้อย ความรู้ไม่เท่าทันการณ์ ขาดการยับยั้งชั่งใจจากสิ่งยั่วยุต่างๆ ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อความ เจริญก้าวหน้าทางสังคม ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคมรอบข้างจึงเป็นสาเหตุให้เกิด ปัญหากับเด็กและเยาวชนตลอดจนสังคมเป็นอย่างมาก เช่น ความรุนแรง ยาเสพติด อาชญากรรม มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีพฤติกรรมเรียนแบบชาวตะวันตก ใช้จ่ายเงินและสิ่งของอย่างฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เยาวชนซึ่งเป็นวัยที่ต้องการความดูแลช่วยเหลือส่งเสริมจากผู้ใหญ่และผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันสภาพแวดล้อมและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อตัวเด็กรวมทั้งสิ่งยั่วยุหรือ แบบที่ไม่เหมาะสมต่างๆก่อให้เกิดปัญหาสำหรับเด็กได้อย่างมากมาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสายัณห์ ผาน้อย (2551 : 3) พบว่า นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมได้แก่ต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน ต้องการเป็นที่สนใจต่อเพศตรงข้าม สภาพพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ การดื่มสุรา แยกตัวเองจากกลุ่ม รู้สึกว่าตัวเองไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ทะเลาะวิวาท รังแกเพื่อน รีดไถ ข่มขู่ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และมีการเบี่ยงเบนทางเพศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บทของการศึกษาไทย ที่มีจุดมุ่งหมายกำหนดเป้าหมายการพัฒนา การศึกษา ที่พัฒนา “คน” ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หรือเป็นคนดี คนเก่งและคนที่มีความสุข (มาตรา 6) และการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมี ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองและถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) โดยให้ ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคน ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลมีลักษณะ ด้านการรู้จักคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเผชิญกับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดทั้งให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจ หน้าที่เกี่ยวกับการจัดการ กำกับ ดูแลและส่งเสริมการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาให้กับส่วนราชการในสังกัดซึ่ง เป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. 2553 : 2)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะที่ดูแลรับผิดชอบส่งเสริมการศึกษาของเด็กและเยาวชนทุกระดับทุกประเภท ตั้งแต่ก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนักเรียนปกติและผู้ด้อยโอกาส ยากจน บกพร่องทางร่างกาย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชน จึงกำหนดเป็นนโยบายสถานศึกษาในสังกัดให้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข มีความรู้สึกรักเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีทักษะในการตัดสินใจการแก้ปัญหา ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการและกรมสุขภาพจิต. 2547 : 4) ได้ให้ความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพและมีหลักฐานการทำงาน ที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้บริหารโรงเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานของครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียน ในทุกด้าน ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานที่ต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนใน โรงเรียนรวมทั้งการสนับสนุนเรื่องต่างๆจากโรงเรียนและจากผู้ปกครองนักเรียน ตลอดจนชุมชนองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจนซึ่งประกอบด้วย (1) การรู้จักนักเรียนเป็น รายบุคคลในด้านความสามารถทางการเรียนสุขภาพและด้านครอบครัว (2) การคัดกรองนักเรียนเป็น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ และกลุ่มมีปัญหาชัดเจนส่งผลกระทบต่อวิถี ชีวิตประจำวันของตนเอง (3) การส่งเสริมนักเรียนทุกกลุ่มให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพมีความภาคภูมิใจใน ตนเองโดยใช้กิจกรรม โฮมรูมและการจัดการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมใน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหา จำเป็นอย่างยิ่งต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการ แก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม โดยครูที่ปรึกษาต้องให้การ ปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นการผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึกรู้สึกคิดและการ ปฏิบัติ (5) การส่งต่อเป็นการส่งต่อนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและอาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถ แก้ไขปัญหาได้จึงต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างเร่งด่วน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีสถานศึกษาในความรับผิดชอบทั้งสิ้น จำนวน 63 โรงเรียน มีการนำเอาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการดำเนินงานเพื่อดูแลนักเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นมามีนโยบายในการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยให้ ทุกโรงเรียนดำเนินการแก้ไขปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชนคือให้มีการจัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครอง และช่วยเหลือเด็กนักเรียนรับเรื่องเรียนกรณีเด็กนักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือถูกล่วงละเมิดทาง ร่างกายหรือทางจิตใจหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา รมรงค์ปัญหา สังคมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนให้โรงเรียนเป็นพื้นที่เขตปลอดภัย ปลอดภัยสุรา ปลอดภัยยาเสพติด และ ปลอดภัยอบายมุขทุกประเภท จัดทำคู่มือเพื่อแก้ปัญหาเด็ก และเยาวชน ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมกิจกรรมสร้างสรรค์ให้โรงเรียนจัดตั้งพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งให้ ความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลบุตรหลานให้กับผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนทำการ X-ray สภาพในเขต พื้นที่จุดเสี่ยงปลูกจิตสำนึก และสร้างความรู้สึกรู้สึกความรับผิดชอบในการแก้ปัญหาสังคม โดยเริ่มทำอย่าง

จริงจังในปีการศึกษา 2555 โดยมอบหมายให้กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาร่วมกับฝ่ายกิจการนักเรียนของโรงเรียนต่างๆในเขตพื้นที่จัดระบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่เป็นปัจจุบันครูสามารถเข้าใจและรับรู้ปัญหาของนักเรียน นักเรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมตามความสามารถและความถนัดของตนเองและโรงเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ทันถ่วงทีในกรณีที่พบเห็นนักเรียนประสบปัญหา แต่ยังไม่พบว่าการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร โดยจากการติดตามผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 และจากสรุปรายงานโครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีงบประมาณ 2556 ซึ่งมีการระดมความคิดเห็นจากผู้บริหารและครูหัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ยังขาดความรู้ความเข้าใจและเทคนิคกระบวนการดำเนินงานดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล พบว่า โรงเรียนยังขาดการเก็บข้อมูลที่ เป็นระบบ ข้อมูลไม่เพียงพอเก็บข้อมูลนักเรียนมาไม่ตรงตามความเป็นจริง เนื่องจากมีปัญหาในการติดตามข้อมูล จากนักเรียนและข้อมูลที่โรงเรียนมีอยู่กระจายไม่ประสานงานกัน ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาโดยการใช้ระเบียบสะสมและบันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน รวมทั้งแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (The Strengths and Difficulties Questionnaire) ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาและนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกัน นักเรียนกลุ่มปกติมีแนวโน้มลดลง และจากสถิติ การจัดกิจกรรมการประชุมผู้ปกครองในแต่ละปีการศึกษา โรงเรียนมีการจัดน้อยครั้งมากหรือบางโรงเรียนไม่มีการจัดเนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา สำหรับครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาควรดำเนินการมี 2 ลักษณะ คือ การให้คำปรึกษาเบื้องต้นและการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญา ด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนมีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแก้ไขแล้วแต่พฤติกรรมของนักเรียนไม่ดีขึ้น การส่งต่อภายในโรงเรียน เช่น ส่งต่อให้ฝ่ายกิจการนักเรียน ครูแนะแนว ครูฝ่ายอนามัย แต่กระบวนการส่งต่อยังขาดการประสานงานที่สมบูรณ์และขาดหลักฐานข้อมูลในการส่งต่อที่ชัดเจนและขาดการรายงานการปรับพฤติกรรมหลังจากการดำเนินการแก้ไขแล้ว ปัญหาดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากครูและบุคลากรในโรงเรียนบางส่วนยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องมีการกระตุ้นในการสร้างความตระหนักในความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขและพร้อมที่จะพัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีภาระงานที่รับผิดชอบมากทำให้ไม่มีเวลาในการดำเนินงาน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มที่รวมทั้งขาดการสนับสนุน การติดตามงานการตรวจสอบอย่างจริงจังจากฝ่ายที่รับผิดชอบ ยังขาดการดูแลติดตามได้ไม่ทั่วถึงของครูผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการของผู้บริหารยังขาดการเอาใจใส่และติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และจากการรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ประจำเดือนของศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนยังพบปัญหาของนักเรียนที่ยังขาดทักษะชีวิต ขาดการดูแลการใช้สื่อเทคโนโลยีของเด็กจนล่าสุดทำให้มีเด็กถูกล่อลวงไปข่มขืนทำอนาจารจากพิษภัยการใช้สื่อที่ผิดวิธี โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งพบว่าโรงเรียนยังขาดแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นระบบต่อเนื่องถูกต้องตามกระบวนการขั้นตอนขาดการส่งเสริมทักษะในการดำเนินชีวิตของนักเรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพของแต่

ละบุคคลปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนแทนที่จะได้รับช่วยเหลือแก้ไขแต่กลับถูกปล่อยปละละเลย มองว่าเป็นภาระหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่งที่ต้องทำหน้าที่ดูแล เพราะฉะนั้นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายทุกคนอย่างจริงจังและจริงจัง โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างถูกวิธี เพื่อลดปัญหารวมทั้งมีแนวทางการส่งเสริมดูแลเอาใจใส่และพัฒนาจิตใจอารมณ์สังคมและความคิดอย่างเหมาะสมแก่นักเรียนทุกคน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. 2556 : 3)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นนับว่าส่งผลต่อความสูญเสียทางการศึกษาและความเสียหายอย่างสูงต่อการพัฒนากำลังคนของประเทศ ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โรงเรียนต้นแบบที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาความสามารถ และการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่มีคุณภาพเหมาะสม แข็งแรงเป็นรูปธรรม มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติตลอดจนช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาคณะครูมีแนวปฏิบัติที่มีมาตรฐานและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน บุคลากรมีความสามารถจัดการช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่มีประโยชน์และคุณค่าต่อการส่งเสริมพัฒนาความสามารถ มีความเอาใจใส่นักเรียนในที่ปรึกษา มีขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน และสามารถป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้องเป็นปัจจุบันสอดคล้องกับปัญหาความต้องการ และมีความต่อเนื่องอันจะส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมที่ดีตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสามารถ และทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืนต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผู้วิจัยวิจัยมุ่งศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางการดำเนินงานของ กรมสุขภาพจิตร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่าการดูแลช่วยเหลือ การส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหามีวิธีการขั้นตอนที่ชัดเจน และเครื่องมือที่มาตรฐาน คุณภาพและมีหลักฐานในการทำงาน ตรวจสอบได้ โดยครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน
5. การส่งต่อ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบวิธีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
2. ทำให้ได้แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานอื่นที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพตามที่โรงเรียนและชุมชนคาดหวัง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้ คือ การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จังหวัดอุดรธานี โดยมีกรอบการศึกษาค้นคว้า ตามแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสุขภาพจิตร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 35) คือ องค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนาเด็ก
4. การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข
5. การส่งต่อ

แหล่งข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิธีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ เอกสารหลักฐานการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 5 โรงเรียน บุคลากรที่ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนต้นแบบที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติในการเข้าประกวดผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีชื่อเสียงมีผลงานดีเด่นในระดับเขตพื้นที่ หรือระดับประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2550 – 2556 ได้แก่ โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม โรงเรียนสุเมธพิทยาคาร โรงเรียนทุ่งฝนพัฒนศึกษา โรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยา และโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาการดำเนินงาน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ ในสถานศึกษาที่เป็นแหล่งข้อมูล ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งหมายถึง ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ โรงเรียนละ 1 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนละ 1 คน และ ครูที่ปรึกษาโรงเรียนละ 2 คน รวมโรงเรียนละ 4 คน จำนวน 5 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน (รายชื่อแนบท้ายภาคผนวก)
2. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ในการออกแบบแนวทางซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ หรือเป็นบุคคลที่ได้รับประกาศเกียรติคุณและเป็นที่ยอมรับ หรือมีประสบการณ์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ซึ่งบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน เจ้าหน้าที่ดูแลระบบดูแลช่วยเหลือของเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน ศึกษาพิเศษ 2 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ 1 คน ครูที่ปรึกษา 1 คน และครูแนะแนว 1 คน รวมจำนวน 9 คน (รายชื่อแนบท้ายผนวก)
3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 5 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้ข้อมูลของนักเรียนด้านการเรียน ร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์

เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้องทำให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดน้อยที่สุด

1.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัว นักเรียนจากข้อมูลพื้นฐานในตามเกณฑ์การ คัดกรองของโรงเรียน เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา

1.3 การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การที่ครูที่ปรึกษาและโรงเรียนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนไม่ว่ากลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงให้มีคุณภาพมากขึ้นสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน หมายถึง การที่ครูที่ปรึกษาและโรงเรียนกำหนดแนวทางและวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างถูกวิธี โดยใช้วิธี การให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

1.5 การส่งต่อ หมายถึง การที่ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาแล้วไม่สามารถช่วยเหลือแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้ จะมีการส่งต่อภายในไปยังครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง แต่ถ้าครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองไม่สามารถช่วยเหลือได้ก็จะส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป

2. สถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 หมายถึง หน่วยงานของรัฐตามกฎหมายที่มีหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จำนวน 5 โรงเรียน ในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนต้นแบบที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติในการเข้าประกวดผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีชื่อเสียงมีผลงานดีเด่นในระดับเขตพื้นที่ หรือระดับประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2550 – 2556 ได้แก่ โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม โรงเรียนสุเมธพิทยาคาร โรงเรียนทุ่งฝนพัฒนศึกษา โรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยา และโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รักษาการหัวหน้าสถานศึกษา ที่ให้มีในสถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาตามประกาศกระทรวง

4. ครูหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายและแต่งตั้งจากผู้บริหารให้ทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการและงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีหน้าที่หลักในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยมีวิธีการและเครื่องมือ คอยให้คำแนะนำแก่ครูประจำชั้นและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

5. ครูที่ปรึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายและแต่งตั้งจากผู้บริหารให้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลนักเรียนจำนวนหนึ่งในด้านการเรียน ด้านส่วนตัว ด้านสังคม ตลอดจนให้ความช่วยเหลือนักเรียนเมื่อพบปัญหา และอุปสรรคที่อาจจะเป็นสาเหตุทำให้ไม่ประสบความสำเร็จด้านการศึกษาด้านการปรับตัวในการดำรงชีวิตในสถานศึกษาและด้านอื่นๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับโอกาสต่างๆ ที่ดีในขณะที่อยู่ในสถานศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอรายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามรายละเอียด ดังนี้

1. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา
 - 1.2 กระบวนการบริหารสถานศึกษาและบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร
 - 1.3 บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน
 - 1.4 ขอบข่ายการบริหารการศึกษา
2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.1 ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2 ความสำคัญและความจำเป็นของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.3 ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.4 องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
 - 2.5 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน
 - 2.6 กลยุทธ์ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.7 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
3. เทคนิคการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม
4. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารการศึกษา

Good (1973 : 14) ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า การบริหารการศึกษา (Education Administration) คือการแนะนำควบคุมและการจัดการทุกสิ่งทุกอย่างในการบริหารโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน แต่ไม่เกี่ยวกับธุรการต่างๆ กล่าวคือเป็นการบริหารที่เกี่ยวกับครู บทเรียน หลักสูตร หรือ การแนะแนว โดยกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายสุดท้ายของการศึกษา

ภิญโญ สาร (2534 : 21) ให้ความหมายว่า บริหารการศึกษาหมายถึง กิจกรรมต่างๆที่บุคคลร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชน หรือสมาชิกของสังคม

ในทุกๆด้าน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพทางสังคม โดยใช้กระบวนการต่างๆทั้งเป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในและนอกโรงเรียน

นพพชฺ บุญจิตราคุลย์ (2534 : 4) ให้ความหมายว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกด้านซึ่งนับตั้งแต่ บุคลิก ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ต้องอาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจน เทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตามเป้าหมายของสังคมที่ตนเองดำเนินชีวิตอยู่

สมศักดิ์ คำเที่ยง (2542 : 1) ให้ความหมายว่าการบริหาร (Administration) หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆอย่างเหมาะสม

ประวิทย์ เวียงเงิน (2538 : 12) ให้ความหมายว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง หลักการวิธีการแนวคิดการบริการต่างๆที่นำมาใช้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเจริญเติบโตทุกๆด้านโดยมีความมุ่งหวังเพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคม

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2542 : 6) ให้ความหมายว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้านนับตั้งแต่ บุคลิกภาพความรู้ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรมเพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

จากความหมายของการบริหารการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่าการบริหารการศึกษาหมายถึง การแนะนำ การควบคุม การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้านนับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่างๆที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

การบริหารสถานศึกษา

ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

กรมวิชาการ (2545 : 30) ได้ให้ความหมาย การบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน เป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารงาน ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถ เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานให้แก่ครู และบุคลากรต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

ชาติรี อัครเจษฎาภกร (2542 : 15) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึงการบริหารงานในขอบเขตของหน่วยงานหนึ่งๆ ที่คณะบุคลากรร่วมมือกันดำเนินการในการจัดการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิก ซึ่งส่งผลให้ผู้รับบริการได้พัฒนาในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

อำนาจนิติบัญญัติ (2542 : 10) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียนโดยกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการบริการทางการศึกษา บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเศษ พลอาจทัน (2549 : 7) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายพยายามจัดขึ้น เพื่อเป็นการให้ความรู้ และเสริมประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่นักเรียนและสมาชิกของสังคม ให้มีการพัฒนาการด้านสติปัญญาที่สูงขึ้น

วรรณภา ทับทิมแดง (2555 : 10-11) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมของกลุ่มบุคคลที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายของสังคมและตามภาระหน้าที่ของโรงเรียน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ งานบริหารกิจการนักเรียน การบริหารงานการเงิน การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารงานบุคคล งานบริหารทั่วไป การบริหารงานดังกล่าว งานบริหารบุคคลนับเป็นงานที่มีความสำคัญมากงานหนึ่ง เนื่องจากบุคลากรเป็นปัจจัยและองค์ประกอบเดียวที่มีอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด มีความคาดหวัง มีปฏิกริยาและมีความต้องการพัฒนาในตัวเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงาน ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจต่อบุคลากร ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติซึ่งจะทำให้การบริหารโรงเรียนได้รับความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ได้ในที่สุด

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียนเพื่อเป็นการให้ความรู้ และเสริมประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่นักเรียนและสมาชิกของสังคม ให้มีการพัฒนาด้านสติปัญญาที่สูงขึ้น

กระบวนการบริหารสถานศึกษาและบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2538 : 192) ได้จำแนกกระบวนการบริหารดังนี้

- (1) การวางแผน (Planning) เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมาย การกำหนดกลยุทธ์สู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และการกำหนดกิจกรรมเพื่อนำแผนไปปฏิบัติ (2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดงานที่ต้องปฏิบัติ และการจัดกลุ่มงาน ผู้รับผิดชอบ ลำดับชั้นการรายงาน และอำนาจการตัดสินใจ (3) การชี้นำ (Leading) เป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการกระตุ้นให้บุคคลอื่นมีพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การซึ่งรวมถึงการสื่อสารการสั่งการและการจูงใจ (4) การควบคุม (Controlling) เป็นกระบวนการติดตามการดำเนินงานขององค์การอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานขององค์การที่คาดหวัง

สมพงษ์ เกษมสิน (2523 : 10) เสนอว่า กระบวนการบริหารประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning)

การวางแผนเป็นการค้นหาและกำหนดวิธีการทำงานในอนาคต เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือองค์กรมากที่สุด โดยแสดงให้เห็นว่า จะมีการทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำ ทำอย่างไร ตลอดจนให้รายละเอียดอื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดองค์การ (Organizing)

Koontz และ Wehrich (1990 : 174) ให้ความหมายว่า การจัดองค์การ หมายถึง การจำแนกแยกแยะงานที่จำเป็น การจัดกลุ่มงานให้เหมาะกับทรัพยากรและสถานการณ์ การมอบหมายงาน การมอบหน้าที่ และการจัดการความสัมพันธ์ของงานและอำนาจซึ่งได้ให้รายละเอียดดังนี้

1) การจำแนกงาน การจำแนกกลุ่มงาน และการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างงาน การจำแนกงานเป็นพื้นฐานเริ่มต้นของการจัดองค์การ โดยทำให้ทราบว่า องค์การมีกิจกรรมอะไรบ้างที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ และจำเป็นต้องกำหนดให้มีผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถตรงกับงานที่กำหนด การจำแนกงานส่วนใหญ่จะดำเนินการจำแนกตามหน้าที่ขององค์การ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของ องค์การที่กำหนดไว้ การจัดกลุ่มงานเป็นการรวมกลุ่มกิจการต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันภายใต้ หลักเกณฑ์ของการจำแนกงาน ซึ่งอาจจัดกลุ่มในลักษณะความชำนาญเฉพาะทาง หรือให้มีความร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือจัดตามหน้าที่การปฏิบัติงาน ผลผลิตหรือการบริการลูกค้าพื้นที่ภูมิศาสตร์ หรือเส้นทางที่ผลผลิตสู่ลูกค้า ซึ่งดำเนินการในทุกระดับขององค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยกลุ่มงานต่างๆ จะต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

2) การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่เป็นอำนาจหน้าที่ซึ่งองค์การได้มอบให้กับผู้บริหาร เพื่อจะได้นำไปใช้ในการบริหารงานอันเป็นภารกิจขององค์การ เป็นอำนาจตามกฎหมายที่ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตามความรับผิดชอบหมายถึงข้อผูกพันที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีผู้ใต้บังคับบัญชาในการกระทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายตามตำแหน่งหน้าที่

3) การมอบหมายงาน เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารต้องดำเนินการ เพราะในองค์การมีมากกว่าที่ผู้บริหารเพียงคนเดียวจะดำเนินการได้หมดทุกเรื่อง การมอบหมายงานจะดำเนินการควบคู่ไปกับการมอบอำนาจหน้าที่โดยผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือควบคุมงานขององค์การได้อย่างสมบูรณ์

3. การจัดบุคลากร (Staffing)

Lunenburg และ Ornstein (1996 : 490) กล่าวว่า กระบวนการจัดบุคลากร ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนคือ (1) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ (2) การสรรหา (3) การคัดเลือก (4) การฝึกอบรมและการพัฒนา (5) การประเมินการปฏิบัติงาน (6) การให้ผลตอบแทน

4. การอำนวยการ (Directing)

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 363 – 364) ให้ความหมายว่า การอำนวยการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารในการใช้ความสามารถชักจูงผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานอย่างดีที่สุด และสามารถใช้อิทธิพลส่วนตัวให้เกิดผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งสามารถชักจูงผู้ใต้บังคับบัญชาให้การสั่งการจะเกี่ยวข้องกับ

5. การควบคุม (Controlling)

Flippo (1971 : 417) ให้ความหมายว่า การควบคุม หมายถึง การพยายามบังคับให้งานและกิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยวัดและปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

จึงสรุปได้ว่ากระบวนการบริหารสถานศึกษา หมายถึง วิธีการ แนวคิดที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้เพื่อบริหารให้สถานศึกษาดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคลากรหลัก คุณภาพการศึกษาจะดีหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการบริหารเป็นสำคัญ ผู้บริหารจะต้องรู้บทบาท และหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังเช่น Griffiths (1956 : 3) กล่าวว่า งานของผู้บริหารโรงเรียนมี 4 ประการ คือ เป็นผู้รักษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นผู้ปรับปรุงและขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นผู้มีหน้าที่รับและปรับปรุงบุคลากร และทำหน้าที่จัดหา รักษาเงิน และอาคารสถานที่

Hencley และคณะ (1970 : 79) มีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียน ควรจะทำหน้าที่ของผู้นำทางการศึกษาในการวางนโยบายในเรื่องโปรแกรมทางการศึกษา และกระบวนการสอน บุคลากร ด้านนักเรียน ครูอาจารย์ การเงิน และงานธุรการต่าง ๆ

Cambell และคณะ (1972 : 225) กล่าวว่า ผู้บริหารมีหน้าที่ความรับผิดชอบ 4 ประการ คือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้จัดรูปงาน โรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารอาจทำเองทั้งหมด โรงเรียนขนาดใหญ่ผู้บริหารอาจมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ และอำนาจให้ผู้อื่นทำบ้าง ไม่ว่าผู้บริหารจะทำเองหรือให้ผู้อื่นช่วยทำ ผู้บริหารจะต้องจัดรูปงานเพื่อให้ภารกิจที่ปฏิบัติบรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้สื่อความหมาย เนื่องจากผู้บริหารต้องอยู่ท่ามกลางบุคคลทั้งหลายที่ประกอบเป็นสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทของผู้นำทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสอนมีความรอบรู้กับเหตุการณ์เกี่ยวข้องกับแนวคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องบังคับบัญชาให้งานทั้งหลายลุล่วงไปด้วยดี

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2527 : 18) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนไว้ 5 ประการ คือ

1. การให้โอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียน หรือบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานบุคลากรในโรงเรียน
3. บริหารเกี่ยวกับชุมชน และการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
4. บริหารงานที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่ ธุรการ การเงิน และการให้บริการ
5. การบริหารกิจการนักเรียน

พนัส หันนาคินทร์ (2539 : 64 – 69) ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้ รับผิดชอบทุกอย่างในโรงเรียน ได้แก่ รับผิดชอบที่จะต้องดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา รับผิดชอบต่อองค์การทั้งภายในและภายนอก เช่น การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ผู้บริหารจะต้องเป็นตัวแทนในกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นผู้แทน ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาตักเตือน สั่งงาน ชี้แนะ กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มงานใหม่ ๆ เป็นผู้ตัดสินใจในปัญหาาระดับสูงของโรงเรียน ซึ่งหน้าที่นี้เป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นขั้นสุดยอดของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 27-52) ได้กำหนด บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1. บทบาท และหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การจัดสื่อการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การวางแผนและกำหนด วิธีการ การประชุมอบรมทางวิชาการ และงานวิชาการที่กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย และข้อบังคับ อื่นๆ

2. บทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลประกอบด้วย การวางแผนบุคลากรเพื่อ แสวงหาความต้องการของบุคลากร การพัฒนาและการธำรงรักษาบุคลากร ตลอดจนงานบุคลากรที่ กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายและข้อบังคับอื่น ๆ

3. บทบาท และหน้าที่ในการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย การจัดทำ สำมะโนนักเรียน การรับเด็กเข้าเรียน การลงทะเบียนนักเรียน การแบ่งกลุ่ม การปฐมนิเทศ การรายงานเกี่ยวกับนักเรียน การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน การย้ายและจำหน่ายนักเรียน การทำระเบียบสะสมกับหลักฐาน และประวัตินักเรียน การจัดกิจกรรมนักเรียน การบริการแนะแนว การจัดบริการเกี่ยวกับสุขภาพ การจัดสวัสดิการต่าง ๆ การดูแลความเจริญก้าวหน้าของเด็ก การ ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนและด้านอื่นๆ การประเมินผลและติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จ การศึกษาไปแล้ว และงานกิจการนักเรียนที่กำหนดไว้ในระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับอื่น ๆ

4. บทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานธุรการ และการเงิน ประกอบด้วย สารบรรณ การดำเนินงานทั่วไปของโรงเรียน การจัดควบคุม ดูแลงานเอกสารและหลักฐานต่างๆ เช่น สมุด หมายเหตุรายวัน ทะเบียนครู ทะเบียนนักเรียน บัญชีเรียกชื่อนักเรียน สถิติต่างๆ การปฏิบัติ เกี่ยวกับการเงิน พัสตครุภัณฑ์ของโรงเรียน ตลอดจนงานธุรการและการเงินที่กำหนดไว้ในระเบียบ กฎหมายและข้อบังคับอื่นๆ

5. บทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานอาคารสถานที่ ประกอบด้วย การจัด สำนักงานห้องธุรการ ห้องพักรู ห้องพยาบาล ห้องประชุม และห้องอื่นๆ ดูแลรักษาและปรับปรุง อาคารสถานที่ อุปกรณ์ ประจำโรงเรียนให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย นอกจากนี้ยังมีงานอาคารสถานที่ที่ กำหนดไว้ในระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับอื่นๆ

6. บทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วย การให้ความร่วมมือกับชุมชน เช่น การให้ความรู้ความคิด และคำแนะนำแก่สมาชิกของ ชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์เพื่อใช้ในการงานเป็นส่วนรวม ให้ยืมสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรม ให้บริการแก่ชุมชน เช่น บริการห้องสมุด สหกรณ์ให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน การรับความช่วยเหลือจากชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เชิญ บุคคลในชุมชนมาเป็นวิทยากร สอนวิชาชีพต่าง ๆ นักเรียนฝึกปฏิบัติงานที่บ้านที่บ้านของสมาชิกใน ชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างของโรงเรียน

ดังนั้น จึงสรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ได้ว่า มีบทบาท และหน้าที่เป็น ผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัดสินใจสั่งการ อำนวยความสะดวก และประสานงานในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การ

บริหารงานบุคลากร การบริหารงานกิจกรรมนักเรียน การบริหารงานธุรการและการเงิน
การบริหารงานอาคารสถานที่ และการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ขอบข่ายของการบริหารโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 27) ได้กำหนดขอบข่าย
ของงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไว้ 6 งาน คือ (1) งานวิชาการ (2) งานบุคลากร (3) งาน
กิจกรรมนักเรียน (4) งานธุรการและการเงิน (5) งานอาคารและสถานที่ (6) งานความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2539 : 3 – 10) ได้จำแนกขอบข่ายการบริหารโรงเรียนไว้ 7 งาน
คือ (1) การบริหารงานทั่วไป (2) งานธุรการ (3) งานวิชาการ (4) งานปกครองนักเรียน (5) งาน
บริการ (6) งานโรงเรียนกับชุมชน (7) งานบริการอาคารสถานที่

Edward และคณะ (1982 : 102) ได้แบ่งงานของผู้บริหารการศึกษาไว้ 7 ประการ
ด้วยกัน คือ (1) งานวิชาการ (2) งานบุคคล (3) งานกิจการนักเรียน (4) งานการเงิน (5) งาน
อาคารสถานที่ (6) งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (7) งานธุรการ

จึงกล่าวได้ว่า ภารกิจในการบริหารการศึกษา หรืองานบริหารการศึกษา โดยทั่วไป
จำแนกออกเป็น 4 ประเภท ด้วยกันคือ

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานธุรการ
3. การบริหารงานบุคคล
4. การบริหารกิจการนักเรียน

ขอบข่ายการบริหารการศึกษา ทั้ง 4 ประเภท มีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การทำแผนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน
การใช้สื่อการสอน การประเมินผลการวัดผล และการนิเทศการสอน เป็นต้น การบริหารการศึกษา
เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คนจะมีคุณภาพคือมีความรู้
ความสามารถ ความคิด และความเป็นคนดีได้ จะต้องมีการเรียนการสอนหรือจะต้องมีการบริหารงาน
วิชาการ นั่นเอง การบริหารงานวิชาการจึงถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา
ในสถาบันการศึกษา ทั้งมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนต่างๆ จะมีฝ่ายวิชาการด้วย ซึ่งจะเรียกชื่อต่างกัน
ไป เช่น รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ, รองคณบดีฝ่ายวิชาการ, ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ เป็นต้น

2. การบริหารงานธุรการ เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับงานการเงิน วัสดุครุภัณฑ์
อาคารสถานที่ งานสารบรรณ งานรักษาพยาบาล และงานบริการต่างๆ เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้เป็น
งานที่สนับสนุนงานวิชาการอย่างมาก เช่นงานวิชาการจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีอาคารสถานที่
มีห้องเรียน มีห้องปฏิบัติการ มีโต๊ะเก้าอี้ มีสื่อการสอนต่างๆ มีงานบริการให้ความสะดวกต่างๆ
ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นบทบาทของการบริหารงานธุรการ นั่นเอง การบริหารงานธุรการ จึงมีส่วนช่วยให้การ
พัฒนาคนให้มีคุณภาพได้อย่างมาก เช่นกัน บุคลากรที่ทำหน้าที่ฝ่ายธุรการในมหาวิทยาลัยมักจะใช้ชื่อ
ว่ารองอธิการบดีฝ่ายบริหาร, รองคณบดีฝ่ายบริหาร (ถ้าใช้ “ฝ่ายธุรการ” น่าจะถูกต้องมากกว่า)

ส่วนในโรงเรียนทั่วไป มักใช้ชื่อว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายธุรการ เป็นต้น

3. การบริหารงานบุคคล เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคคล เริ่มตั้งแต่ การสรรหาบุคคลมาทำงานหรือมาเป็นครู การจัดบุคคลเข้าทำงาน การบำรุงรักษาและการสร้างเสริมกำลังใจในการทำงาน การพัฒนาบุคคล และการจัดบุคคลให้พ้นจากงาน เป็นต้น การบริหารงานบุคคลเป็นงานที่มีส่วนในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพอย่างมาก เช่นกัน เพราะในการสรรหาบุคคลมาทำงาน ถ้าสรรหาบุคคลที่เป็นคนเก่งคนดีมาเป็นครู จัดครูเข้าสอนตามความรู้ความสามารถและความถนัดของเขา มีการพัฒนาครูให้เก่งให้เป็นคนดียิ่งขึ้นไป ย่อมจะสอนนักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ถือว่ามีส่วนในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ นั่นเอง ในมหาวิทยาลัยวิทยาลัยบางแห่งมักจะมีบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานบุคคล คือผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ ซึ่งขึ้นกับรองอธิการฝ่ายบริหาร ในโรงเรียนต่างๆ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และผู้ช่วยฝ่ายธุรการจะร่วมกันบริหารงานบุคคล เช่นการสรรหาบุคคลมาทำงาน การจัดบุคคลเข้าทำงาน การพิจารณาความดีความชอบ และการพัฒนาบุคคล เป็นต้น

4. การบริหารกิจการนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับนักเรียน เช่น การปฐมนิเทศนักเรียน การปกครองนักเรียน การจัดบริการแนะแนว การบริการเกี่ยวกับสุขภาพนักเรียน การจัดกิจกรรม และการบริการต่างๆ เป็นต้น การบริหารกิจการนักเรียนถือว่าเป็นการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี คนเก่ง ได้อย่างมากเช่นกัน เช่น การปกครองให้เด็กมีระเบียบวินัย การจัดกิจกรรม กีฬา กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางวิชาการ การจัดบริการแนะแนว เหล่านี้ล้วนทำให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง ยิ่งขึ้น ในมหาวิทยาลัยจะมีบุคลากรที่ทำหน้าที่นี้โดยตรง คือ รองอธิการบดีฝ่ายนิสิต หรือรองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษาในโรงเรียนทั่วไปจะมี ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายปกครอง ถ้าหากจะเปลี่ยนมาใช้ “ฝ่ายกิจการนักเรียน” ก็น่าจะตรงกับการบริหารงานกิจการนักเรียน อย่างยิ่ง

จึงสรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณและแผน ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป งานกิจการนักเรียนเป็นงานในด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 5) ได้ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน” หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน หมายรวมถึง การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา

กรมสุขภาพจิต (2544 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การดูแลช่วยเหลือ การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 ข : 4) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพและหลักฐานหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ มีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และครูทุกคน ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ปัญหา และการส่งต่อ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และครูทุกคน เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ปัญหา และการส่งต่อ

ความสำคัญและความจำเป็นของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 ก : 1) ได้ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงสาธารณสุขโดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ซึ่งมีแนวการดำเนินงาน

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหาร และครูอาจารย์ให้ส่งเสริม ดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่คอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง
3. สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียน และชุมชน เชื่อมประสานรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ เพื่อส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียน และเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ

ดังนั้นสรุปได้ว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 8) ได้แยกประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อนักเรียน คือ
 - 1.1 ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง
 - 1.2 ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ

สุข

1.3 ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว มีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็น

1.4 มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และผู้ปกครอง

2. ประโยชน์ต่อครู คือ

2.1 ตระหนักและเห็นความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน

2.3 มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา

2.4 มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

3. ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง ชุมชน คือ

3.1 ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน

3.2 เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน

3.3 เป็นตัวอย่างที่ดีกับบุตรหลาน และบุคคลในชุมชน

3.4 มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

4. ประโยชน์ต่อผู้บริหาร คือ

4.1 รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้

4.2 ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน สำหรับใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนานักเรียน

หลักสูตร และคุณภาพการจัดการศึกษา

4.3 มีรูปแบบกระบวนการพัฒนา และการพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม

5. ประโยชน์ต่อโรงเรียน คือ

5.1 มีผลต่อการดำเนินงานมาตรฐานการศึกษา

5.2 ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และความร่วมมือจากชุมชน บุคลากร

องค์กรที่เกี่ยวข้อง

5.3 มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร

6. ประโยชน์ต่อเขตพื้นที่การศึกษา คือ

6.1 พัฒนานวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน

6.2 พัฒนานองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผลประเมินผล

และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6.3 มีระบบข้อมูลสารสนเทศ ทั้งข้อมูลระดับบุคคล และระดับโรงเรียนเพื่อ

พัฒนา

7. ประโยชน์ต่อประเทศชาติ คือ

7.1 นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญา และมีความสุข

7.2 มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ

7.3 ลดปัญหาที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ

7.4 ประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สำนักงาน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วยให้นักเรียน หน่วยงาน สังคม

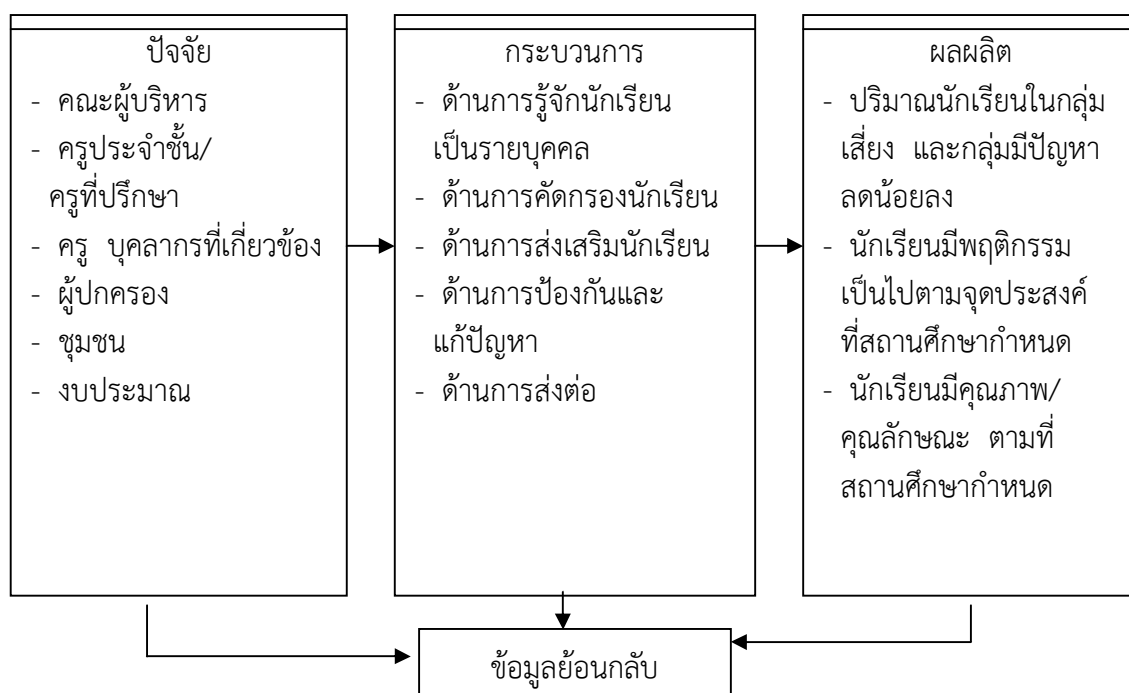
และประเทศชาติ ได้รับการดูแลช่วยเหลือพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพทั้งด้านร่างกาย

อารมณ์ สังคม และจิตใจ เป็นเยาวชนที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 11) ได้สรุปว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำขึ้นตามแนวคิดของการบริหารงานเชิงระบบที่มีโครงสร้างสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ปัจจัย (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) โดยที่แต่ละองค์ประกอบจะมีรายละเอียดและมีปฏิสัมพันธ์กัน สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังภาพประกอบ 1

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 11)

ภาพประกอบ 1 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 12) ให้ความหมายว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการดำเนินงาน 2 ระดับ ได้แก่ ระดับสถานศึกษา และระดับปฏิบัติการของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ดังนี้

1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาที่ใช่วงจรเดมมิ่ง (PDCA) ประกอบด้วย (1) การศึกษาสภาพทิศทางการดำเนินงาน (2) การวางแผนการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (3) การดำเนินงานตามแผนที่กำหนด (4) การนิเทศ กำกับ ติดตาม (5) การประเมินเพื่อทบทวน (ประเมินภายใน) (6) สรุปรายงาน/ ประชาสัมพันธ์ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 14 - 15)

- 1.1 ศึกษาสภาพและทิศทางการดำเนินงาน มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้
 - 1.1.1 ศึกษาและทำความเข้าใจนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.1.2 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา และศักยภาพของสถานศึกษาในการจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.1.3 ศึกษาวิเคราะห์บริบทของชุมชน
- 1.2 การวางแผนการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้
 - 1.2.1 การจัดสร้างทีมงานและสร้างความตระหนัก/เจตคติที่ดีในการทำงานในทีมงาน
 - 1.2.2 การกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.2.3 กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.2.4 การจัดทำแผนงาน/ปฏิทินปฏิบัติงานตลอดปีการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
 - 1.2.5 การจัดทำสื่อ/นวัตกรรม สนับสนุนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1.3 การดำเนินงานตามแผนที่กำหนด มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้
 - 1.3.1 พัฒนาบุคลากรให้มีเจตคติ ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.3.2 สนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา และด้านการส่งต่อทั้งภายใน - ภายนอก ตลอดจนให้สามารถปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างราบรื่น และมีคุณภาพ
 - 1.3.3 ผลิตหรือจัดหาสื่อ/นวัตกรรม ให้การสนับสนุนกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- 1.4 นิเทศ กำกับ ติดตาม มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้
 - 1.4.1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และประสานความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 - 1.4.2 นำเสนอข้อมูล ความรู้ หรือเทคนิควิธีที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.4.3 ติดตามผลการดำเนินงานของครูในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 1.5 ประเมินเพื่อทบทวน (ประเมินภายใน) มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้
 - 1.5.1 จัดประเมินผลการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูแต่ละระดับชั้น ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

1.5.2 เน้นการประเมินเพื่อพัฒนา มิใช่การจับผิดตัวบุคคล

1.5.3 ประเมินด้วยบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร

1.5.4 นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงส่วนที่เป็นจุดอ่อน และพัฒนาในส่วนที่เป็นที่ยอมรับให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นเพื่อให้มีความเข้มแข็งตลอดไป

1.6 สรุปรายงาน/ประชาสัมพันธ์ การจัดทำหลักฐานสรุปรายงาน/ประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย จุดประสงค์เป้าหมายวิธีการดำเนินงานผลการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ/แนวการพัฒนา การรายงานตลอดจนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน. 2547 ข : 39 - 40)

สรุปได้ว่า การบริหารงานเชิงระบบมีโครงสร้างสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ปัจจัย (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) เพื่อให้การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับปฏิบัติการของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (2547 : 12) ให้ความหมายว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับปฏิบัติการของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เป็น กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) การคัดกรองนักเรียน (3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา (5) การส่งต่อ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่จะช่วยให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา มีความเข้าใจนักเรียนดีขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการป้องกันแก้ไข และช่วยเหลือ นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึก หรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือ

2.2 การคัดกรองนักเรียน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่สถานศึกษากำหนด การคัดกรองจะจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2.2.1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/ มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี ประกอบด้วย ปัญหาด้านความสามารถ ปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาครอบครัว ดังรายละเอียด คือ

2.2.2.1 ปัญหาด้านความสามารถ ประกอบด้วย ปัญหาด้านการเรียนรู้ และปัญหาด้านความสามารถอื่น

1) ปัญหาด้านการเรียนรู้ หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน ความสามารถในการเรียน ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน

2) ปัญหาด้านความสามารถอื่น หมายถึง การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษ ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

2.2.2.2 ปัญหาด้านสุขภาพ ประกอบด้วย ปัญหาสุขภาพทางร่างกาย และปัญหาสุขภาพทางจิตใจและพฤติกรรม หมายถึง

1) ปัญหาสุขภาพทางร่างกาย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง ความสะอาดของเครื่องนุ่งห่ม และความสะอาดของร่างกาย

2) ปัญหาสุขภาพทางจิตใจและพฤติกรรม หมายถึง สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความประพฤติดีหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการเรียนความสัมพันธ์กับเพื่อน/ครู/ผู้ปกครอง

2.2.2.3 ปัญหาด้านครอบครัว ประกอบด้วย ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการคุ้มครองนักเรียน หมายถึง

1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ในครอบครัว ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย

2) ปัญหาด้านการคุ้มครองนักเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้ปกครอง ในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสม ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

2.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน คือ การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง การส่งเสริมและพัฒนาประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และโครงการพิเศษอื่น ๆ

2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหาคือ การไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จะต้องเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญห โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและการแก้ปัญหให้กับนักเรียนมีหลายเทคนิควิธี เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ปัญห การติดตามดูแลช่วยเหลือ

2.5 การส่งต่อ หมายถึง กระบวนการดำเนินการกับนักเรียนที่มีปัญหาซึ่งยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ต้องส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก แต่ละแบบมีลักษณะ ดังนี้

2.5.1 การส่งต่อภายใน คือการที่ครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนที่มีปัญหาและยากต่อการช่วยเหลือต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาเช่นส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา และฝ่ายปกครอง

2.5.2 การส่งต่อภายนอก คือ ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งนักเรียนที่มีปัญหาและยากต่อการช่วยเหลือต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

จากการศึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบ มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีและเครื่องมือที่มีมาตรฐานมีคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน พร้อมทั้งบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และครูทุกคน ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน การป้องกันและแก้ปัญหา และการส่งต่อ

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 4) ได้กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนรวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ
2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องต้องมีความตระหนักเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน และมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน
3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด และมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด
4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน
5. การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้แก่ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
6. ผู้ปกครองและเครือข่ายร่วมพัฒนาในทุกส่วนของสังคม มีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเยาวชนในเชิงบูรณาการอย่างเข้มแข็งจริงจัง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 11) ได้กำหนดความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย (1) การบริหารเชิงระบบ (2) การทำงานเป็นทีม (3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4) การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

สรุปได้ว่าปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าเป็นผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการ ตลอดจนการนิเทศ ติดตามและประเมินผล

กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

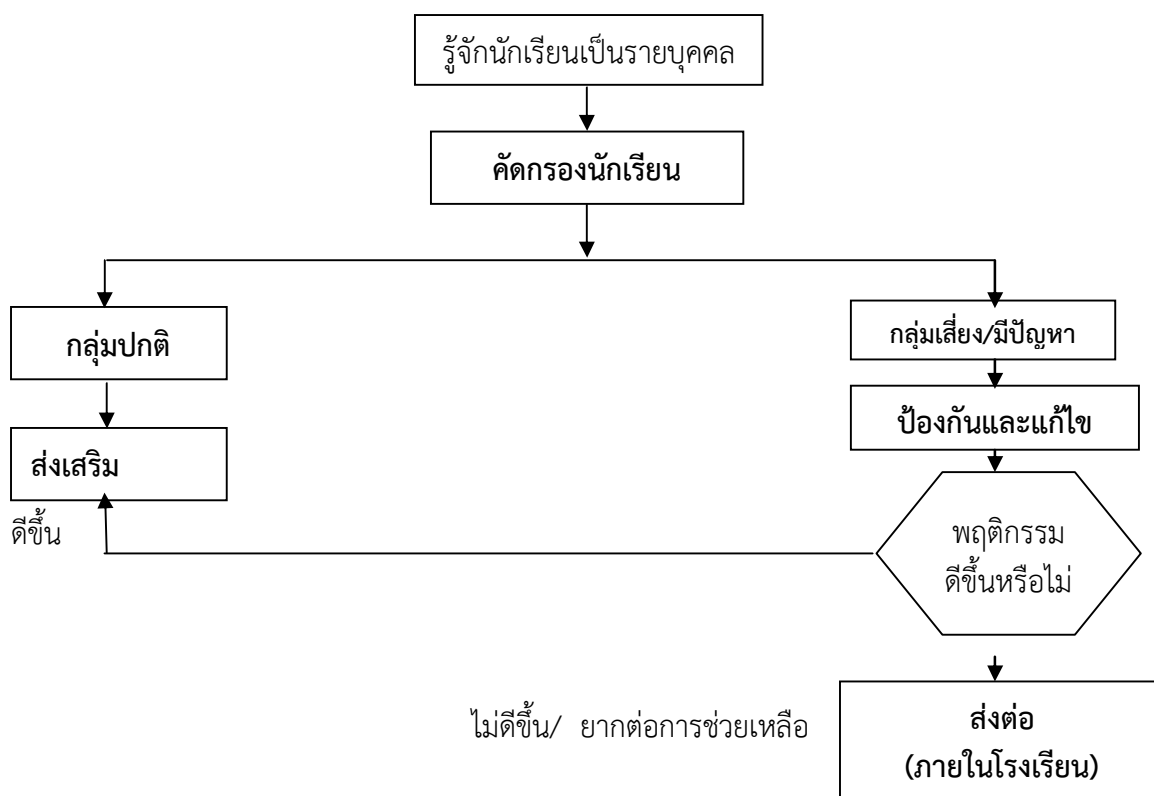
กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน
5. การส่งต่อนักเรียน

กระบวนการดำเนินงานทั้ง 5 ประการดังกล่าว เป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษา ตลอดกระบวนการ โดยมีการประสานงานหรือรับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครองโดยมีกระบวนการขั้นตอน ดังภาพประกอบ 2

ที่มา : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 6)

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ พร้อมกับมีวิธีการดำเนินงาน และเครื่องมือ ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่จะช่วยให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา มีความเข้าใจนักเรียนดีขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการป้องกันแก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึก หรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือ

วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เช่น

- 1) การสังเกต
- 2) การสัมภาษณ์
- 3) การเยี่ยมบ้าน
- 4) การศึกษาข้อมูล จากผลงานนักเรียนหรือเอกสารอื่นๆ
- 5) การทดสอบ

เครื่องมือ และวิธีการรู้จักนักเรียนรายบุคคล คือ

- 1) ระเบียบสะสม
- 2) แบบประเมินพฤติกรรม
- 3) การสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียน
- 4) การเยี่ยมบ้าน

2. การคัดกรองนักเรียน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่สถานศึกษากำหนด การคัดกรองจะจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2.1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหามาตามแต่กรณี ประกอบด้วย ปัญหาด้านความสามารถ ปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาครอบครัว ดังรายละเอียด คือ

2.2.1 ปัญหาด้านความสามารถ ประกอบด้วย ปัญหาด้านการเรียนรู้ และปัญหาด้านความสามารถอื่น

2.2.1.1 ปัญหาด้านการเรียนรู้ หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน ความสามารถในการเรียน ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน

2.2.1.2 ปัญหาด้านความสามารถอื่น หมายถึง การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษ ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

2.2.2 ปัญหาด้านสุขภาพ ประกอบด้วย ปัญหาสุขภาพทางร่างกาย และปัญหาสุขภาพทางจิตใจและพฤติกรรม หมายถึง

2.2.2.1 ปัญหาสุขภาพทางร่างกาย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง ความสะอาดของเครื่องนุ่งห่ม และความสะอาดของร่างกาย

2.2.2.2 ปัญหาสุขภาพทางจิตใจและพฤติกรรม หมายถึง สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความประพฤติดีหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อ การเรียนความสัมพันธ์กับเพื่อน/ครู/ผู้ปกครอง

2.2.3 ปัญหาด้านครอบครัว ประกอบด้วย ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการคุ้มครองนักเรียน ดังนี้

2.2.3.1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ในครอบครัว ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย

2.2.3.2 ปัญหาด้านการคุ้มครองนักเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้ปกครอง ในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสม ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

วิธีการคัดกรองนักเรียน

- 1) แยกนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรองและบันทึกในแบบสรุปผลการคัดกรอง
- 2) จัดทำเอกสารสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียน

เครื่องมือ/แหล่งข้อมูลในการคัดกรองนักเรียน

- 1) เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน
- 2) แบบบันทึกการคัดกรอง
- 3) แบบสรุปผลการคัดกรอง

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน คือ การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง การส่งเสริมและพัฒนาประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และโครงการพิเศษอื่น ๆ

วิธีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 71) การจัดกิจกรรมโฮมรูมเป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้มีลักษณะเหมือนบ้าน เพื่อให้ครูและนักเรียนมีความคุ้นเคย ประหนึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เป็นบริการที่จัดให้นักเรียนทุกคน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจและประเมินตนเองได้รับรู้ข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพ รู้จักวิธีการปรับตัวและพัฒนาตนเอง
2. เห็นความสำคัญของการเรียนและการทำงาน ตลอดจนวิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แก่ไขผลการเรียนที่ติดค้างจนสามารถจบการศึกษาได้
3. ฝึกทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การฟัง การพูดและการแก้ปัญหา
4. ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความสามารถพิเศษของแต่ละคน เพื่อเป็นบันไดขั้นแรกที้นำไปสู่ความสำเร็จที่สูงขึ้น
5. ให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทันท่วงที
6. เป็นเวลาที่ใช้ในการทำความรู้จักและคัดกรองนักเรียน เช่น การทำระเบียบสะสม ทำแบบประเมินพฤติกรรม ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ตลอดจนการสัมภาษณ์นักเรียน

2. การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือร่วมใจกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน

เครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนา

- 1) แบบสำรวจความต้องการของนักเรียน
- 2) แบบบันทึกผลการจัดกิจกรรมโฮมรูม
- 3) แบบบันทึกผลการประชุมผู้ปกครอง

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้ได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหาลงมามีพฤติกรรมที่ดีขึ้นตามสถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง

4. ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน คือ การไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จะต้องเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการคัดกรองนักเรียน ซึ่งหากครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับลักษณะของปัญหา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การป้องกันและการแก้ปัญหาให้กับนักเรียนมีหลายเทคนิควิธี เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ปัญหา การติดตามดูแลช่วยเหลือ การจัดกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน

การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนมีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย เช่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 49 ; กรมสุขภาพจิต. 2547 : 100-129)

4.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

การให้คำปรึกษาเบื้องต้นของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นการช่วยเหลือและป้องกันปัญหาของนักเรียน ทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามและพึงประสงค์

4.2 กิจกรรมในชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อการปรับพฤติกรรมนักเรียน ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มในชั้นเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเลือกวิธีการหรือเทคนิคการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนจะช่วยให้นักเรียนมีทักษะทางสังคม นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน เกิดการเรียนรู้ที่เร็วขึ้นและนักเรียนจะเกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเอง จากการได้ทำงานในกิจกรรมกลุ่มหรือได้แสดงออกถึงความสามารถส่วนตน

4.3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) เป็นกิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจัดเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม โดยการคัดเลือกนักเรียนที่มีจุดแข็งด้านสัมพันธภาพ หรือมีความมั่นคงทางอารมณ์ หรือมีความเป็นผู้นำและมีความสามารถเฉพาะด้านที่จะนำไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือเพื่อน เช่น ความสามารถทางการเรียน ด้านดนตรี ศิลปะ กีฬาหรือทักษะการสื่อสาร เป็นต้น

4.4 การสื่อสารกับผู้ปกครอง

การสื่อสารกับผู้ปกครองเป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การโทรศัพท์สนทนา การเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน การส่งหนังสือแจ้งทางไปรษณีย์ เป็นต้น ซึ่งล้วนต้องอาศัยทักษะการสื่อสาร ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทราบถึงจิตวิทยาการสื่อสารหรือเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมกับสาระหรือวัตถุประสงค์ที่จะสื่อให้ผู้ปกครองทราบหรือเข้าใจ

4.5 กิจกรรมซ่อมเสริม

กิจกรรมซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน ซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจกันวางแผนการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กที่เรียนอ่อน เรียนช้าหรือเรียนไม่ทันเพื่อนในสาระต่าง ๆ ซึ่งอาจจะแยกประเภทของปัญหาการเรียนจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น เรียนช้าจากข้อจำกัดทางความสามารถ ไขว่คว้า ปัญญา หรือจากปัญหาพฤติกรรมอารมณ์ของเด็กเป็นต้น แล้วจึงดำเนินการแก้ไขสาเหตุของปัญหาต่อไป การจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมจะช่วยให้เด็กที่มีผลการเรียนไม่ดี ได้เรียนเพิ่มเติมจากครูประจำวิชาที่ตนเรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อน และให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบตนเองในเรื่องการเรียนมากขึ้น ตลอดจนช่วยให้ผู้ปกครองรับทราบปัญหาทางการเรียนของบุตรหลานและใส่ใจดูแลช่วยเหลือเด็กเรียนมากขึ้น

4.6 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมในสถานศึกษาที่จัดเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หรือศักยภาพในด้านต่างๆ ของนักเรียน นอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนดไว้ ทั้งด้านการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายอบรม การจัดตั้งชมรมส่งเสริมสุขภาพกายสุขภาพจิต

4.7 การเยี่ยมบ้านนักเรียน

การเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นการแสดงถึงความร่วมมือระหว่างบ้านกับสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และทำให้ครูได้พบเห็นสภาพความเป็นจริงของนักเรียนที่แวดล้อมด้วยครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถประเมินสาเหตุของปัญหาแล้วดำเนินช่วยเหลือเด็กได้อย่างเหมาะสมต่อไป

เครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนา

- 1) แบบบันทึกการให้คำปรึกษา
- 2) แบบผลการประสานและช่วยเหลือนักเรียน
- 3) แบบบันทึกการติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5. การส่งต่อ หมายถึง กระบวนการดำเนินการกับนักเรียนที่มีปัญหาซึ่งยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ต้องส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก แต่ละแบบมีลักษณะ ดังนี้

5.1 การส่งต่อภายใน คือ การที่ครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนที่มีปัญหาและยากต่อการช่วยเหลือต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อ ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา และฝ่ายปกครอง

5.2 การส่งต่อภายนอก คือ ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งนักเรียนที่มีปัญหาและยากต่อการช่วยเหลือต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก กรณีเกินความสามารถของสถานศึกษาและมีการติดต่อรับทราบผลการช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนในการส่งต่อนักเรียน มีดังนี้

- 1) รวบรวมและสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาจากการประชุมรายการนี้
- 2) ทำความเข้าใจหรือชี้แจงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ
- 3) ประสานงานกับครูหรือบุคลากรที่จะให้ความช่วยเหลือต่อนักเรียน
- 4) สรุปข้อมูลนักเรียนและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมาในการบันทึกการส่งต่อ
- 5) นัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่จะไปพบครูที่รับการช่วยเหลือ
- 6) ติดตามผลการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีกระบวนการ ขั้นตอน เทคนิควิธีการ และโครงสร้างที่ชัดเจน โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยมีผู้บริหาร สถานศึกษา บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญและองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และเน้นให้คณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคณะจำเป็นต้องประสานการทำงานร่วมกัน และแต่ละคณะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยมีหลักการให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เคารพกฎ กติกาของที่ประชุม มีความเคารพซึ่งกันและกัน ให้เกียรติและมีความภาคภูมิใจในผลงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานต่อไป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดจากการศึกษาหลักการ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยด้านครู ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการสอน เพราะเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการให้การศึกษา ผลการเรียนรู้การสอนจะดีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนเป็นสำคัญ เพื่อจะก่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียน ดังนั้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของครูจึงควรมีลักษณะ ดังนี้

1.1 มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก จิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาการสอน เนื้อหาวิชาในหลักสูตร เทคโนโลยีและสื่อการสอน วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลักและวิธีการประเมินผล ซึ่งแสดงปรากฏได้ เช่น สามารถวางแผนการเรียนการสอนในแต่ละจุดประสงค์ของบทเรียนได้อย่างเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็กที่จะสอน ทั้งในแง่การจัดแบ่งเนื้อหาสาระที่

จะสอน การหาและการใช้อุปกรณ์การสอน การจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และการกำหนดวิธีการประเมินผลอย่างถูกต้อง

1.2 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของไทย เช่น สามารถใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น คู่มือครู และแผนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ประกอบการเตรียมแผนการเรียนการสอน การดำเนินการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน ให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่หลักสูตรวางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีและมีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การดำเนินการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งแสดงให้เห็นปรากฏได้ เช่น สามารถใช้เทคนิควิธีได้หลาย ๆ แบบ ในการสอนนักเรียนแต่ละจุดประสงค์ได้ สามารถปรับเปลี่ยนวิธีสอนเพื่อให้นักเรียนสนใจบทเรียนอยู่ตลอดเวลาได้ สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสามารถนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนได้

1.4 มีทักษะในการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะในการใช้กระดานดำ ทักษะในการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน ทักษะในการตั้งคำถาม ทักษะในการใช้ท่าทางสื่อความหมาย และทักษะในการสรุปบทเรียน

1.5 มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี รู้วิธีการปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองให้ดี และวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น ทำตนเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ให้ความเป็นกันเองกับเด็กทุกคนอย่างทั่วถึง และตัดสินความต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนทุกคนในห้องเรียนอย่างเสมอภาค และยุติธรรม

1.6 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น จัดโต๊ะเรียนของนักเรียนให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมกับกิจกรรมได้ จัดวางอุปกรณ์การสอนทั้งที่ใช้มานานแล้ว และกำลังใช้ในปัจุบันให้อยู่ในที่ที่เหมาะสมได้ ส่งเสริมให้นักเรียนร่วมมือในการจัดป้ายนิเทศในด้านต่าง ๆ หรือจัดนิทรรศการได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน เรื่องราวหรือสภาพการณ์ จัดหาแหล่งความรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

1.7 มีความรู้และเทคนิควิธีในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน เช่น ให้แรงเสริม ลงโทษ ชี้แจงเหตุผล หรือปล่อยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงจากผลของการกระทำของตนเองได้อย่างเหมาะสม ตามควรแก่กรณี ซึ่งเหมาะกับลักษณะนิสัยของนักเรียนแต่ละคนและเหมาะสมกับสภาพที่เกิดขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าว คุณสมบัติทางวิชาชีพที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการสอนให้เกิดประสิทธิผลของครู ได้แก่

1. ครูต้องมีความรู้อย่างถ่องแท้ในวิชาที่สอน
2. มีความเข้าใจถึงพัฒนาการ และประสบการณ์เดิมของเด็ก เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน
3. มีความเข้าใจหลักการสอน และทักษะในการใช้เทคนิค เพื่อการนำออกใช้
4. มีความเข้าใจในความรู้สาขาอื่น ๆ เพื่อที่จะชี้แนะให้เด็กรู้ว่าความรู้ที่เรียนมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันอย่างไร
5. มีความเข้าใจและประทับใจในอาชีพครู เพราะเจตคติของครูในข้อนี้จะทำให้ครูสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น ซึ่งจะมีผลดีต่อการปฏิบัติงาน

ครูที่ดีต้องมีปัญญาศรัทธาในอาชีพครู ดังต่อไปนี้

1. ศรัทธาในตนเอง มีความเชื่อว่าตนเองมีความรู้ ความสามารถ มีความดี เป็นคนมีค่านับถือ และรักศักดิ์ศรีของตนเอง เป็นที่พึ่ง ที่พึ่งพิงทางใจแก่เด็กได้
2. ศรัทธาในเด็ก ประารถนาที่จะให้เด็กอันเป็นศิษย์รักของตนมีความเจริญก้าวหน้า
3. ศรัทธาในเพื่อนร่วมงาน ผู้ร่วมงาน คือ ผู้ที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ก้าวหน้า มีความจริงใจ และไว้วางใจต่อกัน
4. ศรัทธาในสถาบัน คือ โรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งทำมาหากิน สร้างเกียรติยศชื่อเสียงมีความรัก ห่วงที่จะให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป
5. ศรัทธาในอาชีพครู มีความพอใจยกย่องในอาชีพครู สนับสนุนและส่งเสริมให้อาชีพครู มีความมั่นคง เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

จากการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า ครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงบทบาท และหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งความภูมิใจในอาชีพศรัทธาในอาชีพ รัฐควรที่จะดูแลเอาใจใส่ในเรื่องของสวัสดิการต่าง ๆ ที่ดีแก่ครูเพราะเมื่อสุขภาพจิตของครูดี การปฏิบัติหน้าที่ของครูก็ย่อมดีด้วย หากสิ่งเหล่านี้ได้รับการพิจารณา และดำเนินการจะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาของประชากร และการพัฒนาประเทศโดยภาพรวม

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2542 : 180) เห็นว่า ในการมุ่งสู่คุณภาพการศึกษา คุณลักษณะของครูผู้สอนที่ต้องการให้มี ต้องประกอบด้วย

1. รักการสอน เข้าใจผู้เรียน มีจิตสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ
2. มีความคิดสร้างสรรค์ นักแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีทัศนคติเชิงบวก
4. รู้วิธีการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา
5. มีความรู้ในเรื่องสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ โครงสร้างทางสมอง การทำงานของสมอง จิตวิทยาการเรียนรู้ ฯลฯ
6. มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ เช่น การกระตุ้นความสนใจ การอธิบายด้วยเหตุด้วยผลการรับรู้ความรู้สึของผู้เรียน การทำงานเป็นทีม การฝึกสมาธิ ฯลฯ
7. สามารถใช้ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้และเทคนิคการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน
8. มีทักษะการประเมินผลการเรียน การซ่อมเสริม การวิจัยในชั้นเรียน ฯลฯ

สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2542 : 24 - 30) ได้เสนอแนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษา ส่วนที่เกี่ยวกับด้านวิชาชีพครู ไว้ดังนี้

1. สร้างความตระหนัก จิตวิญญาณ และจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู
2. พัฒนาครูให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ด้วยวิธีการดังนี้

2.1 กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูเพื่อนำไปสู่ความเป็นมืออาชีพ

2.2 สร้างพันธกิจร่วมกันในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา (Informand Commitment) มีการประเมินความตระหนัก และความพร้อมที่จะร่วมกันทำงาน

3. พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยวิธีการสนับสนุน ส่งเสริมครูให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดย

- 3.1 ส่งเสริมการเข้าเป็นสมาชิกชมรมวิชาชีพ เครือข่ายวิชาชีพ
- 3.2 ยกย่องเชิดชูเกียรติ
- 3.3 จัดสวัสดิการ

โดยสรุป ปัจจัยด้านครูที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาได้นั้น ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในการสอน มีความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม

2. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน การที่ผู้บริหารจะใช้กระบวนการบริหารงานในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ มีแนวทางที่นักการศึกษาได้ให้ไว้ ดังนี้

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536 : 58 - 59) ได้วิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิผล มีลักษณะการบริหารงาน ดังนี้

1. เน้นความสำเร็จโดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนและในห้องเรียน

2. กำหนดนโยบายการเรียนการสอน และให้ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการสอน อุปกรณ์ ตลอดจนกระบวนการประเมินผล ซึ่งผู้บริหารจะคิดแผนงานในการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้นักเรียน ได้ดังนี้

2.1 การสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้

2.2 ประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียนอยู่เสมอ จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่จะทำให้ทราบถึงความสามารถของนักเรียนว่าอยู่ในเกณฑ์ใด เมื่อเทียบกับนักเรียนโรงเรียนอื่น

2.3 ประสานงานในด้านวิชาการ คือ การจัดการในด้านเนื้อหาวิชา วัสดุ อุปกรณ์ การจัดชั้นเรียน สนับสนุนแผนงาน โครงการวิชาการต่าง ๆ ในโรงเรียน

2.4 ให้การสนับสนุนครู โดยจะมีการสื่อสารกับครูเกี่ยวกับเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงาน จะช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่าง ๆ และส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาทางด้านการเรียนการสอน

จิรัช ชูเวช (2543 : 150) ได้สรุปคุณสมบัติของผู้บริหารไว้ ดังนี้

1. จะต้องมีสติปัญญาเหมือนบุคคลอื่น นั่นคือความมีเขวี้ยงและมีไหวพริบในการทำงานการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยความถูกต้องและรวดเร็ว

2. มีความรอบรู้และมีความสนใจรอบด้าน ได้แก่ การศึกษางานในหน้าที่ การค้นคว้าศึกษา วิทยาการแผนใหม่แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาหน่วยงานและเป็นคนมีศิลปะในการรับฟัง และศึกษาภาวการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ

3. สามารถพูดและเขียนภาษาง่าย ๆ เพราะภาษาเป็นสื่อของความเข้าใจระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง จึงเป็นเรื่องที่จะต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมกับผู้ฟัง ไม่ว่าจะพูดหรือเขียนก็ตามต้องสามารถกระทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้าใจและพอใจอีกด้วย ซึ่งควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

3.1 มีจิตใจร่างกายและอารมณ์สมบูรณ์ไม่ใช่เป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่เจ็บป่วย ประเพณีสามวันดีสี่วันชั่ว

3.2 มีความคิดริเริ่มอย่างแรงกล้า คือ เป็นนักพัฒนา พยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพความเจริญของสังคม และสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

3.3 มีฝีมือที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาประสานงานกันได้ดีที่สุด

3.4 มีความรู้ความชำนาญในเชิงบริหาร และเชิงวิชาการ ทั้งนี้อาจจะผ่านการฝึกอบรมและมีประสบการณ์ในการทำงานรอบด้านในหน่วยงานนั้น ๆ

ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการบริหารคุณภาพของโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องประยุกต์ใช้กิจกรรมตามสภาพและสถานการณ์ของโรงเรียน ดังนี้

1. การกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน และกำหนดความรับผิดชอบงานด้านการบริหารให้ชัดเจน

2. กำหนดวิธีดำเนินงานและจัดระบบงานให้ชัดเจน ให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน และมีการบันทึกเป็นเอกสารเพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ โดยปฏิบัติ ดังนี้

2.1 ทบทวนภารกิจที่ได้รับมอบหมายและภารกิจของหน่วยงาน

2.2 จัดระบบเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

2.3 จัดซื้อเครื่องมือและจัดหาทรัพยากรที่มีคุณภาพเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน

2.4 กำหนดวิธีการตรวจสอบผลงานที่รับมอบจากผู้ส่งมอบงานตามแนวทาง ดังนี้

2.4.1 บันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบการทำงานทุกครั้ง

2.4.2 กำหนดแนวทางการควบคุมกระบวนการทำงานและดำเนินการควบคุมการทำงาน

2.4.3 การตรวจสอบทดสอบผลงานที่แต่ละคน หรือแต่ละฝ่ายที่ได้รับมอบหมายงาน

2.4.4 กำหนดวิธีควบคุมเครื่องมือวัด ทดสอบผลงาน เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ

2.4.5 แสดงสถานการณ์ตรวจสอบ ทดสอบผลงาน

2.4.6 กำหนดแนวทางการควบคุมผลงานที่บกพร่อง

2.4.7 กำหนดแนวทางการปฏิบัติแก้ไข ป้องกันผลงานไม่ให้บกพร่อง

2.4.8 กำหนดวิธีเก็บ การรักษาผลงานที่ได้จากการปฏิบัติงาน

2.4.9 บันทึกคุณภาพการทำงาน

2.4.10 การนิเทศภายใน

2.4.11 การฝึกอบรมให้กับบุคลากรทุกคน

2.4.12 จัดระบบการบริการให้กับผู้รับบริการ

2.4.13 นำกระบวนการทางสถิติมาใช้ในกิจกรรมหรือกระบวนการทำงาน

Sallis (1993 : 111 - 117) ได้อธิบายถึงความรับผิดชอบ และความผูกพันในการบริหารงานของผู้บริหารที่จำเป็นจะต้องนำมาใช้ในกระบวนการทำงาน ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องเป็นผู้ริเริ่มงานคุณภาพด้วยตนเอง ต้องบอกกล่าวให้ผู้ร่วมงานทราบว่าการมีนโยบายพัฒนาคุณภาพของหน่วยงาน และจงใจให้ผู้ร่วมงานสนองนโยบายนี้ สร้างทีมปรับปรุงคุณภาพงานอันเป็นการสร้างความผูกพันในการบริหารงานที่ดี

2. ผู้บริหารต้องสรรหาผู้ร่วมทีมงานจากหลาย ๆ ฝ่ายของหน่วยงานมาร่วมเป็นทีมงานปรับปรุงคุณภาพ เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้งานด้อยคุณภาพ

3. ประเมินคุณภาพงานที่ปรากฏ ทีมงานปรับปรุงคุณภาพ จัดทำแผนการประเมินคุณภาพงาน ทั้งผลผลิตและบริการของหน่วยงาน

4. ประเมินความคุ้มค่าของคุณภาพ ทีมงานตรวจสอบทวนที่ใช้ในการปฏิบัติงานว่าคุ้มค่ากับคุณภาพที่ได้หรือไม่ โดยปฏิบัติดังนี้

4.1 สร้างความตระหนักในคุณภาพ ผู้บริหารต้องสื่อความหมายให้ผู้ร่วมงานทุก ๆ คนตระหนักในความสำคัญของการปรับปรุงคุณภาพงาน

4.2 ปรับปรุงงาน ทั้งผู้บริหารและผู้นิเทศ ร่วมกันปรับปรุงงานทุกประเภทในหน่วยงานโดยสร้างทีมงานย่อยๆ ในทุกๆ ฝ่ายงาน

4.3 วางแผนงานปลอดความสูญเสีย ทีมงานปรับปรุงคุณภาพดำเนินการวางแผนจัดความสูญเสียของงานให้เป็นศูนย์และดำเนินการตามแผน (ทีมงานย่อยในแต่ละฝ่ายงานร่วมวางแผนและรับไปปฏิบัติ)

4.4 ฝึกอบรมผู้นิเทศติดตามงาน ผู้บริหารต้องให้การฝึกอบรมบุคลากรที่จะให้การนิเทศ ช่วยเหลือ และติดตามการปฏิบัติงาน เตรียมพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ

5. จัดงานวันปลอดความสูญเสีย เป็นการเริ่มงานคุณภาพของหน่วยงาน (ต่อไปจะไม่มีงานด้อยคุณภาพอีกด้วย) เป็นการประกาศให้ทุกคนทราบ

6. สร้างเป้าหมายงาน ทีมงานย่อยสร้างเป้าหมายงานที่จะปรับปรุง เป้าหมายงานต้องชัดเจน ประเมินได้

7. จัดอุปสรรคของงาน สมาชิกของทีมงานย่อยแต่ละคนมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ฝ่ายบริหารทราบถึงอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ทั้งด้วยเอกสารและด้วยวาจา

8. ยอมรับความสามารถของเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารควรแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน เป็นการให้ความสำคัญต่อเพื่อนร่วมงาน

9. สร้างสมาคมคุณภาพ รวมกลุ่มของผู้ที่ปรับปรุงคุณภาพงาน จัดตั้งเป็นสมาคมร่วมปรึกษาแสดงความคิดเห็นในการพัฒนางาน

10. จัดวงจรพัฒนาตลอดไป เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมปรับปรุงคุณภาพงานและบรรลุผลแล้วให้เริ่มวงจรพัฒนาในกิจกรรมเดิมหรือกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป ไม่สิ้นสุด

สมศักดิ์ สันธุระเวช (2542 : 180) เห็นว่า คุณลักษณะของผู้บริหารที่ต้องการเพื่อมุ่งสู่คุณภาพการศึกษา ต้องประกอบด้วย

1. ต้องมีภาวะผู้นำ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา

2. ต้องมุ่งมั่นที่จะสร้างระบบคุณภาพ องค์กรแห่งคุณภาพเพื่อให้ผลผลิต (นักเรียน) สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า

3. นักป้องกันปัญหา
4. ต้องตัดสินใจบนทางเลือก ซึ่งมีการเสี่ยงอย่างมีเหตุผล
5. ต้องมีความรับผิดชอบในการสับตรับฟัง ความคิดเห็นจากทุกฝ่าย วัตถุประสงค์ การรับรู้ความคิด ความต้องการของบุคคลต่าง ๆ ไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

5.1 ต้องให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง และการบริหาร การเปลี่ยนแปลงแก่ผู้บริหารรอลงไปทุกระดับ และต้องวางระบบการสื่อสาร

5.2 มีความซื่อสัตย์และมีหลักการ

5.3 มีจิตสำนึกแห่งคุณภาพ

สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2542 : 28-29) เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็น ผู้จัดการสถานศึกษา โดยให้มีการบริหารและการจัดการ ดังนี้

1. การบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการศึกษาในลักษณะที่สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารแบบ เบ็ดเสร็จ ด้านเงิน คน วิชาการ และอื่น ๆ ดังมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

1.2 ตั้งคณะทำงานวางแผนปรับปรุงการศึกษาในสถานศึกษา (School Improvement Team)

1.3 ตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร

1.4 จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปรับปรุงสถานศึกษา (School Improvement Plan)

1.5 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ

2. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) ดังมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 จัดทำธรรมนูญโรงเรียน

2.3 จัดทำระบบตรวจสอบ ระบบการประเมินตนเอง การนิเทศภายใน โรงเรียน และการควบคุมการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2.4 รายงาน และนำไปปรับปรุงแก้ไข

3. ปรับปรุงบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 จัดทำแผนผังแม่บทของสถานศึกษา

3.2 จัดภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น สวยงาม

3.3 จัดระบบสาธารณูปโภค และจัดระบบกำจัดของเสีย

3.4 จัดระบบความปลอดภัยในสถานศึกษา

4. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 จัดสรรทรัพยากรและจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งสากล และ

ท้องถิ่น

- 4.2 ส่งเสริมให้มีการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 4.3 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ทักษะในการใช้เทคโนโลยี
5. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ดังมีขั้นตอน ดังนี้
 - 5.1 จัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอน
 - 5.2 มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางการศึกษาระหว่างสถานศึกษา ชุมชน
6. ให้สิทธิ และโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษา ดังมีขั้นตอน ดังนี้
 - 6.1 สำรวจข้อมูลประชากรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
 - 6.2 กำหนดแนวปฏิบัติในการให้บริการทางการศึกษาอย่างโปร่งใส

เป็นธรรม ให้ทั่วถึงไม่เลือกปฏิบัติ

7. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล ดังมีขั้นตอน ดังนี้
 - 7.1 จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์
 - 7.2 จัดทำเครือข่ายและประสานการประชาสัมพันธ์
 - 7.3 ดำเนินการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อที่หลากหลาย
8. จัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน ดังมีขั้นตอน ดังนี้
 - 8.1 จัดบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน
 - 8.2 ประสานความร่วมมือกับแหล่งความรู้อื่น ๆ เพื่อสนองความต้องการ

ของชุมชน

9. กำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผล ดังมีขั้นตอน ดังนี้
 - 9.1 จัดระบบการกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผล
 - 9.2 ดำเนินการ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานภายใน

สถานศึกษา

9.3 รายงานผลต่อประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยด้านผู้บริหารเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในอันที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาอีกผู้หนึ่ง ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการจะต้องมีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์สูง และมีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ

3. ปัจจัยด้านผู้ปกครอง และชุมชน โรงเรียนควรใช้แหล่งทรัพยากรของท้องถิ่นในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งถ้ามุ่งถึงผลทางการศึกษา หรือการเรียนการสอนก็คือ สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น นอกจากจะได้มาในรูปแบบการเงิน วัสดุ สิ่งของ แรงงาน หรือสิ่งอื่นในเชิงวัตถุแล้ว สิ่งต่าง ๆ ในท้องถิ่นยังอาจเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียนได้เป็นอย่างดีด้วย เช่น การใช้บุคคลในฐานะวิทยากร ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ในฐานะผู้มีประสบการณ์และความชำนาญสูงการศึกษาลักษณะและสภาพทางภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจจะนำมาใช้เป็นบทเรียนโดยตรง การใช้โรงงาน สถานที่และสถานประกอบการต่าง ๆ ในท้องถิ่น ให้เป็นทั้งบทเรียนโดยตรง หรืออาจจัดให้เป็นส่วนเสริมประสบการณ์ในการเรียนรู้และสภาพชีวิตจริงในสังคมของเด็ก สิ่งเหล่านี้ถ้าโรงเรียนรู้จักใช้อย่างเหมาะสม ปรับให้สอดคล้อง กับหลักสูตรของโรงเรียน และให้สอดคล้องกับประสบการณ์ในการเรียนรู้ของเด็ก ย่อมจะเป็น สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพทั้งปัจจุบันและอนาคต ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ เข้ามา

ส่วนร่วมในการรับรู้ ให้ความสนับสนุน ประคับประคอง ซึ่งจะต้องกระทำโดยสม่ำเสมอ ผู้ปกครองนั้นเป็นบุคคลที่จะได้รับทราบผลการเล่าเรียนของเด็ก ถึงแม้จะไม่มี ความรับผิดชอบในกิจการของโรงเรียนเต็มที่ก็ตาม แต่ผลของการศึกษาของนักเรียนก็จะตกไปอยู่กับผู้ปกครอง เพราะฉะนั้นผู้ปกครองจึงเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนในขั้นสุดท้าย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปกครองจะเข้ามา มีบทบาทต่อการศึกษาของเด็กให้มากขึ้น กิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนจึงจำเป็นต้องอาศัยความคิดเห็น ความร่วมมือ และการให้การสนับสนุนจากผู้ปกครองมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานของผู้บริหาร และการจัดกิจกรรมของครูบรรลุเป้าหมายทางการศึกษามากยิ่งขึ้นและในแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน สถานศึกษามีความจำเป็นจะต้องมีชุมชนเป็นส่วนสัมพันธ์โดยตรง เพื่อกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ (สุรัฐ ศิลปะอนันต์. 2542 : 24 - 32)

3.1 จัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และสอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน ซึ่งต้องปฏิบัติ ดังนี้

3.1.1 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียนด้านความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน

3.1.2 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเกี่ยวกับสภาพและความต้องการ

3.1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

3.1.4 จัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน

3.2 ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดแผนการเรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งต้องปฏิบัติ ดังนี้

3.2.1 วิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษา

3.2.2 สนับสนุน ส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นระดับจังหวัด/เขตพื้นที่ และแผนการสอนที่หลากหลายของสถานศึกษา

3.2.3 รวบรวมและเผยแพร่หลักสูตรท้องถิ่น และแผนการสอนของสถานศึกษา

3.2.4 การมีส่วนร่วม การปฏิรูปการศึกษา จะต้องให้ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ตั้งแต่การวางแผนพัฒนาสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา และการติดตามประเมินผล

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2542 : 168) เห็นว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดระดับความเข้มแข็งของชุมชน เพราะเป็นกลไกหลักซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอด และพัฒนาระบบ ค่านิยมและกิจกรรมของคนในชุมชน ชุมชนจะดำรงรักษาความเข้มแข็งไว้ได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการศึกษาและเรียนรู้ของบุคคลในชุมชน สถานศึกษาจะต้องพัฒนาบุคคลในชุมชนให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดศักยภาพมากขึ้นในการดำรงชีวิต มีทักษะการแก้ไขปัญหา สามารถพัฒนาตนเองและสังคม

การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ต้องสอดคล้องกับความต้องการ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน สถานศึกษาต้องทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนได้ร่วมคิดร่วมเสนอแนะร่วมตัดสินใจร่วมการเลือกสรรร่วมดำเนินการ ฯลฯ

การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ควรมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่แนวทางของการพัฒนาความสามารถทางสมองของผู้เรียน เพื่อตอบสนองต่อตัวผู้เรียน และความเข้มแข็งของชุมชน ความร่วมมือระหว่างบ้านและสถานศึกษา สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบ้านและสถานศึกษา ในทางบวก จึงควรดำเนินการ ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมวางแผน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามนโยบายการกระจายอำนาจ
2. ผู้ปกครองได้รับข่าวสารเกี่ยวกับแผนการเรียน ปรัชญา การจัดการเรียนรู้ และกรอบการประกันคุณภาพการศึกษา
3. คณะครูและผู้ปกครองแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน
4. มีการสื่อสารทางจดหมาย และวิธีการอื่น ๆ
5. มีการประชุมอภิปรายผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การพัฒนาและความก้าวหน้าในการเรียนรู้
6. ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมประเมินหลักสูตรและบริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในสถานศึกษา
7. ผู้ปกครองต้องได้รับการต้อนรับตลอดเวลา

กล่าวโดยสรุปว่า ปัจจัยด้านชุมชน เป็นส่วนสำคัญยิ่งในปัจจุบัน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ซึ่งชุมชนจะดำรงรักษาความเข้มแข็งไว้ได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพการศึกษาของคนในชุมชน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดและพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ที่เกิดจากชุมชนเป็นผู้ให้การสนับสนุนนั่นเอง

4. ปัจจัยด้านนักเรียน นักเรียนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การที่จะได้นักเรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียน มีผู้ศึกษาพัฒนาการของเด็กวัยเรียนไว้ ดังนี้

กุญชรี้ คำชาย (2544 : 45) ได้ให้ความเห็นว่า เด็กวัยเรียน (School Age Children) เป็นวัยที่อยู่ในช่วงอายุ 6 – 12 ปี โดยประมาณ เป็นวัยที่เพิ่งผ่านพ้นวัยเด็กเล็กและกำลังจะเข้าสู่วัยรุ่น เด็กวัยเรียนนี้เป็นวัยของการเข้าโรงเรียน เด็กจะเริ่มเรียนวิชาการที่โรงเรียนอย่างจริงจัง ต้องปรับตัวเผชิญกับสังคมใหม่ที่โรงเรียน ลักษณะพัฒนาการที่สำคัญสำหรับเด็กวัยเรียน คือ “การเตรียมตัว” เพื่อเป็นเด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ ดังนั้นจึงเป็นช่วงที่เด็กต้องมีการปรับตัว และเปลี่ยนแปลงมากที่สุดระยะหนึ่ง

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2540 : 262 - 289) ได้สรุปถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยเรียนไว้ ดังนี้

1. พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยเรียนเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ช้า ๆ แต่สม่ำเสมอ พัฒนาการทางกายไม่มีลักษณะเด่นพิเศษเหมือนระยะวัยทารกตอนปลาย ในระหว่างนี้เป็นระยะที่เด็กหญิงโตเร็วกว่าเด็กชายวัยเดียวกันทั้งในด้านความสูงและน้ำหนัก เด็กในวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวทางร่างกายของเพศตรงข้าม เริ่มสนใจรูปร่างหน้าตา จะไม่อยู่นิ่ง ชอบเล่น และทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ความรวดเร็ว ไม่ค่อยระมัดระวังตัวเท่าที่ควร จึงทำให้ประสบอุบัติเหตุได้ง่าย

2. พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียน เด็กจะเริ่มรู้จักกลัวสิ่งที่สมเหตุสมผลมากกว่าวัยเด็กเล็กเพราะความสามารถในการใช้เหตุผลของเด็กพัฒนามากขึ้น มีความรู้สึกสงสาร เห็นอกเห็นใจ เข้าใจอารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น เนื่องจากขอบเขตชีวิตสังคมของเด็กขยายวงกว้างออกไป ในช่วงเด็กวัยเรียน เด็กจะมีอารมณ์ต่าง ๆ มากมาย ทั้งอารมณ์ในแง่ดี เช่น ความรัก ความเห็นใจ ความรู้สึกสงสาร ความรู้สึกเบิกบาน และอารมณ์ในแง่ไม่ดี เช่น เกลียด โกรธ อิจฉา อารมณ์ไม่ว่าประเภทใดก็ตามถ้าไม่ได้รับการรับรู้ ไม่มีโอกาสแสดงออก และถูกเก็บกดเอาไว้มากเกินไป เด็กจะรู้สึกแค้นเคือง ซึ่งจะนำไปสู่ความเจ็บป่วยทางกายที่เป็นผลมาจากอารมณ์ได้ หรือรู้สึกผิดจนทำร้ายตนเองและผู้อื่นได้ เนื่องจากระยะวัยนี้ เด็กมีความพร้อมที่จะรับทราบเรื่องอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ และการปลดปล่อยอารมณ์ของเขาออกมาอย่างที่ยังคงยอมรับตามสมควรแก่วัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับการปรับตัวด้านอารมณ์ ถ้าเด็กได้รับการเตรียมตัวอย่างเหมาะสมตั้งแต่ระยะวัยนี้ เขาก็จะเติบโตเป็นเด็กวัยรุ่นที่มีความสุข แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการเตรียมตัวที่เหมาะสมก็จะทำให้เขาเป็นเด็กวัยรุ่นที่มีความสับสนทางอารมณ์ ดังนั้นจึงควรต้องมีการพัฒนาทางด้านอารมณ์เพื่อให้เด็กวัยนี้มีสุขภาพจิตที่ดี คือ การให้เด็กได้มีโอกาสเข้าร่วมกลุ่มกับเด็กอื่น ๆ ด้วยการเล่น หรือการทำกิจกรรม ที่สร้างสรรค์ต่าง ๆ การรวมกลุ่มของเด็กจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ รู้จักการควบคุมอารมณ์ และแสดงออกในลักษณะที่ยังคงยอมรับ

3. พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยเรียน เป็นช่วงที่เด็กชอบรวมกลุ่มกับเพื่อนร่วมวัยที่เป็นเพศเดียวกันในการเล่น เรียน หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นนอกจากบุคคลในครอบครัว รู้จักเคารพกฎเกณฑ์ ระเบียบ มารยาทสังคม พัฒนาความนึกคิดศีลธรรมจรรยา เด็กจะเริ่มเรียนรู้การเข้าสู่สังคม โดยการเลียนแบบพฤติกรรมตามเพศของตนเอง และบทบาททางเพศจากผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดกับเด็กและบุคคลที่เด็กรัก

4. พัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยเรียนเป็นช่วงที่มีพัฒนาการทางความคิด และสติปัญญาเจริญขึ้นมาก เนื่องจากพัฒนาการทางร่างกาย และการขยายขอบเขตกว้างขวางทางสังคมของเด็กวัยนี้ ด้วยการมีกลุ่มเพื่อนร่วมวัยหลากหลาย วิชาต่าง ๆ ที่เด็กได้มีโอกาสได้เรียนหลากหลาย ทำให้ขอบข่ายความคิดสติปัญญาของเด็กขยายทั้งแนวกว้างและแนวลึกตามวัย เด็กในวัยนี้สามารถคิดเป็นเหตุเป็นผล เริ่มเข้าใจแนวคิดเชิงนามธรรมพื้นฐานง่าย ๆ เข้าใจแนวคิดเชิงระบบตัวเลขน้อย ๆ เข้าใจกฎระเบียบ วินัย และคำสั่งได้ดีขึ้น และพัฒนาความสามารถทางภาษาได้มากขึ้น จึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการวางรากฐานทางการศึกษาให้แก่เด็กทั้งในด้านความรู้พื้นฐาน เช่น การอ่าน เขียน การคิดเลข รวมทั้งทักษะที่ต้องใช้ความประณีต เช่น การวาดภาพ การทำอาหารฝีมือ ซึ่งทักษะเหล่านี้ต้องอาศัยเขาวินัยและต้องมีการเรียนรู้จึงจะสัมฤทธิ์ผล พัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งเกี่ยวเนื่องกันกับความคิดตั้งอยู่บนรากฐานของการ

ปรับตัวในการเข้ากลุ่ม ถ้าเด็กมีกลุ่มดี เข้ากับกลุ่มเพื่อนร่วมวัยได้ และไม่มีความขัดแย้งกับบิดา มารดา และครู เด็กก็จะมีโอกาสฝึกฝนพัฒนาการทางสติปัญญาได้อย่างเต็มที่

จึงอาจกล่าวได้ว่า พัฒนาการทางสังคมและพัฒนาการทางสติปัญญามีอิทธิพลส่งเสริมซึ่งกันและกัน สำหรับเด็กคนใดที่มีรากฐานไม่มั่นคงทางพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เด็กวัยเรียนจะเป็นเด็กที่มีปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านการเรียนรู้ และด้านอื่น ๆ ในอนาคตเป็นอย่างมาก จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ปัจจุบันมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความคิด สติปัญญาของเด็กวัยเรียนมากขึ้น เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือ และได้รับการศึกษาที่เหมาะสมต่อไป

สรุปได้ว่า ช่วงเด็กวัยเรียนเป็นช่วงที่เด็กถูกคาดหวังว่าจะต้องพัฒนาทักษะในด้านการเรียนวิชาการต่าง ๆ ขึ้นพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคำนวณ และการเรียนรู้เรื่องราวสังคมทั่ว ๆ ไป ช่วงวัยนี้เด็กจะมีพัฒนาการทางความคิดก้าวหน้ามาก มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล และมีความคิดเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา แม้ว่าจะเป็นช่วงเวลาแห่งการพัฒนาความคิด แต่ก็ก็เป็นช่วงเวลา que เด็กบางกลุ่มไม่สามารถพัฒนาได้ตามมาตรฐานที่พ่อแม่และสังคมคาดหวัง ซึ่งหนึ่งในกลุ่มนั้น คือ เด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคม โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ควรให้ความสนใจศึกษาค้นคว้า หาวิธีการต่าง ๆ เพื่อป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ปัญหา ตลอดจนการใช้ความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ให้มีพัฒนาการทางทักษะด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตต่อไป

กลยุทธ์ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 9-12) ได้กำหนดกลยุทธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยกลยุทธ์สู่ความสำเร็จ ดังนี้

1. การบริหารเชิงระบบ

การบริหารเชิงระบบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การวางแผน (Plan)

เป็นการวางระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด จะต้องกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน และมีการบันทึกข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากการบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ และเป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของระบบย่อย อันจะส่งผลถึงคุณภาพรวมของโรงเรียนทั้งระบบ

2) การดำเนินงาน (Do)

เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกคน โดยใช้กระบวนการ วิธีการต่างๆ และการบันทึกผล บุคคลภายในองค์กรที่รับผิดชอบในระบบย่อยต่างๆ จะปฏิบัติและบันทึกผลอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน

3) การตรวจสอบ/ประเมินผล (Check)

เป็นการประเมินตนเอง ร่วมกันประเมินหรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินภายในระหว่างบุคคล หรือ ระหว่างทีมย่อยในโรงเรียน

4) การปรับปรุงพัฒนา (Act)

เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนางาน ซึ่งอาจจะแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ ปัจจัยหรือการบันทึกให้ดีขึ้น จนระบบคุณภาพ หรือวงจรคุณภาพเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน

2. การทำงานเป็นทีม

กรมสุขภาพจิต (2544 : 45) ได้เสนอการดำเนินงานเพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุผลสำเร็จและเป็นไปอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องใช้ยุทธวิธีการทำงานร่วมกันเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการผลักดันและบูรณาการการทำงานเข้าสู่ระบบและพัฒนาบุคลากร สนับสนุนปัจจัยเอื้อต่อการดำเนินงาน ติดตาม ประเมินผล พร้อมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิด และร่วมทำไปพร้อม ๆ กัน ตลอดจนแสวงหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน ในการทำงานเป็นทีมเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพนั้น ประกอบด้วย 3 ทีม ดังนี้

1) ทีมนำ

ได้แก่คณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นผู้วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตามและสนับสนุน เสริมสร้างพลังร่วม (Empowerment) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ทีมสนับสนุน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 78) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานคือ ทีมสนับสนุนเป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการและอื่นๆ ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนจะเป็นใครขึ้นอยู่กับการพัฒนาว่าจะมีจุดเน้นที่ระบบใด เช่น ทีมสนับสนุนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หัวหน้าทีม คือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย

3) ทีมทำ

เป็นทีมที่สมาชิกรับผิดชอบการทำงานโดยตรง เช่น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือทีมระดับชั้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ได้รับทราบจุดแข็งจุดอ่อนในการดำเนินงานของตน เพื่อให้เกิดแนวทางที่จะพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำได้ทั้งภายในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยมีบรรยากาศการทำงานที่เป็นกันเอง ไม่ใช้การสั่งการหรือบังคับบัญชา ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนเกิดความรู้สึกที่ดี ไม่ต้องกังวลเรื่องการประเมินตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา

4. การนิเทศติดตามและประเมินผล

กรมสุขภาพจิต (2546 : 32) ให้ความหมายว่า การนิเทศติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนางาน ซึ่งจะช่วยส่งเสริม สนับสนุน และให้ข้อมูลย้อนกลับที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนางาน การนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ควรดำเนินการให้เป็นระบบ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

- 1) **ขั้นการวางแผน**
 - (1) แต่งตั้งคณะกรรมการ
 - (2) กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด ความสำเร็จ เครื่องมือและวิธีการในการนิเทศติดตามและประเมินผล
 - (3) กำหนดแผนงาน / ปฏิทินการดำเนินงาน
- 2) **ขั้นการดำเนินงาน** ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริงของสถานการณ์
- 3) **ขั้นการตรวจสอบ**
 - (1) ตรวจสอบติดตามการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - (2) ประเมินผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ผลการตรวจสอบและการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4) **ขั้นการปรับปรุงและพัฒนางาน** นำผลการประเมินมาปรับปรุงและดำเนินการตามแผนใหม่อย่างต่อเนื่อง การนิเทศ ติดตามและประเมินผลจะบรรลุเป้าหมายได้ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 98-100)
 - (1) การมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 - (2) การวางแผนตามระบบมาตรฐาน (P D C A)
 - (3) มีการนิเทศ ติดตามผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
 - (4) จัดทำระบบสารสนเทศ
 - (5) สรุปรายงานและเผยแพร่

การนิเทศ ติดตามและประเมินผลจึงเป็นกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลงานในระหว่างการทำงาน ด้วยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยมีกระบวนการวางแผนที่เป็นระบบ กำหนดขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือที่มีมาตรฐาน เป็นการประเมินระบบ และผลลัพธ์ของระบบ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ระหว่างผู้ประเมินและผู้รับการประเมินอย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นไปตามสภาพจริงในการนำมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ที่จะทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยกลยุทธ์สู่ความสำเร็จ ดังนี้ 1) การบริหารเชิงระบบ 2) การทำงานเป็นทีม 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การนิเทศติดตามและประเมินผล

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 13) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จำต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 14 - 15) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาสามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นเครือข่ายการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกิดการพัฒนาองค์ความรู้สู่การปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. สนับสนุน ช่วยเหลือให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา สามารถดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามี ระบบติดตามประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 14 - 15) ได้ระบุว่าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนภายในสังกัด รวมทั้งการประสาน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. นำนโยบายด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติ
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. สนับสนุน ช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. ติดตาม ประเมินผลและรายงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2543 : 64) ได้ให้แนวทางการดำเนินงานว่าสถานศึกษาประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ที่จะทำให้การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย

3.1 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

3.1.1 บริหารจัดการให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

3.1.2 ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครองเครือข่ายผู้ปกครอง องค์กรต่าง ๆ เช่น สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ

3.1.3 ดูแลกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนและให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน

3.2 บทบาทหน้าที่ของครูทุกคน

3.2.1 บทบาทหน้าที่ของครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา

กรมสามัญศึกษา (2543 : 67) ได้ให้แนวทางการดำเนินงานว่าครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. คัดกรอง จำแนกกลุ่มนักเรียน
3. จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนา
4. จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไขและช่วยเหลือ
5. ส่งต่อนักเรียน
6. รายงานผล

หมายเหตุ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกขั้นตอน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรรายงานผลการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบปรับปรุงและพัฒนา (กรมสามัญศึกษา. 2543 : 70)

3.2.2 บทบาทหน้าที่ของครูประจำวิชา/ครูทั่วไป

กรมสามัญศึกษา (2543 : 73) ได้ให้แนวทางการดำเนินงานว่าครูทุกคนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน

หมายเหตุ โรงเรียนใดไม่มีครูประจำวิชา ให้ครูที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ครูประจำวิชา

3.2.3 บทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว

กรมสามัญศึกษา (2543 : 73) ได้ให้แนวทางการดำเนินงานว่าบทบาทของครูแนะแนวเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดระบบงานแนะแนว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2543 : 73)

1. สนับสนุนครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา
3. จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ
4. ส่งต่อนักเรียน

หมายเหตุ โรงเรียนใดที่ไม่มีครูแนะแนว ให้ครูที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว

3.3 บทบาทหน้าที่ของนักเรียน

นักเรียนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือแก่สถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 28) มีบทบาทหน้าที่ของนักเรียนและสนับสนุนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.4 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมสุขภาพจิต (2544 : 29) ได้ให้ชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ประกอบด้วยตัวแทนจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน คือ ให้การสนับสนุนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.5 บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองและชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2543 : 85) ผู้ปกครองและชุมชนเป็นบุคคลและกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนในพื้นที่มากที่สุด ที่จะให้การเอาใจใส่ดูแลนักเรียนได้อย่างดี ซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง / ชมรม / สมาคมผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน

3.5.1 บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง / เครือข่ายผู้ปกครอง

กรมสุขภาพจิต (2547 : 45) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานว่า ผู้ปกครอง/เครือข่ายผู้ปกครองเป็นบุคคลและคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนจึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

1. อบรมดูแลและเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตครอบครัว มีความรักความเข้าใจและให้ความอบอุ่น
2. สนับสนุน ให้ความร่วมมือ วางแผนร่วมกับ สถานศึกษา ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา นักเรียน
3. เป็นที่ปรึกษาหรือแนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีแก่นักเรียน

3.5.2 บทบาทหน้าที่ของชุมชน

กรมสุขภาพจิต (2547 : 46) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานว่า ชุมชนเป็นสังคมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของเด็ก บุคคลทุกคนในชุมชนล้วนมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองในแนวทางที่เหมาะสม จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน คือสนับสนุนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.6 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กรมสุขภาพจิต (2546 : 28) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วยบุคคล องค์กรต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรอิสระต่างๆ ซึ่งล้วนแต่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กวัยต่างๆ
 2. สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งด้านความปลอดภัย และการแก้ปัญหาพฤติกรรม
 3. ร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
 4. เป็นแหล่งการเรียนรู้และฝึกงาน และเพิ่มพูนประสบการณ์แก่นักเรียนตามความรู้ ความสามารถ ความสนใจและความถนัด
 5. ติดตามผลสะท้อนปัญหาและแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 6. ให้ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจ
 7. ให้การสนับสนุนและเป็นเครือข่ายในการพัฒนา และขยายผลการดำเนินงาน ตลอดจนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและบรรลุผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ
- กล่าวโดยสรุป บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่ เป็นผู้ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและระดมทรัพยากร ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาพฤติกรรม อารมณ์ และจิตใจของนักเรียน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการพัฒนาตนเองในทุกด้าน

เทคนิคการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่การวิจัยเชิงคุณภาพใช้มากที่สุดก็คือ การสัมภาษณ์ และการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ (Focus Group) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จะได้กล่าวถึง การสัมภาษณ์ และการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะในฐานะเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนใหญ่ นำมากล่าวอย่างให้เข้าใจง่าย ๆ

เทคนิคการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คือการสนทนากันอย่างมีทิศทาง จุดมุ่งหมายของ การสัมภาษณ์ โดยทั่วไปก็คือการทำความเข้าใจบุคคลที่นักวิจัยสัมภาษณ์ในด้านมุมมองต่างๆของเขาหรือเธอ การสัมภาษณ์ที่ได้ผลดังที่นักวิจัยประสงค์ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ทำให้นักวิจัยเชิงคุณภาพมีโอกาสในการเรียนรู้และเข้าใจเรื่องราวประสบการณ์ พฤติกรรม ความรู้สึก และความคิดเห็นด้านต่างๆ ของบุคคลที่นักวิจัยจะไม่มีทางล่วงรู้ได้จากการเพียงสังเกตอยู่ห่างๆ ยิ่งไปกว่านั้นการสัมภาษณ์ยังช่วยให้นักวิจัยสามารถประเมินลึกซึ้งไปถึงการรับรู้ของบุคคลว่ามีความสำคัญต่อบุคคลผู้นั้นอย่างไร การสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเช่นเดียวกับการสัมภาษณ์อื่นๆ คือ ประกอบด้วยชุดของความสัมพันธ์เชิงพลวัตที่มีความสลับซับซ้อนระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ซึ่งในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพนิยมเรียกว่า "ผู้วิจัยกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย" (Researcher and Research Participant) หรือ "ผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลการวิจัย" (Researcher and Research Informant) คุณภาพของข้อมูล จำนวนปริมาณข้อมูล หรือประเภทของข้อมูลที่รวบรวม นั้นจะเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ สัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเป็นตัวกำหนดลักษณะและประเภทของข้อมูลที่ต้องการจะเก็บจำนวน ปริมาณข้อมูล ตลอดจนคุณภาพของข้อมูลที่จะจัดเก็บ อย่างไรก็ตามคุณภาพของข้อมูล และสาระที่นักวิจัยเชิงคุณภาพจะจัดเก็บนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ของนักวิจัย ทักษะความชำนาญในการสัมภาษณ์ ตลอดจนความฉับไวในการรับรู้ (Sensitivities) ของนักวิจัยด้วยเป็นสำคัญเมื่อไม่นานมานี้ได้มีความตระหนักในหมู่นักวิจัยเชิงคุณภาพว่า กระบวนการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการกระตุ้นเราให้ผู้ถูกสัมภาษณ์หรือผู้มีส่วนร่วมในการ วิจัยได้เปลี่ยนแปลงตนเองในระดับส่วนบุคคลและเปลี่ยนแปลงสังคมได้อีกด้วย (Tutty, Rothery and Grinnell. 1996 : 52) ยิ่งไปกว่านั้น ยังได้มีความตระหนักยิ่งขึ้นในหมู่นักวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องของพลวัตในการทำงานกับความแตกต่างอย่างหลากหลายของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย อาทิ ความแตกต่างในเรื่องของเพศภาวะ (Gender) เชื้อชาติ (Race) เผ่าพันธุ์ (Ethnicity) สถานภาพ ทางสังคม (Social Status) ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิต (Lifestyles)

ประเภทของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพมีหลายประเภทการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปริมาณมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทางเลือกประเภทของการสัมภาษณ์ด้วยในแต่ละประเภทก็มีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งที่แตกต่างกัน และนักวิจัยจะต้องทำความเข้าใจโดยทั่วไป การสัมภาษณ์ในฐานะเครื่องมือหรือวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบมาตรฐาน (Structured or Standardized Interviews)
2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบปลายเปิด (Unstructured or Open-Ended Interviews) และ
3. การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured or Guided Interviews)

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง บางครั้งนิยมเรียกว่าการสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน กล่าวคือเป็นการสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดคำถามเฉพาะเจาะจงและชัดเจน หลักการและเหตุผล ของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คือ การพยายามทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละคนได้รับชุดคำถาม ชุดเดียวกัน เพื่อว่าจะสามารถเปรียบเทียบคำตอบของแต่ละคนได้สะดวกขึ้น การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบมาตรฐานมีทั้งจุดที่เป็นประโยชน์และเป็น ข้อจำกัด ในด้านที่เป็นประโยชน์การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างทำให้นักวิจัยเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนอย่างที่ต้องการ เนื่องจากต้องจัดเตรียมชุดของคำถามมาอย่างละเอียด โดยในคำถาม บางข้อ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยอาจจะไม่สามารถตอบได้ทันที นักวิจัยก็อาจจะให้เวลา หรือถามใน ข้ออื่นๆก่อนแล้วย้อนกลับมาถามใหม่ในข้อที่ยังตอบไม่ได้ ซึ่งถ้าไม่ได้เตรียมคำถามไป แบบโครงสร้าง เมื่อถามไปข้ออื่นๆ พลวัตของการสนทนาและการสัมภาษณ์อาจจะทำให้นักวิจัยลืม กลับมาถามและไม่ได้เก็บข้อมูลไปอย่างครบถ้วน

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง หรือแบบปลายเปิด

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือบางครั้งก็เรียกกันว่าการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด นั้น ถือว่าเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมที่สุดในการเก็บรวบรวมสาระด้านการรับรู้โลก และ ประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ทั้งนี้ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบปลายเปิดมีลักษณะตรงกันข้ามกับการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบมาตรฐานโดยสิ้นเชิง ในขณะที่การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างดูหยาบและแข็งกระด้าง การสัมภาษณ์แบบไม่มี โครงสร้างดูยืดหยุ่นและลื่นไหลไปตามสถานการณ์ได้ดีกว่า ทั้งนี้เพราะการสัมภาษณ์แบบไม่มี โครงสร้างไม่ได้ใช้คำถามที่กำหนดไว้อย่างตายตัว แต่จะมีลักษณะรวบรวมชุดของคำถามที่สำคัญๆ ที่มีที่มาจากข้อสันนิษฐานอันหลากหลายกว่าการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบปลายเปิด นักวิจัยจะพิจารณาสร้างคำถาม ปรับคำถาม และพัฒนาคำถามให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ขณะเดียวกันก็พยายามปรับให้คำถามนั้นเปิดรับกับการทำให้ได้ข้อมูลที่ตอบสนองต่อ วัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วย

กล่าวโดยสรุป นักวิจัยเชิงคุณภาพควรที่จะเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบ ปลายเปิด เมื่อพิจารณาว่าตนต้องการข้อมูลที่มีความลึกซึ้ง มีรายละเอียดมาก และต้องการทำความเข้าใจกับโลกและประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยอย่างจริงจัง

3. การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือบางครั้งนิยมเรียกว่าการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided Interview) เป็นประเภทที่อยู่ตรงกลางระหว่างการสัมภาษณ์สองประเภทข้างต้น คืออยู่ระหว่างการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์

สองประเภทแรกดูเหมือนจะเป็นการสุดขั้วสุดโต่งไปสองทาง และแต่ละประเภทก็มีจุดแข็งและจุดอ่อนทั้งสิ้น การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างดูหยาบและแข็งกระด้าง ขณะเดียวกันการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างยืดหยุ่นและเปิดกว้างมาก ต้องอาศัยนักวิจัยหรือผู้สัมภาษณ์ที่มีประสบการณ์ ความชำนาญพอสมควร

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือแบบชี้นำจึงเป็นประโยชน์อย่างมาก สำหรับนักวิจัยที่ต้องการเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหลายคน พร้อมกับ ต้องการความเข้าใจลึกซึ้งในโลกและประสบการณ์ของแต่ละคน การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นการจุดจุดอ่อนของทั้งการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือแบบชี้นำจึงเป็นที่นิยมในหมู่นักวิจัยเชิงคุณภาพไม่น้อยไปกว่าการ สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ส่วนการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างน่าจะเหมาะสมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณมากกว่าในการวิจัยเชิงคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป เทคนิคการสัมภาษณ์คือวิธีการที่ผู้วิจัยเชิงคุณภาพใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้อย่างมีคุณภาพ การสัมภาษณ์ด้วยในแต่ละประเภทก็มีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งที่แตกต่างกัน สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบมาตรฐาน 2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบปลายเปิด 3) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ขั้นตอนในการสัมภาษณ์

ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ได้มีขั้นตอนที่เป็นสูตรสำเร็จที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแต่ประการใด นอกจากนั้น นักวิจัยเชิงคุณภาพแต่ละท่านอาจจะมีวิธีการเริ่มต้นเป็นขั้นตอนที่แตกต่างกันก็ได้ขั้นตอนในการสัมภาษณ์ในที่นี้จึงเป็นการนำมาเพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาดำเนินการ และผู้ที่นำไปใช้อาจมีการนำปรับประยุกต์เพื่อความเหมาะสม อย่างน้อยที่สุด นักวิจัยเชิงคุณภาพหรือผู้ที่เพิ่งเริ่มการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพจะได้มีข้อพิจารณาในการดำเนินการสัมภาษณ์

ขั้นตอนในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

1. ขั้นการเตรียมตัวการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1.1 การเตรียมตัวของผู้สัมภาษณ์

หลังจากที่นักวิจัยทราบแล้วว่างานวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาอะไรจากผู้ใดนักวิจัยจะเริ่ม เข้าใจชัดเจนแล้วว่า ผู้ที่นักวิจัยจะต้องไปสัมภาษณ์นั้นคือใครบ้าง และต้องการจะรู้เรื่องราวประเภทใดบ้าง นักวิจัยจะต้องตัดสินใจว่า ใครจะเป็นผู้ไปสัมภาษณ์ นักวิจัยอาจจะเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง หรือจำเป็นต้องมีผู้ช่วยนักวิจัยไปสัมภาษณ์ และจะวางแผนการสัมภาษณ์ โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบใด แบบมีโครงสร้าง หรือแบบไม่มีโครงสร้าง หรือแบบกึ่งโครงสร้าง จึงจะมีความเหมาะสมและทำให้ได้ข้อมูลอย่างที่ต้องการ นักวิจัยอาจจะต้องไปรับการอบรมเพิ่มเติม ด้านทักษะการสัมภาษณ์หรือการอบรมผู้ช่วยนักวิจัยหรือพนักงานสัมภาษณ์ตามความเหมาะสม ต้องมีความเข้าใจในคุณลักษณะของผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัย ควรมีความเข้าใจเบื้องต้นใน สถานการณ์ปรากฏการณ์และเหตุการณ์ที่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยประสบ นักวิจัยและผู้สัมภาษณ์ ต้องตระหนักว่าเราไม่เพียงแต่ไปตักตวงเอาข้อมูลมาจากผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าต้องเข้าไปมี สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกับผู้ถูกสัมภาษณ์หรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

1.2 การเตรียมการเข้าถึงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

การเตรียมการเข้าถึงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย หมายถึง การวางแผนที่จะเข้าไปทำความรู้จักและค่อยๆสร้างความไว้วางใจกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง นักวิจัยบางคนเริ่มจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพียงหนึ่งหรือสองคน แล้วค่อยๆ สานต่อไปยังคนอื่นๆ ที่รู้จักกัน (Snowball Technique) ในหลายกรณีนักวิจัยไม่สามารถเจาะเข้าไปถึงกลุ่มประชากรที่ตั้งใจว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประการที่สำคัญ นักวิจัยต้องชี้แจงเนื้อหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณการวิจัย การรักษาความลับ การเก็บข้อมูลให้ปลอดภัยและเป็นความลับ การปกป้องสิทธิของผู้ถูกสัมภาษณ์ ผลประโยชน์และผลกระทบที่ผู้ถูกสัมภาษณ์จะได้รับเมื่อการวิจัยสิ้นสุดลง

2. ขั้นตอนการเลือกวิธีบันทึกข้อมูล

การบันทึกข้อมูลเป็นสิ่งที่ดำเนินการโดยเครื่องจักรกลประเภทต่างๆ การใช้เครื่องมือ บันทึกข้อมูลก็เพื่อจะเก็บรายละเอียดให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ การใช้เทปบันทึกเสียง เราอาจจะได้คำพูดแทบทุกคำ การใช้เครื่องบันทึกภาพวิดีโอ เราจะได้ทั้งภาพและคำพูด หรือเราอาจจะใช้ทั้งเครื่องบันทึกภาพและเครื่องบันทึกเสียง เพื่อเก็บทั้งภาพและคำพูดให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็ได้ เราอาจจะขอถ่ายภาพประกอบกับการบันทึกเสียงในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องใช้เครื่อง บันทึกวิดีโอหรือไม่สะดวกในการใช้เครื่องบันทึกวิดีโอ

2.1 การใช้เครื่องบันทึกเสียง มีทั้งประโยชน์และโทษที่ควรระวัง สำหรับผู้ถูกสัมภาษณ์ใน บางกรณี การบันทึกเสียงเสมือนเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของเขาหรือเธอ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นที่จะเล่าเรื่องได้อย่างเต็มที่ การใช้เครื่องบันทึกเสียงบางครั้งทำให้เก็บข้อมูลที่สำคัญไม่ครบถ้วน เพราะผู้ถูกสัมภาษณ์เกรงว่าข้อมูลที่เปิดเผยไปจะไม่เป็นความลับเพียงพอ

2.2 ส่วนการใช้เครื่องบันทึกภาพวิดีโอจะทำให้ได้ภาษาท่าทางมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาด้วยอีกด้านหนึ่ง และถ้าใช้บันทึกภาพของการสัมภาษณ์กลุ่มเราก็จะได้ทราบแน่ชัดว่าคำพูดประโยคใดเป็นคำพูดของใคร ทำให้วิเคราะห์ข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 การจดบันทึกขณะสัมภาษณ์นักวิจัยหรือผู้สัมภาษณ์จำนวนไม่น้อยที่แม้จะมีการบันทึกเสียงด้วยเครื่องแล้วก็ตาม ก็ยังใช้ปากกาดินสอและสมุดจดบันทึกไปด้วยเป็นการเพิ่มเติม การจดบันทึกด้วยมือนี้เป็น การป้องกันปัญหาไว้อีกชั้นหนึ่ง ในกรณีที่เครื่องบันทึกเสียงเกิดความขัดข้องทางเทคนิค

2.4 การจดบันทึกหลังการสัมภาษณ์มีความสำคัญดังได้กล่าวแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความรู้สึกอึดอัดกับการจดบันทึกทั้งหมด ไม่ว่าจะบันทึกด้วยมือหรือ ด้วยเครื่องอัดเสียงหรือวิดีโอการจดหลังการสัมภาษณ์ควรรับดำเนินการทันที หลังการสัมภาษณ์สิ้นสุดลง

2.5 ข้อเสนอแนะบางประการในการจดบันทึกการสัมภาษณ์ เพื่อที่จะช่วยให้นักวิจัยหรือผู้สัมภาษณ์สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้อย่างมีคุณภาพที่สุด

3. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ควรคำนึงถึงเทคนิคที่สำคัญต่อไปนี้

3.1 ก่อนเริ่มสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องแนะนำตัวเอง และบอกจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ให้ชัดเจนด้วยภาษาง่ายๆ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจได้

3.2 ใช้การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความกล้าและไม่ลังเลใจที่จะตอบ

3.3 ผู้สัมภาษณ์จะต้องใช้ไหวพริบสังเกตดูว่า จังหวะที่เข้าสัมภาษณ์นั้นเหมาะสมหรือไม่

3.4 ก่อนเริ่มสัมภาษณ์ ควรใช้เวลาเล็กน้อยสนทนาเรื่องที่ถูกสัมภาษณ์สนใจทั่วๆ ไป

3.5 ในระหว่างสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ไม่ควรจะเร่งรัดหรือคาดคั้นคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์ควรให้มีลักษณะที่เป็นอิสระ แต่ต้องให้ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจว่า คำตอบที่เป็นความจริง คือคำตอบที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการ

3.6 ผู้สัมภาษณ์ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำถามที่เป็นการชี้แนะคำตอบให้ผู้ให้สัมภาษณ์

3.7 ผู้สัมภาษณ์ควรระมัดระวังคำพูดและภาษาที่ใช้ คือคำถามควรจะสั้นๆ และกะทัดรัด

3.8 คำถามบางข้อให้ผู้ให้สัมภาษณ์อาจไม่เต็มใจหรือลำบากใจที่จะตอบตามความจริง ผู้สัมภาษณ์จะต้องระวังอย่าให้ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความรู้สึกดังกล่าว เพราะจะได้ข้อมูลที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้

3.9 ผู้สัมภาษณ์จะต้องหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์หรือสั่งสอนผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลหรือมีพฤติกรรมที่ขัดกับสิ่งที่สังคมยอมรับ

3.10 ในกรณีที่ผู้สัมภาษณ์ยังไม่ได้คำตอบที่ชัดเจนหรือเป็นที่พอใจ เมื่อจบการสัมภาษณ์แล้วอาจย้อนมาถามใหม่

3.11 เมื่อสัมภาษณ์จบแล้ว ควรกล่าวคำขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีใน การสัมภาษณ์

4. ขั้นตอนการสะท้อนการสัมภาษณ์

การสะท้อน (Reflecting) เป็นกิจกรรมที่ต้องเกิดขึ้นในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ทุกเรื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสะท้อนจะเกิดขึ้นในขั้นตอนของการสัมภาษณ์อย่างแนบแน่น การสะท้อน เป็นการทบทวนและวิเคราะห์กระบวนการสัมภาษณ์ที่เกิดขึ้นการสะท้อนช่วยให้นักวิจัยหรือผู้สัมภาษณ์ตัดสินใจได้ว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไปในแต่ละขั้นตอน การสะท้อนเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ การวิจัยเชิงคุณภาพมีความเข้มแข็งตรง (Rigor) และยังทำให้การวิจัยเชิงคุณภาพแต่ละเรื่องมีความ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเรื่อง (Uniqueness) อีกด้วย ขณะเดียวกันการสะท้อนก็ทำให้นักวิจัยเชิง คุณภาพรู้สึกว่าการกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการที่เข้มข้น (Intensive Process) อย่างยิ่ง นักวิจัยหรือผู้ถูกสัมภาษณ์อาจจะดำเนินการสะท้อนหลังกิจกรรมการสัมภาษณ์โดยทันที ที่การ สัมภาษณ์แต่ละรายยุติลง และหรือคาบเกี่ยวกับการสะท้อนในระหว่างการสัมภาษณ์ก็ได้ หรืออาจจะ สะท้อนภายหลังจากที่เราพบกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย หรือเพื่อนนักวิจัยก็ได้ ประการที่สำคัญคือต้อง จดบันทึกไว้เสมอ นักวิจัยจึงมักมีสมุดบันทึกติดกายอยู่เป็นประจำ เนื่องจากสิ่งที่ทำให้เราต้องสะท้อน และต้องจดบันทึกนั้นมักจะอุบัติขึ้นได้ตลอดเวลา สิ่งที่เราสะท้อนและจดบันทึก ไว้มักจะเป็นสิ่งที่มี คุณค่าและมีประโยชน์มากในภายหลัง

5. ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเสร็จสมบูรณ์

เมื่อใดที่นักวิจัยจะต้องยุติการเก็บข้อมูลนั้นมีตัวบ่งชี้ได้หลายประการ เช่น นักวิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ครบตามจำนวนประชากรที่ระบุในข้อเสนอการวิจัย หรือระยะเวลาครบกำหนด หรือเมื่อนักวิจัยสะท้อนและวิเคราะห์ไปถึงระยะเวลาหนึ่งก็พอจะมองเห็นว่าการสัมภาษณ์เพียงพอแล้ว และพร้อมจะยุติการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นักวิจัยจะพบว่าเรากำลังขยับขยายความสนใจไปที่การทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้มาและการแสวงหาความชัดเจนของข้อมูลที่ได้มามากกว่าความสนใจที่จะเพิ่มปริมาณข้อมูลให้มากกว่านี้ นักวิจัยบางท่านเมื่อเห็นว่าประเด็นที่ต้องการค้นหาหลักๆได้พบคำตอบแล้ว ก็พร้อมที่จะหยุดกระบวนการสัมภาษณ์ได้

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย 5 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ 1) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ 2) ขั้นตอนเลือกวิธีบันทึกข้อมูล 3) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ 4) ขั้นตอนสะท้อนการสัมภาษณ์ 5) ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเสร็จสมบูรณ์

การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ (Focus Group) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างหนึ่ง ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในหมู่นักวิจัย ทั้งนักวิจัยที่นิยมการวิจัยเชิงคุณภาพและนักวิจัยที่นิยมการวิจัยเชิงปริมาณ การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะเป็นการใช้กระบวนการกลุ่มในการค้นหาคำตอบในประเด็นเฉพาะที่ชัดเจนลงไป

คำว่าประเด็นเฉพาะหรือการรวมศูนย์ความสนใจไปในประเด็นเฉพาะ ที่มาจากภาษาอังกฤษว่า Focus มีความหมายถึงการกระทำรวมหมู่ของกลุ่มคนที่มารวมกัน และสนทนาหรืออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องที่มีกรอบวางไว้แน่นอนไม่ใช่การสนทนาอย่างไรทิศทางตามบรรยากาศของการมาพบปะพูดคุยทุกๆ ไป

อรุณี อ่อนสวัสดิ์ (2551 : 146) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมายถึง การร่วมพูดคุยกันอย่างสนิทสนมระหว่างผู้นำการสนทนาและผู้ร่วมสนทนา หรือระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้ (Key Informants) การสนทนากลุ่มควรมีสมาชิกในวงสนทนา 7-8 คน เพื่อให้มีการโต้แย้งได้พอเหมาะ ผู้นำการสนทนาต้องกำหนดประเด็นคำถามล่วงหน้า โดยมีคำถามหลักหรือคำถามประเด็นหลักของการศึกษา การเตรียมประเด็นคำถาม คำถามทุกข้อต้องประกอบด้วยตัวแปร นำตัวแปรมาสร้างคำถามที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน คำถามแต่ละข้อต้องตั้งสมมุติฐานย่อยๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล

รัตน์ บัวสนธิ์ (2551 : 112-113) ให้ความหมายว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมายถึง การให้บุคคลกลุ่มหนึ่งที่นักวิจัยคัดเลือกมา สนทนาได้ตอบ แสดงความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆที่นักวิจัยกำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การสนทนากลุ่มจัดเป็นการรวบรวมข้อมูล ที่เป็นการผสมเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์รายบุคคล(individual interview) กล่าวคือ นักวิจัยสามารถที่จะทำการสังเกตพฤติกรรมอาทิปฏิกิริยาของบุคคลในกลุ่มสนทนาได้ และในขณะเดียวกันนักวิจัยก็อาจจะทำการซักถามบุคคลใดบุคคลหนึ่งในประเด็นใดๆที่สงสัยก็ได้

ชาย โพธิ์สิตา (2547 : 209) ให้ความหมายว่า การสนทนากลุ่มต่างจากวิธีการที่เกี่ยวกับกลุ่มแบบอื่นๆ กล่าวคือ การสนทนากลุ่มไม่ใช่วิธีการสัมภาษณ์คนเป็นกลุ่ม (Group Interview) ที่มุ่งหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่นักวิจัยต้องการ ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพก็ได้ เช่นการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนหลายคนพร้อมกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนนั้นๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชากร เศรษฐกิจ การศึกษา และสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนโดยรวม เป็นต้นในการสัมภาษณ์กลุ่มเช่นนั้นผู้สัมภาษณ์มักใช้แบบสอบถามที่มีคำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิด แต่การสนทนากลุ่ม เป็นการอภิปรายมากกว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ ขณะเดียวกันการสนทนากลุ่มก็ไม่ใช่วิธีการระดมสมองกลุ่มผู้รู้ จุดต่างอยู่ที่การระดมสมองนั้นมุ่งหาข้อสรุปที่ลงตัว (consensus) เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่การสนทนากลุ่มมุ่งหาความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ร่วมสนทนา ซึ่งอาจแตกต่างกันหลากหลาย ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องลงรอยกันเสมอไป

จากความหมาย และคำอธิบายข้างต้น สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการให้ผู้ร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ความแตกต่างก็คือ การสนทนากลุ่มผู้ร่วมสนทนาจะมีการอภิปรายในประเด็นต่างๆตามความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ร่วมสนทนา ส่วนการสัมภาษณ์กลุ่มนั้น ไม่ได้เน้นให้มีการอภิปรายแต่เป็นการตอบคำถามเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยผู้ให้ สัมภาษณ์ได้ตอบกับผู้วิจัย ไม่ได้ให้แสดงความคิดเห็นอภิปรายคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์คนอื่นในกลุ่ม ดังนั้น การสัมภาษณ์กลุ่มจึงเหมาะที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ต้องการข้อมูลจากคนหลายคนเพื่อให้สัมภาษณ์พร้อมกัน ส่วนการอภิปรายกลุ่มนั้นเหมาะที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลที่เป็นเรื่องที่ต้อง มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่างๆเพื่อให้ได้คำตอบในประเด็นที่ผู้ วิจัยต้องการศึกษา จึงเหมาะกับการวิจัยที่ต้องการหารูปแบบโครงสร้าง หรือ แนวคิดใหม่

คุณสมบัติของผู้ดำเนินการกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ

การจัดสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะจะประสบความสำเร็จ หรือไม่นั้นมียุทธศาสตร์สำคัญอยู่ที่ ความสามารถของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) คุณสมบัติที่ดีที่จะทำให้การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะบรรลุผลตามที่ตั้งไว้ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการได้แก่ คุณสมบัติส่วนบุคคล และคุณสมบัติเชิงวิชาชีพ

1. คุณสมบัติส่วนบุคคลผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะที่ประสบความสำเร็จมักมีคุณสมบัติดังนี้คือ

1.1 มีความอดทนไม่กลัวงานหนัก ผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะมักจะ ต้องเป็นผู้ใช้เวลาในการทำงาน

1.2 นักวิจัยที่ใช้การสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะก็พึงมีคุณสมบัติของการจงใจตนเอง เพราะจะช่วยให้ข้อมูลที่ได้มีคุณภาพเพียงพอสำหรับการนำไปวิเคราะห์

1.3 นักวิจัยสามารถแสดงความเชื่อมั่นในกลุ่มด้วยความเป็นมิตรถ่อมตนถ่อมใจ ทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถไว้วางใจและเต็มใจให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

1.4 มีการเรียนรู้ที่รวดเร็ว นักวิจัยและผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะควรมี ความสามารถในการเรียนรู้ที่รวดเร็ว เพราะในสถานการณ์กลุ่มเป็นสถานการณ์ที่สดและมีพลวัต การเรียนรู้ที่รวดเร็วทำให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้เร็ว ทำให้สามารถป้องกันปัญหาหรือควบคุมบรรยากาศและทิศทางของกลุ่ม ไม่ให้เตลิด ออกไปอย่างไร้ทิศทางได้

1.5 มีท่าทีที่เป็นมิตร และสามารถสร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่นได้ นักวิจัยหรือผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ ควรจะมีคุณสมบัติพื้นฐานคือเป็นมิตรกับผู้อื่นได้ง่าย

1.6 มีทักษะการฟังที่ดีนักวิจัยหรือผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะต้อง "ฟัง เป็น" หรือ "เป็นผู้ฟังที่ดี" หรือ "ฟังมากกว่าพูด" นักวิจัยหรือผู้จัดกลุ่มสนทนาจะต้องพูดให้น้อยกว่าสมาชิกในกลุ่มโดยเปรียบเทียบ ยิ่งนักวิจัยหรือผู้จัดสนทนากลุ่ม สามารถกระตุ้นให้สมาชิกพูด อภิปราย สนทนาและซักถามกันเองได้มากเท่าใด เราก็จะได้ข้อมูลมากสมบูรณ์

1.7 มีความจำที่ดีและมีสมาธิที่นิ่ง สืบเนื่องจากการฟังดังข้างต้น นักวิจัยหรือผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนานอกจากการใช้ผู้ช่วยวิจัย หรือผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วอาจจะต้องใช้เทปบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์บันทึกภาพและเสียง

2. คุณสมบัติเชิงวิชาชีพ

คุณสมบัติของนักวิจัยและผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะในเชิงวิชาชีพ เป็นคุณสมบัติที่สามารถสร้างขึ้น จากการอบรมที่มีนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องเป็นผู้อบรมหรือนิเทศให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะ การที่สามารถอบรมได้นี้จึงไม่ถือว่าเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคล ทว่าเป็นคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 มีทักษะการสื่อสารที่สูง นักวิจัยหรือผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะที่ ประสบความสำเร็จ มักมีทักษะความสามารถในการสื่อสารที่สูง สามารถที่จะพูดสื่อสาร ให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจได้อย่างชัดเจน

2.2 มีทักษะด้านการจัดการในระดับสูง การจัดและดำเนินการกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะที่ประสบความสำเร็จนั้น นักวิจัยหรือผู้จัดกลุ่มสนทนามักมีทักษะ ความสามารถในการจัดการในระดับสูง เราต้องวางแผนอย่างรอบคอบและประณีต จึงจะดำเนินการให้กระบวนการสนทนากลุ่มเป็นไปได้อย่างเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ ที่ต้องการ

2.3 มีทักษะความสามารถในการทำงานเชิงแนวความคิดแบบกลุ่ม เราจะพบว่าการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะในบางเรื่องบางประเด็นเป็นประเด็นรูปธรรมที่ง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน ทว่าในหลายๆประเด็นจะเป็นประเด็นที่มีความยากสลับซับซ้อน และมีความเป็นนามธรรมสูง

2.4 มีทักษะในการทำงานกับกระบวนการกลุ่ม ดังได้กล่าวแล้วว่า จุดแข็งประการหนึ่งของดำเนินกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะก็คือการที่เราสามารถใช้พลัง ของผู้มีส่วนร่วมในการสนทนาแต่ละคนที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและมีรายละเอียดมากกว่าการใช้รูปแบบของการถาม-ตอบอย่างแบบสอบถาม

2.5 มีทักษะในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นักวิจัยหรือผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะที่มีประสบการณ์สูงและได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี จะมีทักษะในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2.6 มีทักษะในการยึดกุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการในขณะที่กลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะมีพลวัตรและมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นนักวิจัยหรือผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา จะต้องมีความสามารถในการยึดกุมวัตถุประสงค์ของการสนทนาให้บรรลุผล

2.7 มีความเข้าใจในวิธีการอ่านภาษาท่าทางของบุคคลและรู้จักใช้ให้เป็นประโยชน์นักวิจัยที่มีการรับรู้ภาษาท่าทางของบุคคลได้อย่างฉับไว ถือได้ว่ามีข้อได้เปรียบอย่างมาก เราจะวิเคราะห์สถานการณ์และบรรยากาศในกลุ่มได้อย่างถูกต้อง หากบรรยากาศเป็นไปอย่างตึงเครียด

2.8 มีความเข้าใจที่ชัดเจนว่าจะนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มไปเป็นประโยชน์ได้อย่างไร นักวิจัยอาจจะดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะได้อย่างน่าสนใจและประทับใจ สมาชิกได้ตอบกันได้อย่างลึกซึ้งและเข้มข้น บรรยากาศของกลุ่มก็ดำเนินไปอย่างสร้างสรรค์และเป็นมิตร

สรุปได้ว่า การจัดสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะจะประสบความสำเร็จนั้นผู้ทำหน้าที่จะต้องมีความสามารถสนทนากลุ่ม (Moderator) คุณสมบัติที่ดีที่จะทำให้ การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะบรรลุผลตามที่ตั้งไว้มี 2 ประการได้แก่ คุณสมบัติส่วนบุคคล และคุณสมบัติเชิงวิชาชีพ

สิ่งที่พึงป้องกันในการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ

ในการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะมีขั้นตอนที่นักวิจัยหรือผู้จัดกลุ่มสนทนาจะต้องพิจารณาดำเนินการอยู่ 5 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

1. พึงป้องกันปัญหาการคัดเลือกสมาชิกกลุ่ม

นักวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่จะเห็นพ้องต้องกันว่า ขั้นตอนการคัดเลือกสมาชิกกลุ่มเป็นขั้นตอนที่พบมากที่สุดว่า ทำให้กลุ่มสนทnal้มเหลวได้ง่ายที่สุด หากไม่ได้ดำเนินการป้องกันปัญหาอย่างรอบคอบ นักวิจัยมือใหม่ไม่มีใครได้ให้ความสำคัญกับการเลือกสมาชิกมากนัก เห็นว่า ใครพอจะมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับที่กำหนดไว้ก็พาบุคคลนั้นมาเข้ากลุ่มนับว่าเป็นอันตราย และเสี่ยงต่อความล้มเหลวของการจัดกลุ่มสนทนาอย่างมาก

2. พึงป้องกันปัญหาการสุมตัวอย่าง

ในขั้นตอนแรก นักวิจัยพยายามป้องกันปัญหาการคัดเลือกหรือเชิญสมาชิกเข้ากลุ่ม เพื่อให้ได้สมาชิกเข้ากลุ่มในจำนวนตามต้องการ ในขั้นตอนเลือกกลุ่มตัวอย่าง นักวิจัยหรือผู้จัดการสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะต้องพยายามให้มั่นใจว่า บุคคลที่เชิญเข้ากลุ่มนั้นเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการหรือไม่

3. พึงป้องกันปัญหาการตั้งคำถาม

สิ่งที่พึงกระทำอีกวิธีหนึ่งก็คือ การใช้คำถามเริ่มแรกที่เกิดขึ้นในกลุ่มสนทนาที่สมาชิกเองเป็นผู้หยิบยกเป็นประเด็นขึ้นมา แม้ว่าอาจจะไม่ตรงกับคำถามของนักวิจัยเสียทีเดียว แต่เมื่อสมาชิกเข้าที่เข้าทางดีแล้ว พร้อมจะแสดงความเห็นได้อย่างเต็มที่แม้จะเป็นความเห็นที่แตกต่างกัน เมื่อกลุ่มมีพลวัตรไประยะหนึ่ง นักวิจัยก็มักจะมึ่งหะที่จะขยับคำถามให้เข้าใกล้หรือเป็นคำถามของนักวิจัยโดยตรงได้ในที่สุด ซึ่งจะทำให้กลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและได้ข้อมูลคำตอบที่น่าพอใจ

4. พึงป้องกันปัญหาในการดำเนินการในกลุ่ม

ปัญหาในขั้นตอนนี้ มักจะเป็นผลพวงมาจากปัญหาในขั้นตอนแรกๆ การดำเนินการกลุ่ม จะเป็นไปตามต้องการ เมื่อนักวิจัยได้คัดเลือกสมาชิกในกลุ่มในจำนวนมากเพียงพอ และได้สมาชิกที่มีคุณสมบัติที่ต้องการ ที่ทำให้กลุ่มดำเนินไปในบรรยากาศที่สมาชิกสบายใจที่จะได้พูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่อึดอัดใจ ไม่น่าเบื่อหน่าย และได้ตอบสนองต่อคำถามที่ ออกแบบมาอย่างเหมาะสม

5. พึงป้องกันปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูล

ปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะที่พบบ่อยคือการที่นักวิจัย สับสนระหว่างหน่วยการวิเคราะห์รายบุคคลกับหน่วยวิเคราะห์ที่เป็นกลุ่มทั้งกลุ่ม อันที่จริง

การจัดสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะนั้นเกิดขึ้น เพื่อต้องการข้อมูลที่มาจากกลุ่ม ไม่ใช่รายบุคคล ดังนั้น หน่วยการวิเคราะห์ของการจัดสนทนากลุ่มต้องเป็นกลุ่มเท่านั้น ไม่ใช่ข้อมูลที่ออกมาจากรายบุคคล

จากการศึกษาการสัมภาษณ์ และการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ (Focus Group) พอสรุปได้ว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพมีหลายวิธี การสัมภาษณ์และการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด ในการวิจัยครั้งนี้จึงเน้นอธิบายถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์และการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะอย่างละเอียด ในเนื้อหาการสัมภาษณ์ได้นำเสนอตั้งแต่ประเภทของการสัมภาษณ์ซึ่งจำแนกได้เป็น การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือ แบบมาตรฐาน การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบปลายเปิด และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสัมพันธ์ภาพที่เท่าเทียมระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์การจัดการกับภาวะทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยและการสัมภาษณ์เพื่อบำบัดรักษา ตลอดจนขั้นตอนในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับเนื้อหาในส่วนของ การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ ได้นำเสนอเนื้อหาตั้งแต่เรื่องการ อภิปรายให้เห็นว่าการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะไม่ใช่การสัมภาษณ์กลุ่ม นักวิจัยควรตัดสินใจ จัดสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะเมื่อใด คุณสมบัติของผู้ดำเนินการกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ ซึ่งรวมทั้งคุณสมบัติส่วนบุคคลและคุณสมบัติเชิงวิชาชีพ ตลอดจนสิ่งที่พึงป้องกันหรือหลีกเลี่ยง เพื่อให้การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะบรรลุเป้าหมายให้ได้มากที่สุด

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

สถานที่ตั้ง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตั้งอยู่ในบริเวณ โรงเรียนราชินูทิศ 2 เลขที่ 79 หมู่ 6 ถนนเลี่ยงเมือง ตำบลบ้านจั่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี รหัสไปรษณีย์ 41000 โทรศัพท์ 0-4212-3173 โทรสาร 0-4212-3174 Web site : <http://www.sesa20.go.th>

สภาพการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดตั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสถานศึกษาในสังกัด 63 แห่ง นักเรียนทั้งสิ้น 56,278 คน ข้อมูลผู้บริหาร และบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

1. นายสมเจษฎ์ ศรีสมจักร์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
2. นายคำจันทร์ รัตนอุปการ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20

3. นางนวลอนงค์ หล้ากวนวัน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 20

4. นายชูวิทย์ สิงห์โท รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 20

5. นายภูริพัฒน์ ขาวเวียง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 20

ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีขอบข่ายภารกิจในการบริหารจัดการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 20 ประกอบด้วย 6 กลุ่ม 1 หน่วย ดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ
2. กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์
3. กลุ่มบริหารงานบุคคล
4. กลุ่มนโยบายและแผน
5. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
6. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
7. หน่วยตรวจสอบภายใน

อำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไป
ตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการ
กระทรวงศึกษาธิการ และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้
สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความ
ต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงาน
ในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับ
ตรวจสอบ ติดตามการใช้งบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่
การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่
การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ในเขตพื้นที่
การศึกษา
6. ประสานระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุน
การจัดและพัฒนการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่
การศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินการของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับภารกิจภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับมอบหมายของหน่วยงานใดโดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 20 อำเภอ 156 ตำบล 1,879 หมู่บ้าน 31 เทศบาล/ตำบล 149 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2554) พร้อมกับจำแนกขนาดสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน ตามตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำแนกตามขนาด

ขนาดโรงเรียน	ปีการศึกษา	
	2555	2556
ขนาดเล็ก (1 – 499 คน)	30	29
ขนาดกลาง (500 – 1,499 คน)	22	23
ขนาดใหญ่ (1,500 – 2,499 คน)	5	4
ขนาดใหญ่พิเศษ (2,500 คน ขึ้นไป)	6	6
รวมทั้งสิ้น	63	63

ตาราง 2 จำนวนข้าราชการ และบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 20

บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	ปีการศึกษา	
	2555	2556
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	1	1
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	3	4
ศึกษานิเทศก์	23	23
บุคลากรทางการศึกษา 38 ค (2)	23	24
ลูกจ้างประจำ	2	2
ลูกจ้างชั่วคราว	5	10
รวมทั้งสิ้น	57	62

ตาราง 3 ข้อมูลจำนวนข้าราชการครูในสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ผู้อำนวยการ			รองผู้อำนวยการ			ครูผู้สอน			รวม ทั้งหมด
ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	2,823
57	6	63	86	17	103	919	1738	2,657	

ตาราง 4 ข้อมูลจำนวนนักเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

จำนวน นักเรียน	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	รวมทั้งหมด
	10,106	10,181	11,091	9,073	8,074	7,753	56,278

ทิศทางการพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้แปลงนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยได้เชื่อมโยง นโยบายยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ จุดเน้นให้ครอบคลุมงาน/โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญอันเป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานสากล พร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

พันธกิจ (Mission)

1. จัดและส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษามัธยมศึกษาให้ประชากรวัยเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
2. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาชาติ สู่มาตรฐานสากล
3. ยกระดับคุณภาพการศึกษามัธยมศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน
4. บริหารจัดการระบบคุณภาพโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์หลัก (Goal)

1. ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ และพัฒนาสู่มาตรฐานสากล มีความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีความเข้มแข็งเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสู่ประชาคมอาเซียนและระดับสากล

ค่านิยม : SMILE

S : Service mind > มีจิตบริการ

M : Management > บริหารจัดการดี

I : International > มีความเป็นสากล

L : Life > พัฒนาตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

E : Excellence > มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

วัฒนธรรมองค์กร : TEAM

การทำงานเป็นทีม

ประเด็นกลยุทธ์ (Strategic Issues)

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษามัธยมศึกษาตามหลักสูตร และส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สู่มาตรฐานสากล
2. ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ครอบคลุมและพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ
4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ
5. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานคณาจารย์ ระบบช่วยเหลือนักเรียนตามองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียนการป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อ

2. ส่งเสริมสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับสิทธิและโอกาสในการเข้ารับการศึกษ โดยการให้การสนับสนุนส่งเสริมการขอรับทุนการศึกษาคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียน ทุนการศึกษาตามรายละเอียดทุนดังนี้

- 2.1 ทุนคุณพุ่ม จำนวน 3 ราย
- 2.2 ทุนข้าราชการบำนาญบำนาญอุดรธานี (ประเภททุนกตเวทิตา จำนวน 2 ราย
- 2.3 ทุนข้าราชการบำนาญบำนาญอุดรธานี (ประเภททุนการศึกษา) จำนวน 4

ราย

- 2.4 ทุนมูลนิธิการมัธยมศึกษา จำนวน 2 ราย
- 2.5 ทุนมูลนิธิคุณพุ่มบุญเลื่อนเครือตราขุ 2533 จำนวน 2 ราย
- 2.6 ทุนยุวพัฒน์ (สายอาชีพ) จำนวน 2 ราย
- 2.7 ทุนจุฬารัตน์อุดรธานี (รายปี) จำนวน 5 ราย
- 2.8 ทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี รุ่น 5 จำนวน 4 ราย
- 2.9 ทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี รุ่น 6 จำนวน 3 ราย
- 2.10 ทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี รุ่น 7 จำนวน 7 ราย
- 2.11 ทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี รุ่น 8 จำนวน 3 ราย
- 2.12 ทุนการศึกษาโครงการ / สืบช่วยชาวบ้านสานฝันการศึกษา จำนวน 8 ราย
- 2.13 ทุนร่วมจิตต์น้อมเกล้า จำนวน 11 ราย
- 2.14 กองทุนจุฬารัตน์อุดรธานี จำนวน 7 ราย
- 2.15 ทุนการศึกษามูลนิธิโตโยต้า ปทท. จำนวน 4 ราย
- 2.16 ทุนการศึกษาอีซูซุเพื่อคนพิการ จำนวน 7 ราย
- 2.17 โครงการ 1 ทุน 1 อำเภอ จำนวน 20 ราย

3. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษารอบด้าน โรงเรียนในสังกัด ดำเนินการตามหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษารอบด้าน ไปแล้ว 32 โรงเรียน โดยมีโรงเรียนต้นแบบ คือ โรงเรียนพิบูลย์รักษ์พิทยา

4. ส่งเสริมสนับสนุนประสานงานให้โรงเรียนในสังกัดจัดตั้งชมรม To be number one และศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นของโครงการ To be number one ในสถานศึกษาในปี 2555 โดยให้ดำเนินการตามแนวทางกิจกรรมที่ประกอบไปด้วย

- 4.1 โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล 2
- 4.2 โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล
- 4.3 โรงเรียนนิคมสงเคราะห์วิทยา
- 4.4 โรงเรียนสุเมธพิทยาคาร
- 4.5 โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร

- 4.6 โรงเรียนสามพรามวิทยา
- 4.7 โรงเรียนเชียงฟ้าพัฒนวิศ
- 4.8 โรงเรียนอุตรธานีพิทยาคม
- 4.9 โรงเรียนอุตรธรรมานุสรณ์
- 4.10 โรงเรียนหนองบัวช่อพิทยาคม
- 4.11 โรงเรียนราชินูทิศ 2
- 4.12 โรงเรียนอุตรพัฒนาการ
- 4.13 โรงเรียนพัฒนศึกษา
- 4.14 โรงเรียนยิ่งยวดพิทยานุกูล
- 4.15 โรงเรียนธาตุโพธิ์ทองวิทยา
- 4.16 โรงเรียนแสงอร่ามพิทยาคม
- 4.17 โรงเรียนโนนสูงพิทยาคาร

5. การป้องกันและแก้ไขด้านพฤติกรรม

5.1 การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดกับเยาวชน และการดำเนินงาน

5.1.1 การดำเนินงานการเฝ้าระวังระบบป้องกัน เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน จำนวน 63 โรงเรียน

5.1.2 การประชุมของนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดให้กับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 63 โรงเรียน

5.1.3 กำหนดดำเนินงานจัดให้มีโรงเรียนต้นแบบ (Best Practice) มีโรงเรียนต้นแบบ 2 โรงเรียน 20 อำเภอ ในเขตจังหวัดอุดรธานีดำเนินงานตามมาตรการของจังหวัดประสานงานกับ ศพส.อ. ในการจัดตั้งสถานีย่อยในโรงเรียน (โดยดำเนินงานตามแนวทางกิจกรรมหลัก 9 ขั้นตอนของโรงเรียนโนนสะอาดพิทยาสรรค์ อำเภอโนนสะอาด)

5.1.4 กำหนดมาตรการและแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ให้โรงเรียนถือปฏิบัติและดำเนินการ

5.1.5 กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวในร้านเกมส์/อินเทอร์เน็ต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ให้โรงเรียนถือปฏิบัติและดำเนินการ

5.1.6 ดำเนินการจัดอบรมตามโครงการพัฒนาความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมห้องเรียนสีขาวให้มีครูแกนนำจำนวน 63 คน และนักเรียนแกนนำโรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 126

5.1.7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันด้านยาเสพติดในสถานศึกษาโดยมุ่งพัฒนากิจกรรมเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดโดยมีเป้าหมายให้โรงเรียนในสังกัด ทั้ง 63 โรงเรียน ดำเนินโครงการต่อไปนี้

1) จัดตั้งกองทุนแม่ของแผ่นดินในสถานศึกษาทุกแห่งโดยระดมความคิดเห็นความร่วมมือ ระหว่างสถานศึกษา คณะผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครองและเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้เข้มแข็ง

2) โรงเรียนทุกโรงเรียนจัดทำโครงการห้องเรียนสีขาวเฉลิมพระเกียรติตามกลยุทธ์ของแหล่งเรียนรู้ ดูแลช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ คุณธรรม สร้างสรรค์กิจกรรมโดยกลุ่มเพื่อน Y.C (Youth Counselor) อบรมพัฒนาความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูและนักเรียนในวันที่ 7 กันยายน 2555 ณ โรงแรมอุดรไฮเต็ล จ.อุดรธานี

3) ให้โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตามนโยบาย 4 ต้อง 2 ไม่ ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แก่

4 ต้อง

1. สถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทในพื้นที่

2. สถานศึกษาต้องมีผลงานยาเสพติดในสถานศึกษาที่ชัดเจน

3. สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบงานรองรับยุทธศาสตร์ 4 ระบบ ได้แก่ ระบบป้องกัน ระบบเฝ้าระวัง ระบบดูแลช่วยเหลือและระบบบริหารจัดการ

4. สถานศึกษาต้องมีเครือข่ายการทำงานระหว่างนักเรียน ครู

ผู้ปกครอง และชุมชน

2 ไม่

1. ไม่ – สถานศึกษาไม่ปกปิดข้อมูล กลุ่มเสี่ยง กลุ่มติด กลุ่มค้ายาเสพติด

2. ไม่ – สถานศึกษาไม่ผลักดันปัญหา ไม่ไล่นักเรียนออกจากสถานศึกษาให้นำไปบำบัดรักษาเมื่อหายแล้วให้กลับมาเรียนตามปกติ

4) มีการจัดกิจกรรมลานกีฬา การดนตรี การประกวดเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษา

5) จัดกิจกรรม/ตั้งหน่วยลูกเสือ – เนตรนารี ด้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา

6) จัดให้มี/ให้การสนับสนุนครู ตำรวจ ครูพระประจำโรงเรียน ครูวิทยกรยาเสพติด ประจำโรงเรียนทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ด้านยาเสพติดในโรงเรียน โดยได้กำหนดโรงเรียนนำร่อง (เชิงปริมาณ) โรงเรียน จำนวน 12 โรงเรียน ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม เปิดโอกาสให้ครูพระ ครู D.A.R.E และครูตำรวจ เข้าสอนในโรงเรียน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ดังนี้

1. โรงเรียนโนนสูงพิทยาคาร อำเภอเมือง

2. โรงเรียนเชียงพังพัฒนวิธ อำเภอเมือง

3. โรงเรียนศรีธาตุพิทยาคม อำเภอศรีธาตุ

4. โรงเรียนตากทองพิทยาคม อำเภอศรีธาตุ

5. โรงเรียนนันทกษุมพิทยาคม อำเภอวังสามหมอ

6. โรงเรียนวังสามหมอวิทยาคาร อำเภอวังสามหมอ

7. โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม อำเภอเพ็ญ

8. โรงเรียนน้ำโสมพิทยาคม อำเภอน้ำโสม

9. โรงเรียนสร้างคอมวิทยา อำเภอสว่างคอม

10. โรงเรียนชุมทองพิทยาคม อำเภอนายูง

11. โรงเรียนบ้านผือพิทยาสรรค์ อำเภอบ้านผือ
12. โรงเรียนจำปาโมงวิทยาการ อำเภอบ้านผือ
- 7) จัดทำบันทึกข้อตกลง (Mou) กับ ศพส. จังหวัดอุดรธานี
- 8) จัดทำบันทึกข้อตกลง (Mou) กับโรงเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ยาเสพติดในสถานศึกษา

- 9) สำรวจสภาพการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา
- 10) โรงเรียนในสังกัดจัดตั้ง 25 ตาสับปะรดเพื่อเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังป้องกันยาเสพติดและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

11) การกลับมาบนนโยบายด้านยาเสพติด

(1) โรงเรียนในสังกัดได้นำนักเรียนเข้าร่วมแสดงเจตนารมณ์และรับฟังนโยบายการป้องกันยาเสพติดจาก ร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง รองนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้อำนวยการศูนย์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) ในวันที่ 9 มกราคม 2555 ณ โรงแรมภาลัย อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พร้อมทั้งได้กำหนดมาตรการและ แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ให้โรงเรียนถือปฏิบัติโดยการเคร่งครัด

(2) จัดประชุมผู้บริหารสถานศึกษาในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555 ณ โรงแรมการิน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี (นายแก่นเพชร ช่วงรังสี) มอบนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พร้อมทั้งเชิญผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี ประชุมผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มอบนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน

12) มีการจำแนกสถานะความเข้มแข็งของสถานศึกษา การดำเนินการจำแนกสถานะความเข้มแข็งของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2554 ผลการจำแนกเป็นดังนี้ โรงเรียนประเภท ก.51 โรงเรียน โรงเรียนประเภท ข. จำนวน 12 โรงเรียน ประเภท ค. 0 โรงเรียน

13) ดำเนินการค้นหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดโดยคัดกรองกลุ่มเสี่ยง ผู้ค้า ผู้เสพ/ผู้ติดยา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหล่านั้ ศพส. ได้แจ้งโรงเรียนในสังกัดดำเนินการค้นหาผู้เสพ/ผู้ติดยา โดยคัดกรองกลุ่มเสี่ยง ผู้ค้า ผู้เสพ/ผู้ติดยา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหล่านั้ พร้อมแจ้งปฏิทิน แนวทางในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ช่วงเปิดภาคเรียน/ปิดภาคเรียน โดยให้โรงเรียนสร้างกิจกรรมทั้งเรื่องที่เป็นปัจจัยเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับผลการคัดกรองนักเรียนมีโรงเรียนในสังกัด รายงานทั้งหมด 63 โรงเรียน โครงการและกิจกรรมที่โรงเรียน/สถานศึกษา ได้ดำเนินการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน/สถานศึกษาด้านพฤติกรรม

(1) โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน นักศึกษากลุ่มเสี่ยง

- (1.1) โครงการสายใยครอบครัว
- (1.2) โครงการอบรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยง
- (1.3) นำนักเรียนเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา

- (2) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและนักเรียนที่ผ่านการบำบัดรักษา
 - (2.1) ติดตามเยี่ยมบ้าน
 - (2.2) การให้คำปรึกษาในโรงเรียน
 - (2.3) จัดกิจกรรมเฝ้าระวังสอดส่องความประพฤตินักเรียนภายใน

สถานศึกษา

- (2.4) การจัดระเบียบพื้นที่นอกสถานศึกษา
- (3) จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต / ภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียนนักศึกษา
 - (3.1) โครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติด
 - (3.2) โครงการพัฒนาคุณธรรม
 - (3.3) โครงการห้องเรียนสีขาว
 - (3.4) จัดตั้งกลุ่มเพื่อนที่ปรึกษา / นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา
 - (3.5) โครงการอบรมครูแกนนำ
- (4) โครงการ 84 พรรษาเทิดไท้องค์ราชันเฝ้าอาสนียาเสพติด
 - (4.1) กิจกรรมการเล่นที่รวมพลังความสามัคคีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันการให้อภัยตามยุทธศาสตร์พระราชทาน รู้รักสามัคคีเพื่อให้ความรู้ซึ่งร่วมกันเป็นพลังแผ่นดิน
 - (4.2) กิจกรรมเผยแพร่พระราชกฤษฎีกาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด

14) ส่งต่อนักเรียนเข้ารับการอบรมโครงการเยาวชนต้นกล้า วิทยาลัยกุลสตรีและวิทยาลัยลูกผู้ชายโดยประสานงานกับโรงเรียนคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มขอรับการบำบัดฟื้นฟู ร่วมกับโครงการของศูนย์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัดอุดรธานีร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี โครงการค่ายผู้นำเยาวชนต้นกล้าร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียน ร่วมกับ ศตศ. อำเภอเมือง อุดรธานี ระหว่างวันที่ 5-7 เมษายน 2554 คัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 34 ราย จากโรงเรียนในสังกัด จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่

- (1) โรงเรียนสามพร้าววิทยา
- (2) โรงเรียนนิคมสงเคราะห์วิทยา
- (3) โรงเรียนตุโพนทองวิทยาคม
- (4) โรงเรียนภูแก้ววิทยา
- (5) โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์
- (6) โรงเรียนอุดรพิชัยรักวิทยา

15) คัดเลือกครูแนะแนว หรือครูที่รับผิดชอบงานยาเสพติดในโรงเรียนเข้ารับการอบรมโครงการ จิตสังคมบำบัดในสถานศึกษา (Matrix Program) จำนวน 32 โรงเรียน จำนวน 32 คน ระหว่างวันที่ 30 เมษายน 2555 – 2 พฤษภาคม 2555

16) สำรวจสถานที่เสี่ยงรอบสถานศึกษา

17) จัดนักเรียนร่วมโครงการค่ายคุณธรรมเยาวชน 3D ระหว่างวันที่ 4-6 มีนาคม 2554 งบประมาณ ศูนย์วิทยพัฒนา มสธ. อุดรธานี 3D ได้แก่ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรมและความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-free) จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมอบรม 150 จากทั้งหมด 9 โรงเรียน

- (1) โรงเรียนราชินูทิศ ๒
- (2) โรงเรียนบ้านดุงวิทยา
- (3) โรงเรียนหนองหานวิทยา
- (4) โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร
- (5) โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์
- (6) โรงเรียนเชียงพังพัฒนวิช
- (7) โรงเรียนดงเย็นพิทยาคาร
- (8) โรงเรียนห้วยเก็งพิทยาคาร
- (9) โรงเรียนศรีธาตุพิทยาคม

18) คัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมลูกเสือด้านยาเสพติด ระหว่างวันที่ 9-11 มีนาคม 2558 ณ วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี วัตถุประสงค์เพื่อให้ลูกเสือที่เข้าร่วมอบรมสามารถพัฒนาตนเองเป็นผู้มีภูมิคุ้มกันยาเสพติดและสถานศึกษาสามารถจัดตั้งหน่วยลูกเสือ ด้านยาเสพติดในสถานศึกษาตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 3 โรงเรียน ลูกเสือทั้งหมด 96 ราย

- (1) โรงเรียนนาคชุม
- (2) โรงเรียนวังสามหมอวิทยา
- (3) โรงเรียนคำยางพิทยา

19) คัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโครงการค่ายเยาวชนคนรุ่นใหม่ใจคุณธรรมร่วมกับสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 7 ระหว่างวันที่ 29 – 31 มีนาคม 2554 ณ วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการ 100 คนจากโรงเรียนในสังกัด จำนวน 10 โรงเรียน

- (1) โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล
- (2) โรงเรียนสตรีราชินูทิศ
- (3) โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา
- (4) โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร
- (5) โรงเรียนอุดรธานีพิทยาคม
- (6) โรงเรียนกุมภวาปี
- (7) โรงเรียนหนองหานวิทยา
- (8) โรงเรียนหนองวัวซอพิทยาคม
- (9) โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม
- (10) โรงเรียนบ้านผือพิทยาสรรค์

ตาราง 5 วิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

กระบวนการดำเนินงาน	กิจกรรม / วิธีการ / แนวทาง				
	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล	สหวิทยาเขต กรมหลวงประจักษ์	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล	สหวิทยาเขต ดุง – ทุ่งฝน	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 1.1 ด้านความสามารถ - การเรียน - ความสามารถอื่น ๆ 1.2 ด้านสุขภาพ - ร่างกาย - จิตใจ - พฤติกรรม 1.3 ด้านครอบครัว - เศรษฐกิจ - การคุ้มครองนักเรียน 1.4 ด้านอื่นๆ	ศึกษาข้อมูลจากการใช้ 1. ระเบียบสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) 3. อื่นๆ เช่น - แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์(E.Q.) - แบบสัมภาษณ์ - แบบสังเกต พฤติกรรมนักเรียน - แบบสัมภาษณ์ - การวัดแววนักเรียน - แฟ้มสะสมผลงาน	ศึกษาข้อมูลจากการใช้ 1. ระเบียบสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) 3. อื่นๆ เช่น - แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์(E.Q.) - แบบสัมภาษณ์ - แบบสังเกตพฤติกรรม นักเรียน - แบบสัมภาษณ์ - สอบถามเพื่อน นักเรียน - แฟ้มสะสมผลงาน	ศึกษาข้อมูลจากการใช้ 1. ระเบียบสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) 3. อื่นๆ เช่น - แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์(E.Q.) - แบบสัมภาษณ์นักเรียน - แบบสังเกต พฤติกรรมนักเรียน - แบบสัมภาษณ์ - เยี่ยมบ้านนักเรียน	ศึกษาข้อมูลจากการใช้ 1. ระเบียบสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) 3. อื่นๆ เช่น - แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์(E.Q.) - แบบสัมภาษณ์ - แบบสังเกต พฤติกรรมนักเรียน - แบบสัมภาษณ์ - เยี่ยมบ้านนักเรียน	ศึกษาข้อมูลจากการใช้ 1. ระเบียบสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) 3. อื่นๆ เช่น - แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์(E.Q.) - แบบสัมภาษณ์ - แบบสังเกต พฤติกรรมนักเรียน - แบบสัมภาษณ์ - เยี่ยมบ้านนักเรียน

ตาราง 5 ต่อ

กระบวนการดำเนินงาน	กิจกรรม / วิธีการ / แนวทาง				
	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล	สหวิทยาเขต กรมหลวงประจักษ์	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล	สหวิทยาเขต ดุง – ทุ่งฝน	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล
2. การคัดกรอง นักเรียน 2.1 กลุ่มปกติ 2.2 กลุ่มเสี่ยง 2.3 กลุ่มมีปัญหา	ดำเนินการต่อไป 1. วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1.1 ระเบียบวาระ 1.2 แบบประเมิน พฤติกรรมเด็ก(SDQ) 1.3 แหล่งข้อมูลอื่นๆ 2) คัดกรองนักเรียนตาม เกณฑ์การคัดกรองของ โรงเรียน - แบบสรุปผลการคัด กรองและช่วยเหลือ นักเรียนเป็นรายบุคคล - แบบสรุปผลการคัด กรองนักเรียนเป็นห้อง 3. ผลการทดสอบ	ดำเนินการต่อไป 1. วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1.1 ระเบียบวาระ 1.2 แบบประเมิน พฤติกรรมเด็ก(SDQ) 1.3 แหล่งข้อมูลอื่นๆ 2) คัดกรองนักเรียนตาม เกณฑ์การคัดกรองของ โรงเรียน - แบบสรุปผลการคัด กรองและช่วยเหลือ นักเรียนเป็นรายบุคคล - แบบสรุปผลการคัด กรองนักเรียนเป็นห้อง 3. การเยี่ยมบ้าน	ดำเนินการต่อไป 1. วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1.1 ระเบียบวาระ 1.2 แบบประเมิน พฤติกรรมเด็ก(SDQ) 1.3 แหล่งข้อมูลอื่นๆ 2) คัดกรองนักเรียนตาม เกณฑ์การคัดกรองของ โรงเรียน - แบบสรุปผลการคัด กรองและช่วยเหลือ นักเรียนเป็นรายบุคคล - แบบสรุปผลการคัด กรองนักเรียนเป็นห้อง 3. การเยี่ยมบ้าน	ดำเนินการต่อไป 1. วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1.1 ระเบียบวาระ 1.2 แบบประเมิน พฤติกรรมเด็ก(SDQ) 1.3 แหล่งข้อมูลอื่นๆ 2) คัดกรองนักเรียนตาม เกณฑ์การคัดกรองของ โรงเรียน - แบบสรุปผลการคัด กรองและช่วยเหลือ นักเรียนเป็นรายบุคคล - แบบสรุปผลการคัด กรองนักเรียนเป็นห้อง 3. การเยี่ยมบ้าน	ดำเนินการต่อไป 1. วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1.1 ระเบียบวาระ 1.2 แบบประเมิน พฤติกรรมเด็ก(SDQ) 1.3 แหล่งข้อมูลอื่นๆ 2) คัดกรองนักเรียนตาม เกณฑ์การคัดกรองของ โรงเรียน - แบบสรุปผลการคัด กรองและช่วยเหลือ นักเรียนเป็นรายบุคคล - แบบสรุปผลการคัด กรองนักเรียนเป็นห้อง 3. การเยี่ยมบ้าน

ตาราง 5 ต่อ

กระบวนการดำเนินงาน	กิจกรรม / วิธีการ / แนวทาง				
	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล	สหวิทยาเขต กรมหลวงประจักษ์	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล	สหวิทยาเขต ดุง – ทุ่งฝน	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล
3.ส่งเสริมนักเรียน (สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม)	ดำเนินการต่อไป 1. จัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) 2. จัดประชุมผู้ปกครอง ชั้นเรียน(Classroom meeting) 3. จัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน 4. นิทรรศการ 5. ค่ายวิชาการ 6. นักเรียนแลกเปลี่ยน	ดำเนินการต่อไป 1. จัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) 2. จัดประชุมผู้ปกครอง 3. จัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน 4. ทักษะศึกษา 5. การแข่งขันกีฬา 6. นิทรรศการ 7. ครู – พระ สอน คุณธรรม 8. อื่นๆที่ครูพิจารณาว่า ตามความเหมาะสม	ดำเนินการต่อไป 1. จัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) 2. จัดประชุมผู้ปกครอง ชั้นเรียน 3. จัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน 4. กลุ่มอาชีพ 5. ทักษะศึกษา 6. การแข่งขันกีฬา 7. ครู-พระสอน คุณธรรม 8. อื่นๆที่ครูพิจารณาว่า ตามความเหมาะสม	ดำเนินการต่อไป 1. จัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) 2. จัดประชุมผู้ปกครอง ชั้นเรียน 3. จัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน 4. ทักษะศึกษา 5. การแข่งขันกีฬา 6. ครู-พระสอน คุณธรรม 7. อื่นๆที่ครูพิจารณาว่า ตามความเหมาะสม	ดำเนินการต่อไป 1. จัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) 2. จัดประชุมผู้ปกครอง ชั้นเรียน 3. จัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน 4. ทักษะศึกษา 5. การแข่งขันกีฬา 6. อื่นๆที่ครูพิจารณาว่า ตามความเหมาะสม

ตาราง 5 ต่อ

กระบวนการดำเนินงาน	กิจกรรม / วิธีการ / แนวทาง				
	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล	สหวิทยาเขต กรมหลวงประจักษ์	สหวิทยาเขต ลุ่มน้ำป่าว	สหวิทยาเขต ดุง - พุ่งฝน	สหวิทยาเขต หนองหาน
4.การป้องกันการแก้ไข ปัญหา (จำเป็นมากสำหรับนักเรียน กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา)	ดำเนินการต่อไปนี้ 1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2. จัดกิจกรรมสำหรับการ ป้องกันและช่วยเหลือปัญหา ของนักเรียนคือ 2.1 กิจกรรมในห้องเรียน 2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วย เพื่อน 2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5 สื่อสารกับผู้ปกครอง 2.6 การศึกษารายกรณี2.7 ติดตามดูแล 3. แบบบันทึกสรุปการคัด กรองและช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล 4. แบบบันทึกรายงานผล การดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ดำเนินการต่อไปนี้ 1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2. จัดกิจกรรมสำหรับการ ป้องกันและช่วยเหลือปัญหา ของนักเรียนคือ 2.1 กิจกรรมในห้องเรียน 2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วย เพื่อน 2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5 สื่อสารกับผู้ปกครอง 2.6 การศึกษารายกรณี2.7 ติดตามดูแล 3. แบบบันทึกสรุปการคัด กรองและช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล 4. แบบบันทึกรายงานผล การดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ดำเนินการต่อไปนี้ 1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2. จัดกิจกรรมสำหรับการ ป้องกันและช่วยเหลือปัญหา ของนักเรียนคือ 2.1 กิจกรรมในห้องเรียน 2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วย เพื่อน 2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5 สื่อสารกับผู้ปกครอง 2.6การอบรมคุณธรรม2.7 ติดตามดูแล 3. แบบบันทึกสรุปการคัด กรองและช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล 4. แบบบันทึกรายงานผล การดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ดำเนินการต่อไปนี้ 1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2. จัดกิจกรรมสำหรับการ ป้องกันและช่วยเหลือปัญหา ของนักเรียนคือ 2.1 กิจกรรมในห้องเรียน 2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วย เพื่อน 2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5 สื่อสารกับผู้ปกครอง 2.6การอบรมคุณธรรม2.7 ติดตามดูแล 3. แบบบันทึกสรุปการคัด กรองและช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล 4. แบบบันทึกรายงานผล การดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ดำเนินการต่อไปนี้ 1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2. จัดกิจกรรมสำหรับการ ป้องกันและช่วยเหลือปัญหา ของนักเรียนคือ 2.1 กิจกรรมในห้องเรียน 2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วย เพื่อน 2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5 สื่อสารกับผู้ปกครอง 2.6การอบรมคุณธรรม2.7 ติดตามดูแล 3. แบบบันทึกสรุปการคัด กรองและช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล 4. แบบบันทึกรายงานผล การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตาราง 5 ต่อ

กระบวนการดำเนินงาน	กิจกรรม / วิธีการ / แนวทาง				
	สหวิทยาเขต อุดรพิทยานุกูล	สหวิทยาเขต กรมหลวงประจักษ์	สหวิทยาเขต ลุ่มน้ำป่าว	สหวิทยาเขต ดุง - พุ่งฝน	สหวิทยาเขต หนองหาน
5.การส่งต่อ 5.1 ส่งต่อภายใน 5.2 ส่งต่อภายนอก	1. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูปกครองครูประจำวิชา ครูพยาบาล เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งต่อภายใน 2. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการซึ่งเป็นการส่งต่อภายนอก	1. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูปกครองครูประจำวิชา ครูพยาบาล เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งต่อภายใน 2. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการซึ่งเป็นการส่งต่อภายนอก	1. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูปกครองครูประจำวิชา ครูพยาบาล เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งต่อภายใน 2. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการซึ่งเป็นการส่งต่อภายนอก	1. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูปกครองครูประจำวิชา ครูพยาบาล เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งต่อภายใน 2. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการซึ่งเป็นการส่งต่อภายนอก	1. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูปกครองครูประจำวิชา ครูพยาบาล เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งต่อภายใน 2. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการซึ่งเป็นการส่งต่อภายนอก

จากตาราง 2 สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้ดำเนินงานตามกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาย 5) การส่งต่อ และแนวทางดำเนินกิจกรรมก็มีทิศทางคล้ายคลึงกันตามความเหมาะสมของบริบทสถานศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลจากศึกษางานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำมาใช้เป็นแนวทางและเอื้อประโยชน์ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

จักรี โพธิ์สำนัก (2550 : 49-55) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหางานดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2) เพื่อเปรียบเทียบปัญหางานดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ปีการศึกษา 2549 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ ครูที่ปรึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 191 คน ผลการศึกษาพบว่าปัญหางานดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการคัดกรองนักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ด้านการส่งเสริมนักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำแนกตามประเภทโรงเรียนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมศักดิ์ วรรณศิริ (2550 : 88-89) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต1 ผลการ ศึกษาค้นคว้า พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้แทน ผู้ปกครองนักเรียนโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาย และด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการส่งต่อและจากผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพ พบว่า โดยรวมผู้บริหารกับครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่ครูผู้สอนกับผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน และผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นที่ แตกต่างกันดังนั้น จะเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการปรับปรุงพัฒนา การส่งเสริมการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืนต่อไป

เชาวลิต จินดารัตน์ (2551 : 59-68) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำนวน 134 คน ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ด้านการคัดกรองนักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ด้านการส่งเสริมนักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ด้านส่งต่อนักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการดำเนินงานจำแนกตามตำแหน่งบุคลากรในโรงเรียนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน

นภเกศน์ นิลวัช (2551 : 102-112) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร : พหุกรณีศึกษาการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์กรประกอบ กระบวนการในการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ตลอดจนปัญหาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสองภาษา (2) ศึกษาลักษณะและสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว (3) พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว และ (4) ศึกษาผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่พัฒนาขึ้น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1.ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา มีแนวคิดที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพอย่างรอบด้านทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามความมุ่งหวังของสังคม จุดมุ่งหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมุ่งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคลากรของโรงเรียนและผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ องค์กรประกอบของระบบมี 5 ส่วน คือ (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) การคัดกรอง (3) การส่งเสริมและพัฒนา (4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข (5) การส่งต่อ กระบวนการดำเนินงานให้ความสำคัญกับการวางแผนและการดำเนินงานตามแผน ปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินงานได้แก่ 1) ความร่วมมือและความเสียสละของครู-อาจารย์ 2) ความร่วมมือจากผู้ปกครอง 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) การเสริมกำลังใจ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ 1) ปัญหาจากการบริหารจัดการระบบภายในองค์กร 2) ภาระที่เพิ่มขึ้นของครู-อาจารย์ 3) การขาดความร่วมมือจากนักเรียน 4) การขาดความตระหนักของผู้ปกครองและ 5) การใช้กฎระเบียบของสถานศึกษา 2. พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนแสดงออกทั้งทางกายและวาจา สำหรับพฤติกรรมก้าวร้าวทางกายนั้นนักเรียนแสดงออกทางสีหน้าและการกระทำที่รุนแรงกับสิ่งของและเพื่อนๆ ส่วนพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา ได้แก่ การใช้คำพูดไม่สุภาพ หยาดคาย ข่มขู่ผู้อื่นและส่งเสียงดังรบกวนในห้องเรียน สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว

มาจาก การขาดความมั่นใจและต้องการการยอมรับจากเพื่อนๆ จึงทำตามและเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อน 3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้น ให้ความสำคัญกับการส่งต่ออย่างลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน โดยการดำเนินการมี 3 ระยะคือ ระยะทำความคุ้นเคยและสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ ระยะพัฒนา และระยะการติดตามผล 4. ผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่านักเรียนให้ความไว้วางใจครู ยอมเปิดเผยข้อมูลและยอมรับว่าตนเองมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองนักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น ลดพฤติกรรมก้าวร้าวและได้รับการยอมรับจากเพื่อน

นันทินี เครือจันทร์ (2551 : 87-95) ได้ศึกษาการวิเคราะห์บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวการวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) วิเคราะห์บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน วิธีการวิจัยที่ใช้เป็นเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษาโดยศึกษาในโรงเรียน 3 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. สภาพการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) การคัดกรอง (3) การส่งเสริมพัฒนา (4) การป้องกัน/ช่วยเหลือ /แก้ไข และ (5) การส่งต่อ 2. บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับกรณีศึกษานักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว แบ่งตามองค์ประกอบของระบบ ได้ดังนี้ (1) บทบาทในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ครูฝ่ายกิจการนักเรียน ครูแนะแนว พ่อแม่และผู้ปกครอง โดยใช้วิธีการสังเกต พูดคุยสอบถามนักเรียนโดยตรง และผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียน (2) บทบาทในการคัดกรองนักเรียน มีผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ครูแนะแนว ครูฝ่ายกิจการนักเรียน โดยใช้ข้อมูลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลที่รวบรวมได้ มาทำการวิเคราะห์สภาพ และสาเหตุของการเกิดปัญหา และสรุปผลการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไข (3) บทบาทในการส่งเสริมพัฒนา มีผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ครูแนะแนว โดยพยายามหากิจกรรมที่นักเรียนสนใจให้ทำส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมและทำงานอดิเรกที่ชอบและเป็นประโยชน์ (4) บทบาทในการช่วยเหลือ/ป้องกันและแก้ไขปัญหา มีผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ครูแนะแนว ครูฝ่ายกิจการนักเรียน พ่อแม่และผู้ปกครอง และครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนที่นักเรียนสนิท โดยใช้วิธีการรับฟังและการพูดคุยเพื่อให้กำลังใจ ตักเตือน ให้คำแนะนำ และติดตามผลการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง (5) บทบาทในการส่งต่อ มีผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ครูฝ่ายกิจการนักเรียน ดำเนินการตามระเบียบวินัยของโรงเรียน และครูแนะแนว ใช้วิธีให้คำปรึกษา

ประดับ บุญธรรม (2551 : 93-102) ได้ศึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี : พหุกรณีศึกษา วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ศึกษาการบริหารจัดการและการสนับสนุนการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและ 3) ศึกษาผลการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน วิธีวิจัยเป็นเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษาในโรงเรียน 2 แห่งที่มีการปฏิบัติที่ดีในด้านระบบดูแลช่วยเหลือ การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและแบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาและสร้าง

ข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน มีลักษณะสำคัญ ดังนี้ (1) การวางแผนการดำเนินงาน มีโครงสร้างการทำงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกระทรวงศึกษาธิการ (2) การดำเนินงานตามแผนให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัญหา และความพร้อมของโรงเรียนควบคู่ไปกับการ ให้ความรู้แก่บุคลากร และการดูแลนักเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มทั้งในระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน (3) การตรวจสอบ ติดตามประเมินผลเน้นความร่วมมือระหว่างคณะครูนักเรียนและผู้ปกครองและ (4) การปรับปรุงให้ความสำคัญกับการสรุปผลการดำเนินงานทุกภาคการศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนางาน และ มีการสรุปผลการดำเนินงานในทุกสัปดาห์จากระดับชั้นเรียนสู่ระดับสถานักเรียนและสรุปในภาพรวมของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาแบบอย่างสม่ำเสมอ 2. การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข และ 5) การส่งต่อภายในโรงเรียน และภายนอกเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป 3. การสนับสนุนการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4. ประสิทธิภาพ ของการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีผ่านมาตรฐานของการดำเนินงานตามระบบของกระทรวงศึกษาธิการ และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ในการแก้ปัญหาให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา

พิชราภรณ์ เดชสุภา (2551 : 46-50) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประถมศึกษาในเขตอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 (2) เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 1 ระหว่างครูประจำชั้นประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 1 และครูประจำชั้นประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 (3) เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าครูประจำชั้นประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 1 และครูประจำชั้นประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ที่มีปัญหามากที่สุดคือครูรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมากที่สุดคือความหลากหลายของวิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการส่งเสริมนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และด้านการส่งต่อนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ภูธร บ้านเนิน (2551 : 99-114) ได้ศึกษาการสังเคราะห์งานวิจัยด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน วิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน 2) เพื่อสังเคราะห์ความรู้และข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 13 เล่ม

ผลการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า 1.งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์ระดับปริญญาโท โดยศึกษาในประเด็นวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากที่สุด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ ครูโรงเรียนที่ศึกษาส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากที่สุด 2.ผลการสังเคราะห์มีรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน 3 รูปแบบที่มีการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน โดยใช้หลักของ PCDA ซึ่งมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ดังนี้ รูปแบบ “ร่วมมือทุกฝ่าย” เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ชุมชน เข้ามาร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รูปแบบ “หลากหลายกิจกรรม” เน้นกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน และกิจกรรมป้องกัน แก้ไขปัญหา ที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ รูปแบบ “ทำงานเป็นระบบ” เน้นการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน มีความพร้อมและความมั่นคงในการดำเนินงานทุกด้าน

สายัญ ผาน้อย (2551 : 102-104) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการสร้างเสริมเชิงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาทั้ง 3 แห่งก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับ “พยายาม” เมื่อพิจารณาตัวชี้วัด พบว่ามีเพียงตัวชี้วัดที่ 2 ซึมเศร้า (แยกตัวเองจากกลุ่ม รู้สึกว่าตัวเองไม่เป็นที่ยอมรับกับสังคม) และตัวชี้วัดที่ 11 ดูแลช่วยเหลือเพื่อนเท่านั้นที่มีสภาพการทำงานอยู่ในระดับ “ตระหนัก” นอกนั้นทุกตัวชี้วัดมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับ “พยายาม” สภาพการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ทั้ง 3 แห่ง หลังเข้าร่วม โครงการวิจัยโดยภาพรวม อยู่ในระดับ “พยายาม” เมื่อพิจารณารายตัวชี้วัด พบว่า ตัวชี้วัดที่ 1 มีปัญหา ได้รับการแก้ไข (ผลจากการคัดกรอง เช่น ด้านความสามารถ สุขภาพ ครอบครัว ความปลอดภัย ฯลฯ) ตัวชี้วัดที่ 2 ซึมเศร้า (แยกตัวเองจากกลุ่ม รู้สึกว่าตัวเองไม่เป็นที่ยอมรับ ของสังคม) ตัวชี้วัดที่ 6 เพศศึกษา (มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เบี่ยงเบนทางเพศ) และตัวชี้วัดที่ 14 ผลการเรียนรู้ไม่ต่ำกว่า 1.00 ที่มีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับ “สำเร็จ” นอกนั้นทุกตัวชี้วัด มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับ “พยายาม”

หสพงค์ งานดี (2551 : 98-111) ได้ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กรณีศึกษา โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ โรงเรียนธีรภานุรักษ์บ้านโง้ง และโรงเรียนโหล่หินวิทยา โดยใช้ วิธีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2547 เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองของทุกโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือแบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพเลือกพิจารณาบุคลากรเข้ามาทำงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องมีประสบการณ์และรับราชการมาเป็นเวลานาน มีการประชุมบุคลากรเป็นระยะโดยให้หัวหน้าระดับเป็นผู้ติดตามการดำเนินงาน มีการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้และให้ข้อคิดในวันปฐมนิเทศนักเรียน โรงเรียนธีรภานุรักษ์บ้านโง้ง มีการประกาศคุณค่าความดีของนักเรียนตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ มีการจัดแบบโรงพักจำลอง

ขึ้นภายในโรงเรียน โรงเรียนโหล่หินวิทยา มีการประชุมคณะครูและบุคลากรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานดีเด่นของนักเรียนและกิจกรรมเด่นต่างๆไว้ที่หน้าโรงเรียน มีการจัดทุนอาหารกลางวัน ทุนค่าเล่าเรียนแก่เด็กที่เรียนดีแต่ฐานะยากจนสรุปผลการวิจัยด้านการเตรียมการและการวางแผน พบว่า ทุกโรงเรียน มีการพิจารณาเลือกบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดี มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนานักเรียนในทุกๆด้าน มีการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน มีการเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าพบผู้ปกครองนักเรียนเป็นประจำ เลือกบุคลากรที่อุทิศเวลาในการทำงานให้แก่โรงเรียนอย่างเต็มที่ ด้านการปฏิบัติตามแผน พบว่า มีการคัดเลือกครูที่ปรึกษาดีเด่นด้านการช่วยเหลือนักเรียนทุกปี การศึกษา มีการนำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาชี้แจงจุดเด่น จุดด้อยของงานให้แก่บุคลากร มีการประชุมบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานทุกสัปดาห์ มีการฝึกอบรมบุคลากรโดยการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและส่งบุคลากรไปอบรมยังหน่วยงานอื่น ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน พบว่า มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม เป็นระยะๆให้กับบุคลากรที่ดำเนินงานและครูที่ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลาที่โรงเรียนกำหนด ครูที่ปรึกษาจะมีการประเมินผลการปฏิบัติงานกันเองในแต่ละระดับชั้นและทุกสัปดาห์เรียน ครูที่ปรึกษาจะมีการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานไปยังคณะกรรมการอำนวยการด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง พบว่ามีการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งมีการเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา แก้ไขปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกๆเรื่อง

วรา งามเสียม (2552 : 70-71) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 2 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1. ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 2 2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 2 ระหว่างความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสและครูที่ปรึกษาเครือข่ายกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เครือข่ายสุนทรภู่และเครือข่ายโรงเรียนแก่งบัวพา 3. แนวทางแก้ไขปัญหารู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคลศึกษาจากระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก การส่งเสริมนักเรียนใช้กิจกรรมโฮมรูม การประชุมผู้ปกครอง นักเรียนการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน การให้คำปรึกษาเบื้องต้น จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ปัญหาการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการพัฒนาส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน

2. ปัญหาการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 2 จำแนกตามประเภทเครือข่ายโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการ

จัดบริการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการพัฒนาส่งเสริมนักเรียน ในเครือข่ายการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนด้านการส่งต่อนักเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมคิด บุญมา (2552 : 94 -108) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนท่าเกษมพิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนท่าเกษมพิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนท่าเกษมพิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ตามความคิดของครูที่ปรึกษาจำแนกตามเพศ ระดับชั้นของนักเรียนที่ครูที่ปรึกษารับผิดชอบ และประสบการณ์ในการทำงาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ปัญหการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูที่ปรึกษาจำนวน 44 คน และนักเรียนแต่ละระดับชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 172 คน มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 102 คน รวมนักเรียน 274 คน ผลการศึกษาพบว่า ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการคัดกรองนักเรียนครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากด้านการส่งเสริมนักเรียนพบว่าครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนพบว่า ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากนักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการส่งต่อนักเรียนพบว่าครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนความเห็นของครูที่ปรึกษาจำแนกตามเพศ พบว่าโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามต่อระดับชั้นความรับผิดชอบในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนจำแนกตามเพศพบว่าในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามระดับชั้นในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ธงชาติ วงศ์สุวรรณ (2553 : 94-108) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนาโดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยดำเนินการที่โรงเรียนวัดราชาธิวาส โรงเรียนบางกะปิ และโรงเรียนวัดอินทาราม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ในปีการศึกษา 2551-2552 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองชั้นตอนการวิจัยมี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความ

ต้องการของการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขั้นที่ 2 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขั้นที่ 3 การทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 1 ขั้นที่ 4 การประเมินและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 1 ขั้นที่ 5 การทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 2 และขั้นที่ 6 การประเมินและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 2 ในการดำเนินการวิจัยผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการในทุกขั้นตอนผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า "ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม" (PSSS) ประกอบด้วยระบบย่อย 4 ระบบ ได้แก่ ระบบวางแผน (Plan) ระบบปฏิบัติการ (Act) ระบบตรวจสอบ (Observe) และระบบสะท้อนผล (Reflect) ทุกระบบมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตรวจสอบและขั้นสะท้อนผล 2. ผลการทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมพบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ของระบบ ตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่ายซึ่งทำให้เกิดการดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้นักเรียนภายใต้การมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงเป็นที่ยอมรับ เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย ด้านความเหมาะสมพัฒนาระบบโดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลัก ดำเนินการด้วยความรับผิดชอบและมีจรรยาบรรณด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับความสำเร็จและจำเป็นของระบบมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจนด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งด้านนักเรียน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนได้รู้จักตนเองสามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคม และอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ครูผู้สอนนำผลการดำเนินงานไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผู้บริหารโรงเรียนนำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนไปใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียนหลักสูตร และคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนได้รับการยอมรับการสนับสนุนและการร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

วิระศักดิ์ จันทะรัตน์ (2553 : 108-112) ได้ศึกษาการนำเสนอรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงขั้นที่ 3 และช่วงขั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงขั้นที่ 3 และช่วงขั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 2) เพื่อออกแบบรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงขั้นที่ 3 และช่วงขั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วง ขั้นที่ 3 และช่วงขั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัย ตามองค์ประกอบ 5 ด้านได้ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลดำเนินการโดย การประเมินพฤติกรรม การจัดทำทะเบียนสะสม การวิเคราะห์นักเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียนการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูม การสอบถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียน การทดสอบและการศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ ปัญหาและอุปสรรคคือนักเรียนและผู้ปกครองให้ข้อมูลที่ไม่ว่างกับความเป็นจริงและครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ไม่ครบทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน

แนวทางแก้ไขคือ ชี้แจงทำความเข้าใจกับครู นักเรียน และผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน ดำเนินการโดย การสรุปการคัดกรองนักเรียนจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาสรุปตามเกณฑ์การคัดกรองแล้วแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ปัญหาและอุปสรรคคือ ผู้ปกครองและนักเรียนไม่ยอมรับการแบ่งกลุ่มแนวทางแก้ไขคือ ชี้แจงทำความเข้าใจ ผู้ปกครองและนักเรียน

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ดำเนินการโดยใช้กิจกรรมต่างๆและส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้โครงการปัญหาและอุปสรรค คือ งบประมาณในการดำเนินงาน แนวทางแก้ไขคือ ระดมทุนและทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต่างๆ

4. ด้านป้องกันและแก้ไขดำเนินการโดยใช้กิจกรรมรวมกลุ่ม และป้องกันแก้ไขเป็นรายบุคคล ปัญหาและอุปสรรค คือ งบประมาณในการดำเนินงาน แนวทางแก้ไขคือ ระดมทุนและทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต่างๆ

5. ด้านการส่งต่อ ดำเนินการสองแบบคือ ส่งต่อภายในสถานศึกษาโดยครูที่ปรึกษาส่งต่อครูที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ และส่งต่อกายนอกสถานศึกษา โดยโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายส่งต่อผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา ปัญหาและอุปสรรคคือนักเรียนและผู้ปกครองบางคนไม่ยินยอมที่จะถูกส่งต่อ แนวทางแก้ไขคือ ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นและผลที่ได้รับ

เฉลิมศรี ชูติธรรมวงศ์ (2554 : 105-116) ได้ศึกษาการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน : การวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกันและลักษณะของบุคคลที่อธิบายความสำเร็จของเครือข่าย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี แบบแผนขยายความ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นโรงเรียน จำนวน 12 โรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกันในเรื่องขนาดของโรงเรียน โดยมีคุณภาพของโรงเรียน และความสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นตัวแปรร่วม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามและแนวทางการสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรม UCINET 6.232 และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ด้านโครงสร้างเครือข่ายพบว่า บุคคลศูนย์กลางที่มีการติดต่อประสานงานหรือทำงานในการดำเนินงานด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและบุคคลศูนย์กลางที่มีส่วนช่วยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดความสำเร็จ เป็นบุคคลเดียวกัน ส่วนใหญ่คือ หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งมีรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคลเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ โดยมีรูปแบบการทำงานเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) มีบทบาทสำคัญในคนเดียว 2) มีบุคคลหลากหลายตำแหน่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และมีเครือข่ายมาช่วยประมาณ 3-4 คนได้แก่รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล หัวหน้าระดับครูแนะแนว และผู้อำนวยการโรงเรียน 2. ลักษณะของบุคคลที่อธิบายความสำเร็จของเครือข่าย 4 อันดับแรก ได้แก่ 1) มีเทคนิคในการติดต่อประสานงาน 2) ให้คำปรึกษาดี 3) เอาใจใส่ดูแลดี และ 4) มีระบบการทำงาน 3. ประเด็นที่ติดต่อแล้วสามารถแก้ไขได้สำเร็จส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องพฤติกรรมของนักเรียน 4. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการทำงานของเครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ได้แก่ เรื่องกฎระเบียบ การทำเอกสาร การมีส่วนร่วม การให้ความรู้เรื่อง

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเอาใจใส่นักเรียนของครูและผู้ปกครอง การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย งบประมาณสนับสนุน และการเพิ่มบุคลากร

ฤทัยวรรณ หาญกล้า (2554:110–115) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และตัวแทนชุมชน สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และตัวแทนชุมชน ใน 4 ภูมิภาค ต่อจากนั้นจัดทำกลยุทธ์โดยใช้เทคนิค SWOT ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นำผลการวิเคราะห์มาจัดทำร่างกลยุทธ์และตรวจสอบกลยุทธ์โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรก คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการริเริ่ม รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการประเมินผล และสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรก คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการริเริ่ม รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์รอง และ 68 วิธีการ ได้แก่ กลยุทธ์หลักที่ 1 ริเริ่มสร้างสรรค์สัมพันธ์ชุมชน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 2 เพิ่มพลังศักยภาพการวางแผน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 4 มุ่งสร้างคุณภาพการประเมินผลสู่ความเข้มแข็ง ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง และกลยุทธ์หลักที่ 5 มุ่งสู่ความสำเร็จและรับผลประโยชน์ร่วมกัน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง

สุนันท์ โพธิบาย (2555 : 139-140) ได้ศึกษาการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยมีความมุ่งหมาย ดังนี้ 1) เพื่อประเมินการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยใช้รูปแบบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน และด้านผลผลิต 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2-3 ต่อผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครูนำไปปฏิบัติในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำแนกตามขนาด

ของสถานศึกษา 3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา ต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานที่ศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านปัจจัยพื้นฐานสภาวะแวดล้อมโดยรวมโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$) เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 3.52$) ความต้องการจำเป็น ($\bar{X} = 3.50$) และความเป็นไปได้ของโครงการ ($\bar{X} = 3.48$) ตามลำดับในด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ โดยรวมโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) เรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ช่วงเวลาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X} = 3.61$) และกิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X} = 3.51$) ตามลำดับ ในด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) เรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ท่านเห็นวาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ($\bar{X} = 3.73$) ผู้บริหารสถานศึกษา กับครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงและใกล้ชิด ($\bar{X} = 3.66$) และความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ

2. นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็นต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครูนำไปปฏิบัติสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดกลางมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Al - Tancji (2001 : 82-110) ได้ศึกษาการเข้าเกี่ยวข้องผู้ปกครองในประเภทต่าง ๆ ในโรงเรียนประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับเอมิเรตส์ และได้กำหนดว่าการเข้าเกี่ยวข้องของผู้ปกครองช่วยให้เกิดความสำเร็จของ“โรงเรียนดีเด่น” หรือไม่ เพื่อตอบคำถามการวิจัยนี้จึงได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ ครู และผู้ปกครอง จากโรงเรียนดีเด่น และโรงเรียนธรรมดาในเมืองดูเฟีย รัฐชาร์จห์ และเมืองรัส อัล - คยามาห์ โรงเรียนดีเด่นเหล่านี้ได้รับรางวัลสำหรับการปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อทำการเปรียบเทียบ จึงได้เลือกโรงเรียนธรรมดาจากการตั้งระดับที่เหมือน ๆ กันกับโรงเรียนดีเด่น มาศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 70 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ปฏิบัติกรเข้าเกี่ยวข้องของผู้ปกครองประเภทแรก คือ การทำหน้าที่ผู้ปกครองที่บ้าน โรงเรียนติดต่อกับผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองไม่ก็คนตอบกลับมา ผู้ปกครองไม่ก็คนช่วยบุตรหลานของตนด้านการเรียนไม่ได้ นอกจากนี้เมื่อบุตรหลานโตขึ้นผู้ปกครองชอบให้บุตรหลานเป็นอิสระมากกว่า ยิ่งไปกว่านั้นผู้ปกครองไปร่วมกิจกรรมของโรงเรียนขึ้นอยู่กับโอกาสถ้ากิจกรรมเป็นการเฉลิมฉลอง การเข้าร่วมอาจจะมีสูง แต่ถ้ากิจกรรมเป็นการบรรยาย ผู้ปกครองอาจจะเข้าร่วมน้อยมาก ผู้ปกครองทั่วไปไม่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานของตน และมักจะไม่วช่วยโรงเรียนให้ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรชุมชนด้วย

Gunderson (2001 : 1995-A) ได้ศึกษาการใช้การประชุมเชิงสร้างสรรค์ในโรงเรียน ซึ่งเรียกชื่อเฉพาะว่า การประชุมกลุ่มครอบครัว ในการแก้ไขปัญหาเด็กหนีเรียนโดยให้ผู้ปกครองที่มีลูกหลานหนีเรียน ได้ มาร่วมประชุม ปรึกษาหารือ วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยกลุ่ม

ครอบครัว ประกอบ ด้วยกลุ่มเสียงต่ำ กลุ่มเสียงปานกลาง และกลุ่มเสียงสูงโดยกลุ่มเสียงต่ำเคยหรือไม่เคยได้รับการลงโทษ ลูกหลานจากโรงเรียน กลุ่มเสียงปานกลาง เคยได้รับการลงโทษลูกหลานจากโรงเรียน บ้าง และกลุ่มเสียงสูง เคยได้รับการลงโทษลูกหลานจากโรงเรียนต่อลูกหลานอย่างรุนแรงในการประชุมผู้ปกครองนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม การประชุมมีลักษณะเป็นกันเองยอมรับฟังซึ่งกันและกันทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา การหนีเรียนของ นักเรียนทำให้ผู้ปกครองได้เสนอความเข้มแข็งของตนเอง การใช้กระบวนการประชุมสำหรับได้ข้อยุติในการแก้ไขปัญหาลูกหลานนักเรียนหนีเรียน กระบวนการประชุมผู้ปกครองซึ่งเป็นกระบวนการเรียบง่าย ผลการดำเนินการและเป็นพลวัตร มีผลทางบวกต่อนักเรียน ครอบครัว และโรงเรียน และยังมีผลสำคัญต่อการมาโรงเรียนของนักเรียน ซึ่งวิธี การแก้ปัญหาดังกล่าวมีประสิทธิภาพดีกว่ารูปแบบการแก้ไขปัญหานักเรียนที่ ใช้กันอยู่ปัจจุบัน

Joseph (2001 : 1715-A) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง จำนวนและประเภทของถ้อยคำแสดงความรู้สึกที่เด็กแสดงออก กับรูปแบบการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างบุคคลทั้ง(ทางบวกหรือทางลบ) โดยศึกษาจากนักเรียนที่มีความเสียงสูง และความเสียงต่ำ จำนวน 72 คน โดยทั่วไปเด็กกลุ่มเสียงส่วนใหญ่ชอบใช้คำแสดงความรู้สึกเพียง 5 คำ คือ สุข เศร้าโกรธ กลัวและเหนื่อยล้า ผลการศึกษาพบว่าเด็กที่มีความเสียงสูงแสดงถ้อยคำความรู้สึกเชิงบวกน้อยกว่าและแก้ไขปัญหาคือเป็นทางบวกน้อยกว่าเด็กที่มีความเสียงต่ำ และกับการพยากรณ์ประเภทความเสี่ยงที่สร้างขึ้นใช้ตัวพยากรณ์ที่มี ความสำคัญทางสถิติ จำนวน 3 ตัวแปร คือ ความสามารถทางภาษา การใช้คำแสดงความรู้สึกทางบวกและจำนวนการแก้ไขปัญหาลูกหลาน

Chandler (2002 : 823-A) ได้ศึกษามุมมองของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับบทบาทผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียน โดยใช้คำถามวิจัยพื้นฐาน 3 ข้อ คืออาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัศึกษามีแนวคิดอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาโรงเรียนการรับรู้ของอาจารย์ใหญ่สอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาชีพการจัดการของผู้ให้คำปรึกษาในระดับใด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเสนอแนะอะไรบ้างที่เป็นบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาควรจะเป็น และอาจารย์ใหญ่มีแนวคิดอย่างไรเกี่ยวกับการสนับสนุนและการให้ความสะดวกแก่การทำงานของผู้ให้คำปรึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้มีประสบการณ์เป็นผู้บริหารในฐานะอาจารย์ใหญ่ระดับมัธยมศึกษามาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี อาจารย์ใหญ่เหล่านี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาในด้านหน้าที่การปฏิบัติและทักษะที่จำเป็นตลอดจนคุณสมบัติส่วนตัว ผลการศึกษาพบว่า หน้าที่ที่ผู้ให้คำปรึกษาซึ่งมีคุณค่าที่สุดในโรงเรียนมัศึกษามี 6 ประการคือ การช่วยเหลือ เด็กหรือการให้คำปรึกษา งานเลขานุการและงานบริหาร การส่งนักเรียนเรียนต่อในระดับอาชีวศึกษา และการวางแผนการศึกษา การสอนและการกำกับดูแลหมวดวิชาแนะแนว ทักษะและคุณสมบัติส่วนตัวที่จำเป็นต่อความสำเร็จของผู้ให้คำปรึกษา มี 6 ประการคือ ลักษณะที่มีการดูแลเอาใจใส่ ความสามารถที่จะแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารที่ดี ความสามารถที่จะประเมินและลดสถานการณ์ความวิตกกังวลได้ ทักษะในการรักษาผลประโยชน์และอารมณ์ขึ้นนอกจากนี้อาจารย์ใหญ่สามารถให้ความสะดวกแก่การทำงานของผู้ให้คำปรึกษาได้ 3 ทาง คือด้วยการทำให้ผู้ให้คำปรึกษากลายเป็นสมาชิกของทีมโรงเรียนโดยรวมด้วยการให้ผู้ให้คำปรึกษาจัดลำดับความสำคัญของบริการตรงต่อนักเรียนและด้วยการไม่ให้ผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ อีกคนหนึ่ง การศึกษาครั้งนี้มีความตรงประเด็นสำหรับโปรแกรมการฝึกอาจารย์ใหญ่และการเตรียมอาจารย์ใหญ่ เพื่อทบทวนและขยายหลักสูตรการเป็นผู้ให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ใหญ่

Cole (2002 : 3850 - A) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ผู้ช่วยครูใหญ่ในด้านการควบคุมดูแลวินัยตามความคิดเป็นของครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ในโรงเรียนรัฐจอร์เจีย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษา พบว่า ผู้ช่วยครูใหญ่ได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมในการจัดการกับกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างแขกผู้มาเยี่ยมเยือนโรงเรียนกับบุคลากรของโรงเรียน ควบคุมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียน และประสานงานกับหน่วยสนับสนุนการทำกิจกรรมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีการรับรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบเบื้องต้นของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวินัยนักเรียน แตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้ การเสริมสร้างบรรยากาศของโรงเรียนให้เกิดการสร้างสรรคพฤติกรรมที่เหมาะสม การรวบรวมข้อมูล การทำผิวดินของนักเรียนเป็นผู้ประสานงานกับบุคคลภายนอก บุคลากรร่วมทำงาน และการบริหารงบประมาณแต่ทั้ง 2 กลุ่มมีการรับรู้เรื่องอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

Montavon (2002 : 513 - A) ได้ศึกษาเสพติดศึกษาในกลุ่มโรงเรียนรัฐบาล มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยชุดหนึ่งซึ่งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้ ระบุว่าให้ความสะดวกหรือขัดขวาง การเลือกหลักสูตรการป้องกันสุรายาสูบ และเสพติดชนิดอื่นๆ ซึ่งเป็นหลักสูตรของโรงเรียนที่มี ประสิทธิภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกหลักสูตรได้ใช้ การสัมภาษณ์ ทางโทรศัพท์แบบมีโครงสร้างกับผู้ประสานงาน ด้านสุขศึกษาในระบบโรงเรียนรัฐบาล ของรัฐแมสซาชูเซตส์ จำนวน 182 คน ข้อค้นพบจากการศึกษานี้ชี้แนะว่ามีความเข้าใจหลากหลาย เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโปรแกรมการป้องกันที่ อาศัยการวิจัยเป็นฐานลักษณะของหลักสูตรที่ใช้ เป็นอุปสรรคต่อการเลือก ได้แก่ การมุ่งเน้นที่ไม่รวมการเสพสารเสพติดเข้าไว้ด้วยเวลามากเกินไป ที่ต้องการนำหลักสูตรไปใช้ และการไม่มีความยืดหยุ่น อุปสรรคที่สัมพันธ์กับระบบโรงเรียนได้แก่ การเน้นลำดับความสำคัญทางวิชาการ ซึ่งจำกัดเวลาที่มีอยู่สำหรับการสอนด้านสุขภาพการเตรียมทาง วิชาการของผู้ประสานงานด้านสุขภาพและระดับประสบการณ์ในทางทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับการ เลือกหลักสูตร อย่างไรก็ตามผู้ประสานงานที่มี ความรู้ เกี่ยวกับประสิทธิภาพของหลักสูตรในระดับกวด การรับรู้ เกี่ยวกับประสิทธิภาพมากกว่า และการเข้าถึงสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน มากกว่าเหล่านี้มัก อยากรจะเลือกโปรแกรมที่ อาศัยการวิจัยเป็นมาตรฐานมากกว่า นอกจากนั้นกลุ่มโรงเรียนที่มี ขนาด ใหญ่กว่าและตั้งอยู่ ในเขตเมือง รวมกลุ่มโรงเรียนที่ ได้รับเงินของรัฐและโรงเรียนปลอดยาเสพติด จำนวนเงินมากกว่ามักจะเลือกโปรแกรมที่อาศัยการวิจัยเป็นฐานมากกว่าความต้องการวิธีแบบประสม ประสานและแบบบูรณาการสำหรับการพัฒนาหลักสูตรสุขภาพเป็นข้อเสนอแนะข้อหนึ่งของการศึกษา ครั้งนี้ ในจำนวนข้อเสนอแนะอีกหลายข้อ

Teed (2002 : 1715 - A) ได้ศึกษาการพบนักเรียนเพื่อรู้จักความต้องการ ทางด้านอารมณ์และสังคมของนักเรียน : ครูประณมกับความเข้าใจในการให้คำปรึกษาในชั้นเรียน พบว่า ลักษณะพิเศษของเด็กมีลักษณะเหมือนกันคือ ครอบครัวหย่าร้าง ครอบครัวขนาดใหญ่ ผู้ปกครองติดสารเสพติด เด็กมีความรุนแรงถูกทารุณทางเพศ ถูกทอดทิ้ง พิกการ เด็กสุขภาพไม่ดีต้อง ใช้ยาบำบัด สิ่งเหล่านี้เป็นแรงกดดันอย่างมากและมีผลกระทบต่อชีวิตเด็ก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้อง เอาใจใส่ต่อปัญหาและความต้องการของนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ นอกเหนือจากการเรียนการสอน ตามปกติ การศึกษา พบว่า ครูได้ใช้วิธีการให้คำปรึกษาที่หลากหลายวิธีในชั้นเรียน วิธีที่ซ้ำมากที่สุด คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นมาตรการป้องกันรักษา ฟื้นฟูได้อีกด้วย

Goodman และคณะ (2003 : 1178 - A) ได้ศึกษาการใช้แบบคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล (SDQ) เพื่อคัดกรองนักเรียนที่มีความผิดปกติทางจิตใจ เยาวชนในชุมชนที่รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้ปกครอง ครู เพื่อนเยาวชน พบว่า ทุกกลุ่มให้ความเห็นว่าเป็นความผิดปกติทางจิตใจที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล และเป็นความแปรปรวนทางอารมณ์ของบุคคล โดยมีเหตุมาจากพฤติกรรมส่วนบุคคล พฤติกรรมอยู่ไม่สุข/อยู่ไม่นิ่ง พวกซึมเศร้า และพวกที่มีพฤติกรรมที่มีพึงประสงค์อื่น ๆ ความกลัวสิ่งของหรือสัตว์เฉพาะบุคคลถูกทอดทิ้งในวัยเด็ก และพฤติกรรมการกินไม่เหมาะสม ทำให้การคัดกรองเยาวชนที่ผิดปกติทางจิตใจมีความแม่นยำและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมมากกว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและเพื่อนเยาวชน

Muchado (2003 : 2800-A) ได้ทำการศึกษา การรับรู้สำหรับการให้บริการแนะแนวในโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความกังวลในเรื่องการสอบตกและการได้รับคัดเลือกเข้าทำงานที่ดี และวิธีที่เขาได้รับการปฏิบัติตอบ นอกจากนั้นยังพบว่า นักเรียนรู้สึกไม่มั่นคงต่อการกระทำที่ไม่เหมาะสมทุกชนิด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้บริการช่วยเหลือ

Hutson (2006 : 2500-A) ได้ศึกษาผลที่เกิดขึ้นของการใช้โปรแกรมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีชื่อว่า กลยุทธ์เพื่อการประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการ SAS 100 (Strategies for Academic Success) ของมหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนากรีทส์โบโร ที่มีต่อระดับการมีประสิทธิภาพในตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการของนักเรียนที่ได้รับการภาคทัณฑ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสำรวจชุด Student Strategies for Success Survey ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากโมเดลของ Samejima's Graded Response Model ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมในการวิจัย 279 คน ทั้งก่อนและหลังทดลอง ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผลคะแนนจากแบบทดสอบก่อนและหลัง โดยระดับที่ได้รับการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านสังคม การเตรียมความพร้อมด้านวิชาการการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การเสียสละ การมีความรู้ในตนเองและความมั่นใจ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์นักศึกษาแบบรายบุคคล พร้อมๆกับการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อหาเหตุผลว่าทำไมนักศึกษาจึงแสดงพฤติกรรมไม่ดี จนทำให้ต้องได้รับการภาคทัณฑ์และโปรแกรมกลยุทธ์เพื่อการประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการ อย่างไรก็ตามยังได้ทำการทดสอบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการรักษาจำนวนนักศึกษาโดยใช้วิธีการรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการระบุและอธิบายคุณลักษณะของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการภาคทัณฑ์แบบไม่ซ้ำกัน 4 กลุ่มผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพยืนยันในการวิจัยว่า โปรแกรมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีชื่อว่า กลยุทธ์เพื่อการประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการ SAS 100 (Strategies for Academic Success) มีผลที่เกิดในด้านบวกโดยพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการปรับปรุงกลยุทธ์ทางด้านวิชาการนอกจากนี้ยังพบว่าแบบสำรวจชุด Student Strategies for Success Survey จะเป็นเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือสามารถนำมาใช้ในการวัดและประเมินผลในการพัฒนานักศึกษาที่ได้รับการภาคทัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Solberg และคณะ (1994 : 275 – 279) ทำการวิจัยพบว่า วัยรุ่นหญิงเป็นกลุ่มที่จะมีแนวโน้มในการที่จะเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษามากกว่าวัยรุ่นชาย ซึ่งเป็นสาเหตุให้นักศึกษาหญิงเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำปรึกษา และได้รับคำแนะนำสามารถแก้ปัญหาได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ

หรือปัญหาทั่วไป ส่งผลให้นักศึกษาหญิงมีทัศนะว่า อาจารย์มีบทบาทด้านวิชาการและด้านทั่วไป มากกว่าทัศนะของนักศึกษาชาย

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องสรุปว่า โรงเรียนส่วนมากมีปัญหาในการพัฒนา นักเรียนมีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม มีสาเหตุสำคัญเนื่องจากสภาพครอบครัว สิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม และขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดความอบอุ่น สำหรับปัญหาในการปฏิบัติงานของโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดโครงการเพื่อพัฒนาป้องกันแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนการป้องกันสารเสพติด ส่วนหนึ่งมาจากการขาดความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ระหว่างโรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง ขาดการวางแผนที่ดี การเก็บข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน การนิเทศติดตามไม่สม่ำเสมอ ครูอาจารย์ขาดขวัญ กำลังใจขาดความตระหนัก มองไม่เห็นความสำคัญ มีงานรับผิดชอบมากเกินไป และสำหรับงานวิจัย ในต่างประเทศ สรุปว่า พฤติกรรมนักเรียนไม่เหมาะสมมีสาเหตุจากครอบครัวขาดความอบอุ่น ความยากจน สิ่งแวดล้อมไม่ดี ซึ่งมีแนวทางแก้ไขคือวิธีการวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนอย่างถูกต้อง ตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษา จัดหาสื่อการเรียนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนการให้รางวัลและ สร้างแรงจูงใจ จะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมและผลการเรียนดีขึ้น แนวทางการดำเนินการตามระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นต้องมีการร่วมมือกันพัฒนาอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน โดยเริ่มจากการให้ความรู้สร้างความเข้าใจกับบุคลากรที่รับผิดชอบ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การศึกษาดูแลงานและการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้การนิเทศ ติดตามผลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อจะส่งผลให้การดำเนินงานตามระบบข้อมูลสารสนเทศดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้ง ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา นอกจากนี้ยังส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนในการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยแนวทางการ ดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ได้ตามสภาพจริง และการให้ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากร ครูทุกคนในโรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการ การช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วน สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 : กรณีศึกษา โรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางและรายละเอียดต่างๆ ตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎี และการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

การศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎี และการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี วิเคราะห์ข้อมูล (Documentary Research)

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานความต้องการและความจำเป็นในการดำเนินงานตามระบบดูแลนักเรียนตามยุทธศาสตร์การดำเนินงาน โดยการศึกษาแนวคิดหลักการทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Documentary Research) ประเด็นสำคัญๆ เพื่อหาปัจจัยหรือวิธีการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา และศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิธีต่างๆ ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 แนวคิด ทฤษฎี ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยศึกษาจากวารสาร บทความ ตำรา งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง นำความรู้ที่สังเคราะห์ได้มาเขียนเป็นประเด็นคำถาม เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา สำหรับสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา เพื่อให้ทราบวิธีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และผลงานที่ดีเด่นเป็นเลิศ ที่ได้รับโดยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งสิ้น 20 ท่าน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 5 โรงเรียน ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวต้องเป็นโรงเรียนต้นแบบที่ปฏิบัติงานด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นเลิศ และมีผลงานดีเด่นได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ ในระดับเขตพื้นที่ ระดับภาคหรือระดับประเทศ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มีคุณสมบัติดังนี้

2.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา

จำนวน 5 คน

2.2 หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนละ 1 คน

จำนวน 5 คน

2.3 ครูที่ปรึกษาโรงเรียนละ 2 คน จำนวน 10 คน

ระยะที่ 2 นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงาน และประเมินความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ต่อผู้เชี่ยวชาญโดยเสนอเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลที่ได้จากการการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากโรงเรียนที่ปฏิบัติงานด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นเลิศ และมีผลงานดีเด่นได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่แท้จริงในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แล้วมาสรุปผลอธิบายข้อมูลแบบพรรณนาเป็นฉบับร่างแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ พร้อมกับสร้างคู่มือประกอบการดำเนินงาน ภายใต้การให้คำปรึกษาและคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขั้นตอนที่ 2 เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ร่วมสนทนากลุ่มเพื่ออภิปรายถึงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน เจ้าหน้าที่ดูแลระบบดูแลช่วยเหลือของเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน ศึกษานิเทศก์ 2 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 ท่าน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ 1 คน ครูที่ปรึกษา 1 คน และครูแนะแนว 1 คน รวมจำนวน 9 คน มาร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประชุมสนทนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 นั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ หรือเป็นบุคคลที่ได้รับประกาศเกียรติคุณและเป็นที่ยอมรับ หรือมีประสบการณ์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยผู้วิจัยมีการนำเสนอผลการศึกษาดำเนินงานผลงานที่ดีเด่น และความต้องการที่แท้จริงในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แล้วนำเสนอเป็นฉบับร่างแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ โดยอธิบายชี้แจงให้ผู้ทรงคุณวุฒิเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัยและโครงสร้างของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่สร้างขึ้นโดยขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะตามความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ เกี่ยวกับโครงสร้างแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่นำเสนอพร้อมกับนำข้อมูลที่ได้นำมาดำเนินการดังต่อไปนี้

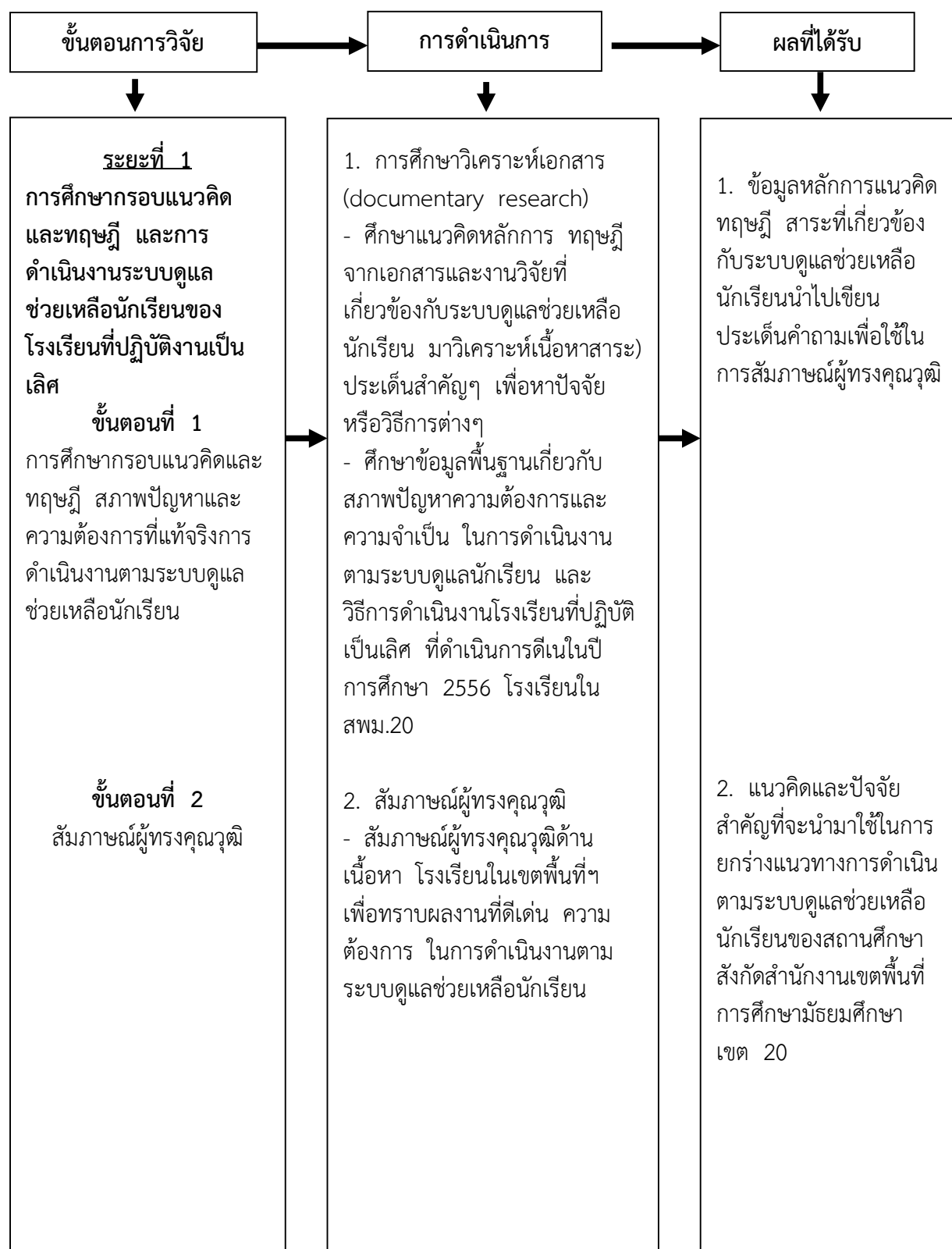
2.1 บันทึกผลการประชุมจากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มาพิจารณาข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะต่างๆ แล้วนำมาออกแบบเป็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ภายใต้การให้คำปรึกษาและคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2 นำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความน่าจะเป็นของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 5 ท่าน ประกอบไปด้วย

- 1) อาจารย์ยุริพัฒน์ ขาวเวียง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 วุฒิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) อาจารย์เมธาวดี เคบาล ศึกษาานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 วุฒิการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการจิตวิทยาแนะแนว มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3) อาจารย์ประเวศ ฤชากุล ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4) อาจารย์ทรงศักดิ์ ปุริมา ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ โรงเรียนยิ่งยวดพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 วุฒิการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 5) อาจารย์มานอช เจริญณรงค์ ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ครูปรึกษา โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 วุฒิการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิรับรองความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความน่าจะเป็น ของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พร้อมกับนำเสนอผลการวิจัยต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ต่อ

ภาพประกอบ 3 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเรื่องการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 : กรณีศึกษา โรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

แหล่งข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิธีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ เอกสารหลักฐานการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 5 โรงเรียน บุคลากรที่ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนต้นแบบที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติในการเข้าประกวดผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีชื่อเสียงมีผลงานดีเด่นในระดับเขตพื้นที่ หรือระดับประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2550 – 2556 ได้แก่ โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม โรงเรียนสุเมธพิทยาคาร โรงเรียนทุ่งฝนพัฒนศึกษา โรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยา และโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาการดำเนินงาน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ ในสถานศึกษาที่เป็นแหล่งข้อมูล ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งหมายถึงผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ โรงเรียนละ 1 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนละ 1 คน และครูที่ปรึกษาโรงเรียนละ 2 คน โรงเรียนละ 4 คน จำนวน 5 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน (รายชื่อแนบท้ายภาคผนวก)

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ในการออกแบบแนวทางซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ หรือเป็นบุคคลที่ได้รับประกาศเกียรติคุณและเป็นที่ยอมรับ หรือมีประสบการณ์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ซึ่งบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน เจ้าหน้าที่ดูแลระบบดูแลช่วยเหลือของเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน ศึกษาพิเศษ 2 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ 1 คน ครูที่ปรึกษา 1 คน และครูแนะแนว 1 คน รวมจำนวน 9 คน (รายชื่อแนบท้ายผนวก)

2.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 5 คน ประกอบไปด้วย

1) อาจารย์ภูริพัฒน์ ชาวเวียง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) อาจารย์เมธาวดี เคหบาล ศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการจิตวิทยาแนะแนว มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) อาจารย์ประเวศ ฤชากุล ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4) อาจารย์ทรงศักดิ์ บุรีมา ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนยี่งวดพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5) อาจารย์มานิช เจริญณรงค์ ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ครูปรึกษา โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎี และการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนวิธีการดำเนินงานและผลการทำงานที่ดีเด่นปฏิบัติงานเป็นเลิศของโรงเรียนต้นแบบ ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

1. แบบวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางการดำเนินงานของ (กรมสุขภาพจิตร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 35) คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข และการส่งต่อ

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประเด็นคำถามใช้สัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา เพื่อหาคำตอบที่เป็นจริงเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่ดีเด่นเป็นเลิศ สภาพปัจจุบันปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นแบบสัมภาษณ์ (ประเด็นสัมภาษณ์) มีลักษณะแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อขอแนวคิดในการออกแบบแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีความต้องการความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอย่างไร และความคิดเห็นอื่นๆ ในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) แนวคิดการออกแบบในภาพรวมของโครงสร้างแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด (2) โครงร่างของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีความเหมาะสมในทางปฏิบัติหรือไม่ (3) การนำแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาจริงๆ มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหรือไม่

(4) ผลการดำเนินงานที่ดีเด่นที่ควรนำมาพิจารณาในการสร้างแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 (5) ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และปัจจัยอื่นๆ ในการออกแบบแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ระยะที่ 2 นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ออกแบบแนวทางการดำเนินงานและประเมินการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ร่างคู่มือแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีพร้อมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาในสถานศึกษา ที่เป็นคำตอบที่เป็นจริง เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานที่ดีเด่น สภาพปัจจุบันปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบประเด็นการสัมภาษณ์ ซึ่งคู่มือจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการใช้คู่มือองค์ประกอบขั้นตอน และวิธีการจัดกิจกรรมการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ครบทุกกระบวนการ

2. แบบบันทึกผลการการประชุม จากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เพื่อพิจารณาข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะต่างๆ แล้วมาออกแบบเป็นการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

3. แบบประเมินความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาจริงๆ มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และปัจจัยเพิ่มเติมอื่น ที่ควรนำมาพิจารณาในการเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 แล้วนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิดังที่กล่าวมาข้างต้น มาสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) การคัดกรองนักเรียน (3) การส่งเสริมและพัฒนา (4) การป้องกันและแก้ไข (5) การส่งต่อ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับคือ 5, 4, 3, 2 และ 1

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสม / มีประโยชน์ / ความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสม / มีประโยชน์ / ความเป็นไปได้ระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสม / มีประโยชน์ / ความเป็นไปได้ระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสม / มีประโยชน์ / ความเป็นไปได้ระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสม / มีประโยชน์ / ความเป็นไปได้ ระดับน้อยที่สุด

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของข้อมูล แบ่งเป็น 5 ช่วง โดยใช้แบบ
ประยุกต์เกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2532 : 111)

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 - 5.00	คะแนน มีความเหมาะสม/มีประโยชน์/ความเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	คะแนน มีความเหมาะสม/มีประโยชน์/ความเป็นไปได้ ระดับมาก
2.51 - 3.50	คะแนน มีความเหมาะสม/มีประโยชน์/ความเป็นไปได้ ระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	คะแนน มีความเหมาะสม/มีประโยชน์/ความเป็นไปได้ ระดับน้อย
1.00 - 1.50	คะแนน มีความเหมาะสม/มีประโยชน์/ความเป็นไปได้ ระดับน้อยที่สุด

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อนำไปศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน และรายละเอียดไว้
ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎี และการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่
ดีเด่นเป็นเลิศ สภาพปัจจุบันปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน ที่สามารถสนองความต้องการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 20 ได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ได้ปัจจัยต่างๆ ที่จะนำไปเป็นกรอบความคิด
และสร้างโครงสร้างแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1.1 วิเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยทั้งในประเทศ และ
ต่างประเทศ ข้อค้นพบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา
ตามแนวคิดของ (กรมสุขภาพจิตร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 35)

2. นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ (Content Synthesis) เป็น
ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นกรอบในการ
สร้างประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยแล้วกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือ
และขอบเขตของเนื้อหา 5 ด้าน คือด้านการรู้จักนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริม
พัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข และด้านส่งต่อนักเรียน แล้วจัดเป็นข้อสรุป

เพื่อนำสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหาร หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา ในสถานศึกษา เพื่อหาคำตอบที่เป็นจริงเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานที่ดีเด่น สภาพปัจจุบันปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

3. สร้างแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบของจุดประสงค์ของการวิจัย พร้อมเสนอต่อที่ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องตามเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อความถูกต้อง สมบูรณ์ในแบบสัมภาษณ์ให้มี ข้อความที่เหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบไปด้วย

1) อาจารย์สุพรรณ กิ่งมิ่งแอ ผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลย์รักษ์พิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 วุฒិการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

2) ว่าที่ร้อยตรีคำพอง สว่างศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเตาไห สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาเขต 1 วุฒิการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

3) อาจารย์ศิริวัฒน์ มงคล ผู้อำนวยการโรงเรียนเหล่าดอนเงิน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาเขต 1 วุฒิการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญการบริหารการศึกษา

4) อาจารย์วิรัตน์ พรหมบุตร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขาว สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาเขต 1 วุฒิการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิเทศและ ประเมินผลทางการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผลทางการ ศึกษา

5) อาจารย์วนาพร วงศ์แห่ง ครู คศ.3 โรงเรียนโนนสูงพิทยาคาร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 วุฒิการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการวิจัย การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยการศึกษา

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนอต่อ ประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเป็นครั้งสุดท้ายก่อนนำไปเก็บ ข้อมูล

5. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิใน โรงเรียนต้นแบบในการให้สัมภาษณ์การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระยะที่ 2 นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

การสร้างเครื่องมือที่ใช้นำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

1. นำข้อสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์ (Content Synthesis) เพื่อหาปัจจัย และวิธีที่จะส่งผลให้การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 บรรลุอย่างมีประสิทธิภาพ

2. สร้างโครงร่างแนวทางการดำเนินงาน พร้อมกับคู่มือการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

3. นำโครงร่างแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่สร้างขึ้น ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องด้านเนื้อหา จำนวน 9 ท่าน ร่วมประชุมสนทนากลุ่ม ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในโครงร่างแนวทางและคู่มือการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. นำแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มาสร้างแบบประเมินความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงาน ชนิดมาตราส่วนประมาณ (Rating Scale) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวทางของ Likert (Likert Rating Scale) คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) มากำหนดแนวทางของแบบประเมินตามองค์ประกอบ 5 ด้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎี และการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

การเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือโรงเรียนต้นแบบที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

1. การศึกษาเอกสาร ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารตามขอบเขตของการวิจัย จากแบบวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่สร้างขึ้น โดยพิจารณาสาระของเอกสารที่มีความสอดคล้องกันในแต่ละเนื้อหาของเอกสารแต่ละเล่ม แล้วสรุปผลการสังเคราะห์เป็นปัจจัยต่างๆ

2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขออนุเคราะห์โรงเรียนต้นแบบที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ จำนวน 5 โรงเรียน และขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานที่ดีเด่น ประเด็นความต้องการที่แท้จริง (Need Assessment) ในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 เพื่อนำข้อมูลมาร่างเป็นรูปแบบฯ รวมทั้งสิ้น 20 ท่าน

3. ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา ในโรงเรียนที่คัดเลือกแล้วว่าเป็นโรงเรียนต้นแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติในการเข้าประกวดผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีชื่อเสียงมีผลงานดีเด่นในระดับเขตพื้นที่ หรือระดับประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2550 – 2556 จำนวน 5 โรงเรียน ประกอบไปด้วย โรงเรียนพิบูลวิทยาคม โรงเรียนสุเมธพิทยาคม โรงเรียนทุ่งฝนพัฒนศึกษา โรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยา และ โรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ระยะที่ 2 นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

สร้างโครงสร้างแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

1. นำข้อมูลความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาสร้างเป็นโครงสร้างแนวทางและคู่มือการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ผู้วิจัยได้ขออนุญาตหนังสือเชิญจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ในการร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้ข้อเสนอแนะในโครงสร้างแนวทางและคู่มือการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาจริง ๆ ความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และปัจจัยเพิ่มเติมอื่นๆ ที่ควรนำมาพิจารณาในการออกแบบแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พร้อมกับปรับปรุงแนวทางและคู่มือการดำเนินงาน ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ประเมิน และนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานที่ดีเด่น ปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อขอแนวคิดในการสร้างแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งต้องการความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอย่างไร และความคิดเห็นอื่นๆ มาวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสรุปการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของแต่ละโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน
2. รวบรวมผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานที่ดีเด่น ปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 และผลที่ได้จากข้อเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมประชุมสนทนากลุ่ม แล้วสรุปเป็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตามองค์ประกอบ 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข การส่งต่อ

3. ผู้วิจัยนำแบบประเมินที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้
- 3.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินที่ได้รับคืน มาดำเนินการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้เครื่องมือโครคอมพิวเตอรืโปรแกรมสำเร็จรูป
- 3.2 การวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

สถิติพื้นฐาน

1. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 29)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
 N แทน จำนวนคนในกลุ่ม

2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 45)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X แทน คะแนนแต่ละคน
 $\sum$ แทน ผลรวม
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 และเพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 รายงานผลการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ตอนที่ 2 รายงานผลการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ตอนที่ 1 รายงานผลการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

การรายงานผลการศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) รายงานผลการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจาก 5 โรงเรียน (2) รายงานผลสรุปภาพรวมของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ดังนี้

รายงานผลการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนต้นแบบที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ ผู้วิจัยได้รายงานผลการดำเนินงานรายโรงเรียนมีดังนี้

1. รายงานการดำเนินงานโรงเรียนเพ็ญพิทยาคมผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีดังนี้

1.1 รายงานบทสัมภาษณ์บุคลากรที่ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนเพ็ญพิทยาคมที่มีความรู้ ความสามารถ จำนวน 4 คน ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2557 เริ่มตั้งแต่เวลา 09.00 น. ณ โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบไปด้วย (1) อาจารย์พลศิลป์ จันทบุตร ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน (2) อาจารย์ปราณี ทิเวชทรัพย์ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน (3) อาจารย์จิรศักดิ์ จันทร์ปุม ตำแหน่งหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (4) อาจารย์สุนันท์ ใจบุญ ตัวแทนครูที่ปรึกษานักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้

“...มีนโยบายให้ครูทุกคนให้ความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลนักเรียนอย่างจริงจังมีข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้เป็นรูปธรรม มีกิจกรรมที่หลากหลายรายละเอียดอื่นๆโดยเน้นการให้คำปรึกษา การรู้จักนักเรียนโดยการเยี่ยมบ้าน และส่งเสริมกิจกรรมที่หลากหลาย...”

(พลศิลป์ จันทบุตร. 31 กรกฎาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...มีการประชุมครูชี้แจงทำความเข้าใจถึงวิธีปฏิบัติในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน เน้นการรู้จักนักเรียนโดยใช้โปรแกรม San tool และส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมทักษะวิชาการ ...”
(ปราณี ทิวทรัพย์. 31 กรกฎาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...ดำเนินงานตามกรอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเรามีการรู้จักนักเรียนโดยการเยี่ยมบ้าน การใช้แบบประเมิน SDQ แล้วนำข้อมูลมากรอกใส่โปรแกรม Scan tool และ Dmc ผู้ปกครองสามารถดูข้อมูลนักเรียนผ่านโปรแกรมนี้ได้ ข้อมูลบางส่วนเราก็ได้จากโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนเรียนมาก่อนหน้านี้ และมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขนักเรียน การวัดแววนักเรียน...”

(จิรศักดิ์ จันทร์ปุม. 31 กรกฎาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...คุณครูทุกท่านทำหน้าที่ครูที่ปรึกษาโดยเริ่มตั้งแต่การรู้จักนักเรียน โดยใช้แบบประเมิน SDQ คัดกรองนักเรียนตามแบบประเมิน แล้วก็ส่งเสริมนักเรียนบางคนก็ส่งเสริมในด้านวิชาการ บางคนก็ส่งเสริมด้านอาชีพ เป็นต้น วิธีการป้องกันส่วนใหญ่ก็จะจัดกิจกรรมในชั้นเรียนหรือไม่ก็ทางโรงเรียน จัดขึ้นร่วมกับองค์กรภายนอกส่วนการส่งต่อถ้าไม่หนักหนาสาหัสเราก็จะไม่ส่งต่อ...”

(สุนันท์ ใจบุญ. 31 กรกฎาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

1.2 สรุปผลภาพรวมการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนพิบูลวิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงาน

3 วิธีคือ

1) การรู้จักนักเรียนโดยใช้แบบประเมิน โรงเรียนดำเนินการ 3 วิธี คือ ประเมินพฤติกรรม (SDQ) จัดทำระเบียบสะสมและวัดแวwnักเรียน ผลดำเนินงานพบดังนี้

(1) ประเมินพฤติกรรม (SDQ) มี 3 ชุด คือ ชุดนักเรียนประเมินตนเองชุดครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินและชุดผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ประเมิน โดยโรงเรียนประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษาไปทำความเข้าใจกับนักเรียนผู้ปกครอง แล้วให้นักเรียนทำการประเมินตนเอง ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาประเมินนักเรียน ครูที่ปรึกษารายงานให้โรงเรียนทราบถึงผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้น มีนักเรียนและผู้ปกครองบางคนให้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อน แนวทางแก้ไข โดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(2) การจัดทำระเบียบสะสมโรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ แล้วให้ครูที่ปรึกษาจัดทำระเบียบสะสมของนักเรียนในชั้นที่ปรึกษาของตนเองและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงานโรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนในด้านต่างๆ

(3) การวัดแวwnักเรียน/อาชีพ โรงเรียนดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจให้ครูที่ปรึกษาวัดแววอาชีพในชั้นของตนเองและรายงานให้โรงเรียนทราบผลของการดำเนินงาน โรงเรียนรู้ความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

2) การรู้จักนักเรียน โดยการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ โรงเรียนมีการดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ (1) เยี่ยมบ้านนักเรียน (2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (3) การประชุมผู้ปกครองนักเรียน (4) การจัดกิจกรรมโฮมรูม (5) สอบถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียนซึ่งมีการดำเนินการโดย ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม แล้วให้ครูที่ปรึกษาไปดำเนินการ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงานทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนได้ข้อมูลที่หลากหลายและใกล้เคียงกับความจริง ปัญหาอุปสรรคคือนักเรียนอยู่ห่างโรงเรียนมากรวมกับครูมีภาระหน้าที่มากทำให้การเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่ทั่วถึงแนวทางแก้ไขโดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) การรู้จักนักเรียนโดยใช้โปรแกรม Scan tool และโปรแกรม Dmc โดยโรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานคือ (1) การรู้จักข้อมูลคัดกรองนักเรียน (2) การรู้จักข้อมูลการเยี่ยมบ้าน (3) การรู้จักข้อมูลประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) (4) การรู้จักข้อมูลประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) ฉบับครูประเมินนักเรียนโดยโรงเรียนประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาไปดำเนินการกรอกข้อมูลลงสู่โปรแกรม Scan tool และโปรแกรม Dmc ครูที่ปรึกษารายงานให้โรงเรียนทราบถึงผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้น

1.2.2 การคัดกรองนักเรียน มีการดำเนินงานอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การสรุปการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองจาก การประเมินพฤติกรรม (SDQ) ระเบียบสะสม การวัดแววอาชีพ การเยี่ยมบ้าน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูม การสอบถามนักเรียน และเพื่อนนักเรียน ประกอบกันตามเกณฑ์ประเมินของโรงเรียนผลการดำเนินงาน โรงเรียนแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ

2) การแบ่งกลุ่มนักเรียน โรงเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มต่างๆ เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยมีการดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองนักเรียน มาแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนสามารถแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนและผู้ปกครองไม่ยอมรับการแบ่งกลุ่มของครู แนวทางแก้ไข ครูชี้แจงความสำคัญของการแบ่งกลุ่มนักเรียนและครูควรรักษาเป็นความลับ

1.2.3 การส่งเสริมและการพัฒนา มีวิธีการส่งเสริมพัฒนายู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การพัฒนาและส่งเสริมโดยใช้จัดกิจกรรมต่างๆ โดยโรงเรียนมีการใช้ 3 กิจกรรมคือ (1) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (2) กิจกรรมประชุมผู้ปกครอง (3) การจัดกิจกรรมโฮมรูมโรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรมแล้วให้ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนไปดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบผลการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมและพัฒนานักเรียนได้

2) การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้โครงการ ซึ่งโรงเรียนใช้ 3 โครงการคือ (1) โครงการพิเศษ เช่น อบรมคุณธรรมจริยธรรม ทักษะศึกษา วันสำคัญของชาติหรือศาสนา (2) ประกวดนักเรียนดีเด่นด้านต่างๆ (3) มอบเกียรติบัตรในโอกาสวันสำคัญ ซึ่งมีการดำเนินงานโดยโรงเรียนเป็นผู้จัดทำโครงการขึ้น แล้วประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนด

รายละเอียดในการดำเนินการงานแต่ละโครงการ ให้ครูแต่ละคนดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งเสริมและพัฒนานักเรียนได้ ปัญหาอุปสรรค คือ โรงเรียนมีงบประมาณไม่พอ แนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต่างๆ

1.2.4 การป้องกันและแก้ไข ซึ่งวิธีการป้องกันแก้ไข มี 2 วิธี คือ

1) การป้องกันและแก้ไขโดยจัดกิจกรรมรวมกลุ่มนักเรียนทั้งหมด ซึ่งโรงเรียนใช้ 7 กิจกรรม คือ (1) ประชุมคณะครูในการให้คำปรึกษา (2) จัดกิจกรรมในชั้นเรียน (3) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (4) จัดกิจกรรมซ่อมเสริม (5) การศึกษานอกสถานที่ (6) การอบรมสัมมนา (7) กิจกรรมพ่อครูแม่ครูโรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ให้ครูแต่ละคนรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน โรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้พอสมควร ปัญหาอุปสรรค คือโรงเรียนมีงบประมาณไม่พอแนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต่างๆ

2) การป้องกันและแก้ไขเป็นรายบุคคล โรงเรียนดำเนินงาน 4 กิจกรรม คือ (1) การให้คำปรึกษา (2) การติดตามดูแลนักเรียน (3) การสื่อสารกับผู้ปกครอง (4) การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี โรงเรียนได้ดำเนินการ คือประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ออกสั่งให้ครูรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้

1.2.5 การส่งต่อโรงเรียนมีการดำเนินงาน อยู่ 2 แบบ ได้แก่

1) การส่งต่อภายในสถานศึกษา โดยโรงเรียนดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียน (2) การประสานครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน (3) การติดตามดูแลนักเรียน (4) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษารายงานสภาพปัจจุบันและปัญหานักเรียนที่จำเป็นต้องส่งต่อภายในสถานศึกษาให้ผู้บริหารตัดสินใจ ครูที่ปรึกษาชี้แจงทำความเข้าใจต่อนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ประสานครูที่จะทำการช่วยเหลือ ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อและรายงานให้ ผู้บริหารทราบผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งต่อนักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนได้โดยทุกฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกัน

2) การส่งต่อภายนอกสถานศึกษา โดยโรงเรียนดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียน (2) การประสานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยเหลือนักเรียน (3) การติดตามดูแลนักเรียน (4) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายบันทึกชี้แจงปัญหาและทำความเข้าใจในการส่งต่อนักเรียนภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจ เมื่อผู้บริหารตัดสินใจแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ทำการชี้แจงทำความเข้าใจต่อนักเรียนและผู้ปกครอง ประสานผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการช่วยเหลือ ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อ และรายงานให้ผู้บริหารทราบ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เชิญผู้ปกครองนักเรียนมารับทราบผลการส่งต่อ

ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งต่อนักเรียนภายนอกสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้ โดยทุกฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกันปัญหาอุปสรรคคือ ปัญหาคือมีผู้ปกครองบางคนไม่ยอมรับการส่งต่อแนวทางแก้ไข ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจถึงความจำเป็นและผลประโยชน์ที่จะได้

2. รายงานการดำเนินงานโรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยาวุฒิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีดังนี้

2.1 รายงานการสัมภาษณ์บุคลากรที่ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใน โรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยา ที่มีความรู้ ความสามารถ จำนวน 4 คน ในวันที่ 5 สิงหาคม 2557 เริ่มตั้งแต่ เวลา 09.00 น. ณ โรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 20 ประกอบไปด้วย (1) อาจารย์อดิศักดิ์ มุณีรัตนกรณ์ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียน (2) อาจารย์สมหมาย สำราญบำรุง ตำแหน่งหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (3) อาจารย์ชาญชัย เทียงธรรมตัวแทนครูที่ปรึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (4) อาจารย์อนุชิต กลางพรหม ตัวแทนครูที่ปรึกษานักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีรายละเอียดดังนี้

“...โรงเรียนเราเป็นโรงเรียนขนาดกลางเด็กส่วนใหญ่ที่มาเรียนเป็นเด็กที่ครอบครัวแตกแยก เราจึงมีนโยบายให้ครูทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลนักเรียนอย่างจริงจังให้การช่วยเหลือนักเรียนทุกคนอย่างเต็มที่ มีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน จัดตั้งชมรมป้องกันและแก้ไขนักเรียน ส่วนใหญ่แล้วก็จะมีการส่งเสริมและป้องกันที่โดดเด่นที่คุณครูสมหมาย ได้ดำเนินการอยู่ตอนนี้...”

(อดิศักดิ์ มุณีรัตนกรณ์. 5 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...กิจกรรมที่เราได้ทำนั้นเป็นกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตนักเรียนทุกคนโดยบรรจุลงไปในหลักสูตรคือหลักสูตรเพศศึกษาในโรงเรียน พร้อมกับจัดตั้งชมรมเห็ดขอนแก่นที่คอยให้การดูแลให้คำปรึกษาเพื่อนด้วย และยังทำร่วมกับเครือข่ายของโรงเรียนอื่นๆที่มีความสนใจโดยมีองค์แพะให้การสนับสนุน ตลอดเวลาครับขอบคุณอาจารย์มากครับ...”

(สมหมาย สำราญบำรุง. 5 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...คุณครูทุกคนต้องให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะเด็กในที่ปรึกษาของตนเองจะต้องรู้จักข้อมูลพื้นฐานนักเรียนทุกคนจากการเยี่ยมบ้าน การสังเกต การศึกษารายบุคคล เป็นต้น แล้วเราก็มาคัดกรองนักเรียนอีกครั้งหนึ่งโดยจัดนักเรียนแยกตามกลุ่มจากแบบประเมิน SDQ แต่ดีที่โรงเรียนมีการสอนเพศศึกษาในชั้นเรียนเป็นอีกหนึ่งรายวิชา ปัญหาเด็กออกกลางคันก็ลดลง...”

(ชาญชัย เทียงธรรม. 5 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...มีวิธีรู้จักนักเรียนโดยใช้แบบประเมินSDQ คัดกรองนักเรียนตามแบบประเมิน แล้วก็ส่งเสริมนักเรียนส่วนใหญ่ นักเรียนก็จะเข้าร่วมกิจกรรมชมรมเห็ดขอนแก่น กลุ่มนักเรียน YC ที่คอยให้คำปรึกษาเพื่อนและยังมีการส่งเสริมความถนัดด้านอื่นๆ การส่งต่อภายนอกส่วนใหญ่แล้วก็ไม่ค่อยมี เพราะครูที่ปรึกษาก็ดูแลได้ดีพอสมควร...”

(อนุชิต กลางพรหม. 5 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

2.2 สรุปผลภาพรวมการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยาสังเกตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงาน

2 วิธี คือ

1) การรู้จักนักเรียนโดยใช้แบบประเมิน โรงเรียนดำเนินการ 2 วิธี คือ ประเมินพฤติกรรม (SDQ) จัดทำระเบียบสะสมและวัดแววนักเรียน ผลดำเนินงานพบดังนี้

(1) ประเมินพฤติกรรม (SDQ) ซึ่งมีผู้ประเมิน 3 คน คือ นักเรียน ประเมินตนเองครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินและชุดผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ประเมินโดยโรงเรียนประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษาไปทำความเข้าใจกับนักเรียนผู้ปกครอง แล้วให้นักเรียนทำการประเมินตนเอง ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาประเมินนักเรียน ครูที่ปรึกษารายงานให้โรงเรียนทราบผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้น ปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนและผู้ปกครองบางคนที่ประเมินไม่ตรงกับความเป็นจริง ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนแนวทางแก้ไข ชี้แจงทำความเข้าใจแก่นักเรียนและผู้ปกครองถึงความสำคัญ

(2) การจัดทำระเบียบสะสมโรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ แล้วให้ครูที่ปรึกษาจัดทำระเบียบสะสมของนักเรียนในชั้นที่ปรึกษาของตนเองและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนในด้านต่างๆ

2) การรู้จักนักเรียน โดยการสังเกต สอดถาม สัมภาษณ์ โรงเรียนมีการดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ (1) เยี่ยมบ้านนักเรียน (2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (3) การประชุมผู้ปกครองนักเรียน (4) การจัดกิจกรรมโฮมรูม (5) สอดถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียน ซึ่งมีการดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมแล้วให้ครูที่ปรึกษาไปดำเนินการ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงานทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนได้ข้อมูลที่หลากหลายและใกล้เคียงกับความจริง ปัญหาอุปสรรคคือ มีนักเรียนอยู่ห่างโรงเรียนมากรวมกับครุมีภาระหน้าที่มาก ทำให้การเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่ทั่วถึงแนวทางแก้ไขโดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.2 การคัดกรองนักเรียน มีการดำเนินงานอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การสรุปการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองจาก การประเมินพฤติกรรม (SDQ) ระเบียบสะสม การวัดแววนักเรียน การเยี่ยมบ้าน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูม การสอดถามนักเรียน และเพื่อนนักเรียน ประกอบกันตามเกณฑ์ประเมินของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน โรงเรียนแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ได้

2) การแบ่งกลุ่มนักเรียน โรงเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม เป็นกลุ่มต่างๆ เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยมีการดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองนักเรียน มาแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงานโรงเรียนสามารถแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนและผู้ปกครองไม่ยอมรับการแบ่งกลุ่มของครู แนวทางแก้ไข ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.3 การส่งเสริมและการพัฒนา มีวิธีการส่งเสริมพัฒนายู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การพัฒนาและส่งเสริมโดยใช้จัดกิจกรรมต่างๆ โดยโรงเรียนมีการใช้ 3 กิจกรรมคือ (1) จัดกิจกรรมโฮมรูม (2) การประชุมผู้ปกครองนักเรียน (3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (4) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมสร้างทักษะชีวิต (5) กิจกรรมพิเศษร่วมกับชุมชน เช่น ชมรมเห็ดขอนแก่น เป็นต้นโรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรมแล้วให้ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนไปดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนได้

2) การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้โครงการ ซึ่งโรงเรียนใช้ 3 โครงการ คือ (1) โครงการพิเศษ เช่น อบรมคุณธรรมจริยธรรม ทักษะศึกษา วันสำคัญของชาติหรือศาสนา (2) ประกวนนักเรียนดีเด่นด้านต่างๆ (3) มอบเกียรติบัตรในโอกาสวันสำคัญซึ่งมีการดำเนินงานโดยโรงเรียนเป็นผู้จัดทำโครงการขึ้น แล้วประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการงานแต่ละโครงการ ให้ครูแต่ละคนดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งเสริมและพัฒนานักเรียนได้ ปัญหาอุปสรรค คือ โรงเรียนมีงบประมาณไม่พอ แนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต่างๆ

2.2.4 การป้องกันและแก้ไข ซึ่งวิธีการป้องกันแก้ไข มี 2 วิธี คือ

1) การป้องกันและแก้ไขโดยจัดกิจกรรมรวมกลุ่มนักเรียนทั้งหมด ซึ่งโรงเรียนใช้ 7 กิจกรรม คือ (1) ประชุมคณะครูในการให้คำปรึกษา (2) จัดกิจกรรมในชั้นเรียน (3) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาในโรงเรียน (5) การศึกษานอกสถานที่ (6) การอบรมสัมมนา (7) กิจกรรมพ่อครูแม่ครู (8) กิจกรรมชมรมเห็ดขอนแก่น (9) ยุวชนแนะแนว YC โรงเรียนได้ดำเนินการ คือประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ให้ครูแต่ละคนรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียนผลการดำเนินงาน โรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้พอสมควรปัญหาอุปสรรคคือ โรงเรียนมีงบประมาณไม่พอ แนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต่างๆ

2) การป้องกันและแก้ไขเป็นรายบุคคล โรงเรียนดำเนินงาน 4 กิจกรรม คือ (1) การให้คำปรึกษา (2) การติดตามดูแลนักเรียน (3) การสื่อสารผู้ปกครอง (4) การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี โรงเรียนได้ดำเนินการ คือประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ออกสั่งให้ครูรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียนผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้

2.2.5 การส่งต่อภายในสถานศึกษา โดยโรงเรียนดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียน (2) การประสานครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน (3) การติดตามดูแลนักเรียน (4) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษารายงานสภาพปัจจุบันและปัญหานักเรียนที่จำเป็นต้องส่งต่อภายในสถานศึกษาให้ผู้บริหารตัดสินใจ ครูที่ปรึกษาชี้แจงทำความเข้าใจต่อนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ประสานครูที่จำทำการช่วยเหลือ ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อและ

รายงานให้ ผู้บริหารทราบผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถสื่อนักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหา นักเรียนได้โดยทุกฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกันส่วนการส่งต่อภายนอกสถานศึกษา โรงเรียนไม่มีการส่งต่อ

3. รายงานการดำเนินงานโรงเรียนสุเมธพิทยาคาร ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีดังนี้

3.1 รายงานการสัมภาษณ์บุคลากรที่ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใน โรงเรียนสุเมธพิทยาคาร ที่มีความรู้ ความสามารถ จำนวน 4 คน ในวันที่ 6 สิงหาคม 2557 เริ่มตั้งแต่เวลา 09.00 น. ณ โรงเรียนสุเมธพิทยาคารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบไปด้วย (1) นายสุริยา บุญแสนแผน ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน (2) อาจารย์ สุชาติ สุวรรณอภิชน ตำแหน่งหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (3) อาจารย์ภวดี บัวตัน ตัวแทนครูที่ปรึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (4) อาจารย์สุภรณ์ รอบรู้ ตัวแทนครูที่ปรึกษา นักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

“...โรงเรียนเราเป็นโรงเรียนขนาดกลางเด็กส่วนใหญ่เด็กไม่ค่อยได้อยู่กับผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไปทำงานต่างจังหวัด เราจึงมีนโยบายให้ครูทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลนักเรียนอย่างจริงจังให้การช่วยเหลือนักเรียนทุกคนอย่างเต็มที่ มีการออกเยี่ยมบ้าน จัดประชุมผู้ปกครองทุกปี มีการจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองชั้นเรียน กิจกรรมส่วนใหญ่ก็จะมีกิจกรรมบ้านหลังเรียน เช่น การเล่นดนตรี กีฬา ศิลปะ ซึ่งคุณครูเราก็จะดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดข้อมูลที่ละเอียดจะอยู่กับหัวหน้างานนะ...”

(สุริยา บุญแสนแผน. 6 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...มีการประชุมครูเพื่อปรึกษาหารือถึงแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนครูทุกคนจะต้องออกเยี่ยมบ้านร้อยเปอร์เซ็นต์ มีการรายงานผลการปฏิบัติงานทุกคนนำข้อมูลที่ได้นำมาคัดกรองนักเรียนแล้วเราก็ให้การช่วยเหลืออย่างเต็มที่ยากจนโรงเรียนก็จะมีทุนการศึกษาทุกเดือนเด็กที่มีปัญหาที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นโดยใช้กิจกรรมบ้านหลังเรียน จัดตั้งชมรม To be number one เป็นต้น...”

(สุชาติ สุวรรณอภิชน. 6 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...ครูที่ปรึกษาจะต้องวิธีการคัดกรองนักเรียนโดยการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลการออกเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ ดูผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วมาจัดกลุ่มเพื่อส่งเสริมและแก้ไขประสานงานกับครูแนะแนว ครูประจำวิชาว่าจะมีวิธีการแก้ไขและส่งเสริมอย่างไร ถึงที่สุดแล้วเราถึงประสานผู้เชี่ยวชาญภายนอกเพื่อทำการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนให้ดีขึ้นค่อยส่งกลับคืนสู่ครูที่ปรึกษา...”

(ภวดี บัวตัน. 6 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...การรู้จักนักเรียนโดยใช้แบบประเมินSDQ คัดกรองนักเรียนตามแบบประเมิน แล้วก็สอบถามความถนัดในช่วงโฮมรูมนักเรียนมีความสามารถด้านไหน นักเรียนที่มีความสามารถทางด้านกีฬาเข้าร่วมกิจกรรมจนปัจจุบันนักเรียนกลุ่มดังกล่าวได้เล่นฟุตบอลอาชีพมีรายได้และปัญหาเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดีก็ลดลง...”

(สุภรณ์ รอบรู้. 6 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

3.2 สรุปผลการรวมการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสุเมธพิทยาคารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงาน 2 วิธี คือ

1) การรู้จักนักเรียนโดยใช้แบบประเมิน โรงเรียนดำเนินการ 2 วิธี คือ ประเมินพฤติกรรม (SDQ) จัดทำระเบียบสะสมและวัดแวwnักเรียน ผลดำเนินงานพบดังนี้

(1) ประเมินพฤติกรรม (SDQ) ซึ่งมีผู้ประเมิน 3 คน คือ นักเรียนประเมินตนเองครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินและชุดผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ประเมินโดยโรงเรียนประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษาไปทำความเข้าใจกับนักเรียนผู้ปกครองแล้วให้นักเรียนทำการประเมินตนเอง ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาประเมินนักเรียน ครูที่ปรึกษารายงานให้โรงเรียนทราบผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้น ปัญหาอุปสรรค คือมีนักเรียนและผู้ปกครองบางคนที่ประเมินไม่ตรงกับความเป็นจริง ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนแนวทางแก้ไขชี้แจงทำความเข้าใจแก่นักเรียนและผู้ปกครองถึงความสำคัญ

(2) การจัดทำระเบียบสะสมโรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจแล้วให้ครูที่ปรึกษาจัดทำระเบียบสะสมของนักเรียนในชั้นที่ปรึกษาของตนเองและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนในด้านต่างๆ

2) การรู้จักนักเรียน โดยการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ โรงเรียนมีการดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ (1) เยี่ยมบ้านนักเรียน (2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (3) การประชุมผู้ปกครองนักเรียน (4) การจัดกิจกรรมโฮมรูม (5) สอบถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียนซึ่งมีการดำเนินการโดย ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม แล้วให้ครูที่ปรึกษาไปดำเนินการ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนได้ข้อมูลที่หลากหลายและใกล้เคียงกับความจริงปัญหาอุปสรรคคือมีนักเรียนอยู่ห่างโรงเรียนมาก รวมกับครูมีภาระหน้าที่มาก ทำให้การเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่ทั่วถึงแนวทางแก้ไขโดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2.2 การคัดกรองนักเรียน มีการดำเนินงานอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การสรุปการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองจาก การประเมินพฤติกรรม (SDQ) ระเบียบสะสม การวัดแวwnักเรียน การเยี่ยมบ้าน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูม การสอบถามนักเรียน และเพื่อนนักเรียน ประกอบกันตามเกณฑ์ประเมินของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน โรงเรียนแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ได้

2) การแบ่งกลุ่มนักเรียน โรงเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มต่างๆ เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยมีการดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงความเข้าใจให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองนักเรียน มาแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนสามารถแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนและผู้ปกครองไม่ยอมรับการแบ่งกลุ่มของครู แนวทางแก้ไข ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2.3 การส่งเสริมและการพัฒนา มีวิธีการส่งเสริมพัฒนาอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การพัฒนาส่งเสริมโดยใช้จัดกิจกรรมต่างๆ โดยโรงเรียนมีการใช้ 3 กิจกรรม คือ (1) จัดกิจกรรมโฮมรูม (2) การประชุมผู้ปกครองนักเรียน (3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (4) กิจกรรมส่งเสริมความถนัด โรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรมแล้วให้ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนไปดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนได้

2) การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้โครงการ ซึ่งโรงเรียนใช้ 3 โครงการ คือ (1) โครงการพิเศษ เช่น อบรมคุณธรรมจริยธรรม ทักษะศึกษา วันสำคัญของชาติหรือศาสนา (2) ประกวดนักเรียนดีเด่นด้านต่างๆ (3) มอบเกียรติบัตรในโอกาสวันสำคัญ (4) ชมรม To be number one ซึ่งมีการดำเนินงานโดยโรงเรียนเป็นผู้จัดทำโครงการขึ้น แล้วประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการงานแต่ละโครงการ ให้ครูแต่ละคนดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนได้ ปัญหาอุปสรรคคือ โรงเรียนมีงบประมาณไม่พอ แนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากองค์กรภายนอก

3.2.4 การป้องกันและแก้ไข ซึ่งวิธีการป้องกันแก้ไข มี 2 วิธี คือ

1) การป้องกันและแก้ไขโดยจัดกิจกรรมรวมกลุ่มนักเรียนทั้งหมด ซึ่งโรงเรียนใช้ 9 กิจกรรม คือ (1) ประชุมคณะครูในการให้คำปรึกษา (2) จัดกิจกรรมในชั้นเรียน (3) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (4) จัดกิจกรรมซ่อมเสริม (5) การศึกษานอกสถานที่ (6) การอบรมสัมมนา (7) กิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด (8) กิจกรรมบ้านหลังเรียน (9) สถานศึกษาสีขาว โรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ให้ครูแต่ละคนรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน โรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้พอสมควรปัญหาอุปสรรค

2) การป้องกันและแก้ไขเป็นรายบุคคล โรงเรียนดำเนินงาน 4 กิจกรรม คือ (1) การให้คำปรึกษา (2) การติดตามดูแลนักเรียน (3) การสื่อสารผู้ปกครอง (4) การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี โรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ออกสั่งให้ครูรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้ดี

3.2.5 การส่งต่อโรงเรียนมีการดำเนินงานอยู่ 2 แบบ ได้แก่

1) การส่งต่อภายในสถานศึกษา โดยโรงเรียนดำเนินการ 4 ขั้นตอนได้แก่ (1) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียน (2) การประสานครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน (3) การติดตามดูแลนักเรียน (4) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจครูที่ปรึกษา รายงานสภาพปัจจุบันและปัญหา นักเรียนที่จำเป็นต้องส่งต่อภายในสถานศึกษาให้ผู้บริหารตัดสินใจ ครูที่ปรึกษาชี้แจงทำความเข้าใจต่อนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ประสานครูที่ทำการช่วยเหลือ ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อและรายงานให้ ผู้บริหารทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งต่อนักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหา นักเรียนได้โดยทุกฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกัน

2) การส่งต่อนอกสถานศึกษา โดยโรงเรียนดำเนินการ 4 ขั้นตอนได้แก่ (1) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียน (2) การประสานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยเหลือนักเรียน (3) การติดตามดูแลนักเรียน (4) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายบันทึกชี้แจงปัญหาและทำความเข้าใจในการส่งต่อของนักเรียนภายในสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจ เมื่อผู้บริหารตัดสินใจแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ทำการชี้แจงทำความเข้าใจต่อนักเรียนและผู้ปกครอง ประสานผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการช่วยเหลือ ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อ และรายงานให้ผู้บริหารทราบ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เชิญผู้ปกครองนักเรียนมารับทราบผลการส่งต่อ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งต่อนักเรียนภายนอกสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหา นักเรียนได้โดยทุกฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกัน ปัญหาอุปสรรคคือ ปัญหาคือมีผู้ปกครองบางคนไม่ยอมรับการส่งต่อ แนวทางแก้ไข ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นและผลประโยชน์ที่จะได้

4. รายงานการดำเนินงานโรงเรียนทุ่งฝนพัฒนศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีดังนี้

4.1 รายงานการสัมภาษณ์บุคลากรที่ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนทุ่งฝนพัฒนศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ จำนวน 4 คน ในวันที่ 13 สิงหาคม 2557 เริ่มตั้งแต่ เวลา 09.00 น. ณ โรงเรียนทุ่งฝนพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบไปด้วย (1) นายอาวุธ เคนแสนโคตร ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน (2) อาจารย์นิลพงษ์ กุณะ ตำแหน่งรักษาการรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน (3) อาจารย์ วรวิทย์ หงษาพุทธ ตำแหน่งหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (4) อาจารย์คงธนะ ดงแสนสุข ตัวแทนครูที่ปรึกษานักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีรายละเอียดดังนี้

“...โรงเรียนเรามีนักเรียนที่มีฐานะยากจนเป็นส่วนใหญ่ นโยบายการดูแลนักเรียนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เราได้ปฏิบัติงานอย่างเอาใจใส่ให้นักเรียนทุกคน โดยมอบหมายให้หัวหน้างานเป็นคน ประสานงานกับครูทุกคน และมีการส่งผลงานเข้าประกวดกิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลนักเรียน การจัดโครงการห้องเรียนสีขาวให้ครูทุกคนแต่งตั้งคณะกรรมการในห้องเรียน ดูแลเพื่อนนักเรียน ด้วยกัน...”

(อาวุธ เคนแสนโคตร. 13 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเราที่มีความโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ก็น่าจะเป็น เรื่องการทำโครงการห้องเรียนสีขาวที่ครูที่ปรึกษาทุกท่านต้องดำเนินการจัดทำเพื่อป้องกันพฤติกรรม เสี่ยงของนักเรียนที่ตนเองดูแล การส่งเสริมนักเรียนก็จัดตั้งชมรมขึ้นให้นักเรียนได้มีบทบาทในการให้ คำปรึกษาเพื่อนปัญหานักเรียนลดลง เราก็ได้ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถที่ตนเองถนัดทุกคน...”

(นิลพงษ์ ฤทธิ์. 13 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...เรามีวิธีรู้จักนักเรียนโดยการเยี่ยมบ้าน การใช้แบบประเมิน SDQ แล้วนำข้อมูลมากรอก ใส่โปรแกรม Scan tool การสังเกตพฤติกรรม การสอบถามเพื่อนนักเรียน ส่วนกิจกรรมการป้องกัน และแก้ไขคือกิจกรรมห้องเรียนสีขาว ส่งเข้าประกวดได้รับรางวัลในระดับประเทศ นำวิธีการทำงาน แบบกระบวนการกลุ่มมาช่วยโดยการจัดตั้งชมรมมตะน้อย ที่ร่วมกับโรงเรียนพิบูลรักษ์วิทยา...”

(วรวิทย์ หงษาพุทธ. 31 กรกฎาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...วิธีการรู้จักนักเรียนส่วนใหญ่ก็จากแบบประเมิน การเยี่ยมบ้านจะไปบ่อยมากเพราะเป็น การดูแลอย่างใกล้ชิด มีการทำงานโดยนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมนักเรียน จัดตั้งชมรมขึ้น นักเรียนมีบทบาทในการทำงานผ่านสภานักเรียน ในห้องเรียนมีการจัดกิจกรรมโดยครูที่ปรึกษาไม่มีการ ส่งต่อนักเรียนไปยังที่อื่นครูทุกคนจะให้ช่วยเหลือเด็กนักเรียนทุกคน...”

(คงชนะ ดงแสนสุข. 13 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

4.2 สรุปผลภาพรวมการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนทุ่งฝนพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงาน 2 วิธี คือ

1) การรู้จักนักเรียนโดยใช้แบบประเมิน โรงเรียนดำเนินการ 2 วิธี คือ ประเมินพฤติกรรม (SDQ) จัดทำระเบียบสะสมและวัดแววนักเรียน ผลดำเนินงานพบดังนี้

(1) ประเมินพฤติกรรม (SDQ) ซึ่งมีผู้ประเมิน 3 คน คือ นักเรียน ประเมินตนเองครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินและชุดผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ประเมินโดยโรงเรียนประชุมครู เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษาไปทำความเข้าใจกับนักเรียนผู้ปกครอง แล้วให้นักเรียนทำการ ประเมินตนเอง ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาประเมินนักเรียน ครูที่ปรึกษารายงานให้โรงเรียนทราบผล การดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้น ปัญหาอุปสรรค คือมีนักเรียนและผู้ปกครองบางคนที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนแนวทางแก้ไข ชี้แจงทำความเข้าใจแก่นักเรียนและผู้ปกครองถึงความสำคัญ

(2) การจัดทำระเบียบสะสมโรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อ ชี้แจงทำความเข้าใจแล้วให้ครูที่ปรึกษาจัดทำระเบียบสะสมของนักเรียนในชั้นที่ปรึกษาของตนเองและ รายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนในด้านต่างๆ

2) การรู้จักนักเรียน โดยการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ โรงเรียนมีการ ดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ (1) เยี่ยมบ้านนักเรียน (2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (3) การ ประชุมผู้ปกครองนักเรียน (4) การจัดกิจกรรมโฮมรูม (5) สอบถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียนซึ่งมี

การดำเนินการโดย ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม แล้วให้ครูที่ปรึกษาไปดำเนินการ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนได้ข้อมูลที่หลากหลายและใกล้เคียงกับความจริง ปัญหาอุปสรรคคือ มีนักเรียนอยู่ห่างโรงเรียนมาก รวมกับครูมีภาระหน้าที่มาก ทำให้การเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่ทั่วถึงแนวทางแก้ไขโดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) การรู้จักนักเรียนโดยใช้โปรแกรม Scan tool โดยโรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานคือ (1) การรู้จักข้อมูลคัดกรองนักเรียน (2) การรู้จักข้อมูลการเยี่ยมบ้าน (3) การรู้จักข้อมูลประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) (4) การรู้จักข้อมูลประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) ฉบับครูประเมินนักเรียนโดยโรงเรียนประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาไปดำเนินการกรอกข้อมูลลงสู่โปรแกรม Scan tool และครูที่ปรึกษารายงานให้โรงเรียนทราบถึงผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้น

4.2.2 การคัดกรองนักเรียน มีการดำเนินงานอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การสรุปการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองจาก การประเมินพฤติกรรม (SDQ) การวัดแววนักเรียน การเยี่ยมบ้าน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การประชุมผู้ปกครองนักเรียนการจัดกิจกรรมโฮมรูมการสอบถามนักเรียน และเพื่อนนักเรียน ประกอบกันตามเกณฑ์ประเมินของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน โรงเรียนแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ได้

2) การแบ่งกลุ่มนักเรียน โรงเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม เป็นกลุ่มต่างๆ เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยมีการดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองนักเรียน มาแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนสามารถแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนและผู้ปกครองไม่ยอมรับการแบ่งกลุ่มของครู แนวทางแก้ไข ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.2.3 การส่งเสริมและการพัฒนา มีวิธีการส่งเสริมพัฒนาอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การพัฒนาส่งเสริมโดยใช้กิจกรรมต่างๆ โดยโรงเรียนมีการใช้ 3 กิจกรรมคือ (1) จัดกิจกรรมโฮมรูม (2) การประชุมผู้ปกครองนักเรียน (3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรมแล้วให้ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนไปดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมและพัฒนานักเรียนได้

2) การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้โครงการ ซึ่งโรงเรียนใช้ 3 โครงการคือ (1) โครงการพิเศษ เช่น อบรมคุณธรรมจริยธรรม ทักษะศึกษา วันสำคัญของชาติหรือศาสนา (2) ประกวดนักเรียนดีเด่นด้านต่างๆ (3) มอบเกียรติบัตรในโอกาสวันสำคัญ ซึ่งมีการดำเนินงานโดยโรงเรียนเป็นผู้จัดทำโครงการขึ้น แล้วประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการงานแต่ละโครงการ ให้ครูแต่ละคนดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งเสริมพัฒนานักเรียนได้

ปัญหาอุปสรรค คือ โรงเรียนมีงบประมาณไม่พอ แนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต่างๆ

4.2.4 การป้องกันและแก้ไข ซึ่งวิธีการป้องกันแก้ไข มี 2 วิธี คือ

1) การป้องกันและแก้ไขโดยจัดกิจกรรมรวมกลุ่มนักเรียนทั้งหมด ซึ่งโรงเรียนใช้ 8 กิจกรรม คือ (1) ประชุมคณะครูในการให้คำปรึกษา (2) จัดกิจกรรมในชั้นเรียน (3) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (4) จัดกิจกรรมซ่อมเสริม (5) การศึกษานอกสถานที่ (6) การอบรมสัมมนา (7) กิจกรรมห้องเรียนสีขาว (8) ชมรมกีฬา โรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ให้ครูแต่ละคนรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียน ผลการดำเนินงานโรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้พอสมควร ปัญหาอุปสรรค คือ โรงเรียนมีงบประมาณไม่พอ แนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต่างๆ

2) การป้องกันและแก้ไขเป็นรายบุคคล โรงเรียนดำเนินงาน 4 กิจกรรม คือ (1) การให้คำปรึกษา (2) การติดตามดูแลนักเรียน (3) การสื่อสารผู้ปกครอง (4) การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี โรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ออกสั่งให้ครูรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้ดี

4.2.5 การส่งต่อภายในสถานศึกษา โดยโรงเรียนดำเนินการ 4 ขั้นตอนได้แก่ (1) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียน (2) การประสานครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน (3) การติดตามดูแลนักเรียน (4) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษารายงานสภาพปัจจุบันและปัญหานักเรียนที่จำเป็นต้องส่งต่อภายในสถานศึกษาให้ผู้บริหารตัดสินใจ ครูที่ปรึกษาชี้แจงทำความเข้าใจต่อนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ประสานครูที่จะทำการช่วยเหลือ ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อและรายงานให้ ผู้บริหารทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งต่อนักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้โดยทุกฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกันส่วนการส่งต่อนอกสถานศึกษา โรงเรียนไม่มีการส่งต่อ

5. รายงานการดำเนินงานโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีดังนี้

5.1 รายงานการบดบังทัศนคติบุคลากรที่ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร ที่มีความรู้ ความสามารถ จำนวน 4 คน ในวันที่ 16 สิงหาคม 2557 เริ่มตั้งแต่ เวลา 13.00 น. ณ โรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบไปด้วย (1) อาจารย์ทรงเดช ฤชากุล ตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียน (2) อาจารย์วิทยา พงษ์อุดม ตำแหน่งรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน (3) อาจารย์เด่นชัย จันทร์สมค้อย ตำแหน่งหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (4) อาจารย์นริสา เสี่ยง เพราะ ตัวแทนครูที่ปรึกษานักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีรายละเอียดดังนี้

“...โรงเรียนเราดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลืออย่างจริงจัง เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นโดยท่านผอ.มีนโยบายให้ครูทุกคนทำอย่างจริงจัง ครูต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมีบริการรถรับ-ส่งให้ครูที่จะออกเยี่ยมนักเรียนตามหมู่บ้าน มีการส่งเสริมความถนัดด้านต่างๆ เช่นความถนัดด้านอาชีพ มีการส่งเสริมหลักสูตรที่พัฒนานักเรียนด้านต่างๆ มีการทำงานด้านการป้องกันร่วมกับชุมชน และส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน...”

(ทรงเดช ฤชากุล. 16 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนครูทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีการจัดรถบัสโรงเรียนให้ครูออกเยี่ยมบ้าน การวัดแววอาชีพนักเรียน และส่งเสริมนักเรียนตามความถนัด เช่น ชุมชนซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า อนุรักษ์ธรรมชาติ หัตถกรรม เป็นต้น การป้องกันและแก้ไขก็ดำเนินงานร่วมกับอำเภอการส่งต่อมีการประสานผู้เชี่ยวชาญนอก ถ้าพฤติกรรมนักเรียนไม่ดีขึ้น...”

(วิทยา พงษ์อุดม. 16 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...ได้ดำเนินงานด้วยความตั้งใจผมคิดว่าถ้าใครก็แล้วแต่ทำอะไรด้วยความตั้งใจงานก็จะประสบผลสำเร็จเอง โรงเรียนเรามีการรู้จักนักเรียนโดยการใช้แบบประเมิน SDQโดยการเยี่ยมบ้าน สอบถามเพื่อน สังเกตนักเรียน แล้วนำข้อมูลมากรอกใส่โปรแกรม Scan tool แต่บางครั้งข้อมูลก็ไม่ตรงตามความเป็นจริง การวัดแววกวัดความถนัดด้านต่างๆ การป้องกันและแก้ไขเรามีการจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายระดับตำบลดูแลเด็ก ประสานงานกับเทศบาลมีศูนย์ให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน จัดค่ายปรับเปลี่ยนจนได้รับรางวัลจากกระทรวงศึกษาธิการ การส่งต่อมีทั้งภายในและภายนอก...”

(เด่นชัย จันทร์สมคอย. 16 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

“...วิธีการรู้จักนักเรียนส่วนใหญ่ก็จากแบบประเมิน การเยี่ยมบ้านโรงเรียนมีบริการรถพาไป เรามีการโฮมรูมหลังเลิกแถวทุกวันนักเรียนคนไหนมีความต้องการอะไรครูที่ปรึกษาจะให้ความช่วยเหลือ นักเรียนบางกลุ่มก็จะเข้าร่วมชมรมกลุ่มละองุ่น มีการประชุมผู้ปกครอง ภาคเรียนละ 3 ครั้ง มีการติดตามและสื่อสารกับผู้ปกครองอยู่เป็นประจำ ส่วนการส่งต่อนั้นครูที่ปรึกษาจะให้การดูแลก่อนถ้าไม่ดีขึ้นค่อยส่งต่อไปยังครูฝ่ายกิจการนักเรียน...”

(นริสา เสียงเพราะ. 16 สิงหาคม 2557 : การสัมภาษณ์)

5.2 สรุปผลภาพรวมการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงาน

2 วิธี คือ

- 1) การรู้จักนักเรียนโดยใช้แบบประเมิน โรงเรียนดำเนินการ 3 วิธีคือ
 - (1) ประเมินพฤติกรรม (SDQ) (2) จัดทำระเบียบสะสม (3) วัดแววอาชีพ ผลดำเนินงานพบดังนี้
 - (1) ประเมินพฤติกรรม (SDQ) ซึ่งมีผู้ประเมิน 3 คน คือ นักเรียน ประเมินตนเองครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินและชุดผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ประเมินโดยโรงเรียนประชุมครู

เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษาไปทำความเข้าใจกับนักเรียนผู้ปกครอง แล้วให้นักเรียนทำการประเมินตนเอง ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาประเมินนักเรียน ครูที่ปรึกษารายงานให้โรงเรียนทราบผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้น ปัญหาอุปสรรค คือมีนักเรียนและผู้ปกครองบางคนที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนแนวทางแก้ไขชี้แจงทำความเข้าใจแก่นักเรียนและผู้ปกครองถึงความสำคัญ

(2) การจัดทำระเบียบสะสมโรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจแล้วให้ครูที่ปรึกษาจัดทำระเบียบสะสมของนักเรียนในชั้นที่ปรึกษาของตนเองและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนในด้านต่างๆ

(3) การวัดแววอาชีพ โรงเรียนดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจให้ครูที่ปรึกษาวัดแววอาชีพนักเรียนในชั้นของตนเองและรายงานให้โรงเรียนทราบผลของการดำเนินงาน โรงเรียนรู้ความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

2) การรู้จักนักเรียน โดยการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ โรงเรียนมีการดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ (1) เยี่ยมบ้านนักเรียน (2) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (3) การประชุมผู้ปกครองนักเรียน (4) การจัดกิจกรรมโฮมรูม (5) สอบถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียนซึ่งมีการดำเนินการโดย ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมแล้วให้ครูที่ปรึกษาไปดำเนินการ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนได้ข้อมูลที่หลากหลายและใกล้เคียงกับความจริง ปัญหาอุปสรรคคือมีนักเรียนอยู่ห่างโรงเรียนมาก รวมกับครุมีภาระหน้าที่มาก ทำให้การเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่ทั่วถึงแนวทางแก้ไขโดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) การรู้จักนักเรียนโดยใช้โปรแกรม Scan tool โดยโรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานคือ (1) การรู้จักข้อมูลคัดกรองนักเรียน (2) การรู้จักข้อมูลการเยี่ยมบ้าน (3) การรู้จักข้อมูลประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) (4) การรู้จักข้อมูลประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) ฉบับครูประเมินนักเรียนโดยโรงเรียนประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาไปดำเนินการกรอกข้อมูลลงสู่โปรแกรม Scan tool และครูที่ปรึกษารายงานให้โรงเรียนทราบถึงผลการดำเนินงานทำให้โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้น

5.2.2 การคัดกรองนักเรียน มีการดำเนินงานอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การสรุปการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองจาก การประเมินพฤติกรรม (SDQ) ระเบียบสะสม การวัดแววอาชีพ การเยี่ยมบ้าน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูม การสอบถามนักเรียน และเพื่อนนักเรียน ประกอบกันตามเกณฑ์ประเมินของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน โรงเรียนแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ได้

2) การแบ่งกลุ่มนักเรียน โรงเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มต่างๆ เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยมีการดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาทำการสรุปผลการคัดกรองนักเรียน มาแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนสามารถแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนและผู้ปกครองไม่

ยอมรับการแบ่งกลุ่มของครู แนวทางแก้ไข ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5.2.3 การส่งเสริมและการพัฒนา มีวิธีการส่งเสริมพัฒนาอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1) การพัฒนาและส่งเสริมโดยใช้จัดกิจกรรมต่างๆ โดยโรงเรียนมีการใช้ 4 กิจกรรมคือ (1) จัดกิจกรรมโฮมรูม (2) การประชุมผู้ปกครองนักเรียน (3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (4) นักเรียนกลุ่มละออกผืนโรงเรียนได้ดำเนินการโดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรมแล้วให้ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนไปดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนได้

2) การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้โครงการ ซึ่งโรงเรียนใช้ 3 โครงการคือ (1) โครงการพิเศษเช่นอบรมคุณธรรมจริยธรรม ทักษะศึกษา วันสำคัญของชาติหรือศาสนาเป็นต้น (2) ประกวดนักเรียนดีเด่นด้านต่างๆ (3) มอบเกียรติบัตรในโอกาสวันสำคัญ (4) โครงการพัฒนาอาชีพ เช่น ซ่อมพัดลม ซ่อมไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งมีการดำเนินงานโดยโรงเรียนเป็นผู้จัดทำโครงการขึ้น แล้วประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการงานแต่ละโครงการ ให้ครูแต่ละคนดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนได้ ปัญหาอุปสรรค คือ โรงเรียนมีงบประมาณไม่พอ แนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง หรือ หน่วยงานต่างๆ

5.2.4 การป้องกันและแก้ไข ซึ่งวิธีการป้องกันแก้ไข มี 2วิธี คือ

1) การป้องกันและแก้ไขโดยจัดกิจกรรมรวมกลุ่มนักเรียนทั้งหมด ซึ่งโรงเรียนใช้ 8 กิจกรรม คือ (1) ประชุมคณะครูในการให้คำปรึกษา (2) จัดกิจกรรมในชั้นเรียน (3) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (4) จัดกิจกรรมซ่อมเสริม (5) การศึกษานอกสถานที่ (6) การอบรมสัมมนา (7) ศูนย์ปฏิบัติงานเครือข่ายของตำบล (8) กล้องรับความคิดเห็น โรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ให้ครูแต่ละคนรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน โรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้พอสมควร ปัญหาอุปสรรค คือ โรงเรียนมีงบประมาณไม่พอ แนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต่างๆ

2) การป้องกันและแก้ไขเป็นรายบุคคล โรงเรียนดำเนินงาน 4กิจกรรมคือ (1) การให้คำปรึกษา (2) การติดตามดูแลนักเรียน (3) การสื่อสารผู้ปกครอง (4) การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี โรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ออกสั่งให้ครูรับผิดชอบและดำเนินการตามคำสั่งของโรงเรียน ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้ดี

5.2.5 การส่งต่อโรงเรียนมีการดำเนินงานอยู่2แบบ ได้แก่

1) การส่งต่อภายในสถานศึกษา โดยโรงเรียนดำเนินการ 4 ขั้นตอนได้แก่ (1) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียน (2) การประสานครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน (3) การติดตามดูแลนักเรียน (4) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการ คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจครูที่ปรึกษารายงานสภาพปัจจุบันและปัญหานักเรียนที่จำเป็นต้องส่งต่อภายในสถานศึกษาให้ผู้บริหารตัดสินใจ ครูที่ปรึกษาชี้แจงทำความเข้าใจต่อ

นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ประสานครูที่จะทำการช่วยเหลือ ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อและ รายงานให้ ผู้บริหารทราบ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งต่อนักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนได้โดยทุกฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกัน

2) การส่งต่อภายนอกสถานศึกษา โดยโรงเรียนดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียน (2) การประสานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยเหลือนักเรียน (3) การติดตามดูแลนักเรียน (4) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษาครูแนะแนวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายบันทึกชี้แจงปัญหาและทำความเข้าใจในการส่งต่อของนักเรียนภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจ เมื่อผู้บริหารตัดสินใจแล้วผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ทำการชี้แจงทำความเข้าใจต่อนักเรียนและผู้ปกครอง ประสานผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการช่วยเหลือ ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อ และรายงานให้ผู้บริหารทราบ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เชิญผู้ปกครองนักเรียนมารับทราบผลการส่งต่อ ผลการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนสามารถส่งต่อนักเรียนภายนอกสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนได้โดยทุกฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกัน ปัญหาอุปสรรคคือปัญหาคือมีผู้ปกครองบางคนไม่ยอมรับการส่งต่อ แนวทางแก้ไข ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นและผลประโยชน์ที่จะได้

สรุปภาพรวมการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศทุกโรงเรียน

การศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปภาพรวมของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

โรงเรียนมีการดำเนินงานคล้ายกันทุกโรงเรียนคือ (1) การประเมินพฤติกรรม (SDQ)(2) จัดทำระเบียบสะสม (3) การวัดแววนักเรียน/วัดแววอาชีพ (4) การเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (6) การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (7) การจัดกิจกรรมโฮมรูม (8) สอบถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียน (9) การใช้โปรแกรม Scan Tool ส่วนที่มีการดำเนินการที่แตกต่างกัน คือ การวัดแววอาชีพ และการใช้โปรแกรม Scan Tool การดำเนินงานโดยโรงเรียนเป็นผู้วางแผน จัดทำแบบประเมินและมอบหมายให้ครูดำเนินการ ดังนี้

1.1 การประเมินพฤติกรรม (SDQ) มีผู้ประเมิน 3 คน คือนักเรียนประเมินตนเองครูที่ปรึกษาประเมินและผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ประเมิน โดยโรงเรียนประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจให้ครูที่ปรึกษาไปทำความเข้าใจกับนักเรียนและผู้ปกครอง ถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้วให้นักเรียนทำการประเมินตนเอง ผู้ปกครองประเมินนักเรียนและครูที่ปรึกษาประเมินนักเรียนบนพื้นฐานของความเป็นจริง ครูที่ปรึกษารายงานให้ที่โรงเรียนทราบปัญหาอุปสรรคมีนักเรียนและผู้ปกครองบางคนให้ข้อมูลไม่ตรงกับความจริง ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนแนวทางแก้ไข ชี้แจงทำความเข้าใจแก่นักเรียนและผู้ปกครองถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 การวัดแว่นนักเรียน/วัดแววอาชีพ โรงเรียนได้ดำเนินการ โดยประชุมครู เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจให้ครูที่ปรึกษาทำการวัดแว่นนักเรียนในชั้นของตนเอง และรายงานให้โรงเรียน ทราบซึ่งการวัดแว่นนักเรียนนี้มีโรงเรียนที่ใช้แบบประเมินมีจำนวน 2 โรงเรียนและโรงเรียนที่วัดแว่นนักเรียน โดยมีการสังเกตและสอบถามมีจำนวน 3 โรงเรียน

1.3 การเยี่ยมบ้าน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การประชุมผู้ปกครองชั้น เรียนการจัดกิจกรรมโฮมรูม การสอบถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียน ซึ่งมีการดำเนินการโดยประชุมครู เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมแล้วให้ครูที่ ปรึกษาไปดำเนินการ สรุปและรายงานให้โรงเรียนปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนอยู่ห่างโรงเรียนมาก รวมกับครุมีภาระหน้าที่มาก ทำให้การเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่ทั่วถึงแนวทางแก้ไข โดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.4 การรู้จักนักเรียนโดยใช้โปรแกรม Scan tool โดยโรงเรียนมีวิธีการ ดำเนินงานคือ(1) การรู้จักข้อมูลคัดกรองนักเรียน (2)การรู้จักข้อมูลการเยี่ยมบ้าน(3)การรู้จักข้อมูล ประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) (4)การรู้จักข้อมูลประเมินพฤติกรรมนักเรียน(SDQ) ฉบับครู ประเมินนักเรียนโดยโรงเรียนประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษาไปดำเนินการกรอก ข้อมูลลงสู่โปรแกรม Scan tool และครูที่ปรึกษารายงานให้โรงเรียนทราบถึงผลการดำเนินงาน ทำให้ โรงเรียนรู้จักพฤติกรรมนักเรียนดีขึ้น

2. การคัดกรองนักเรียน

จากการศึกษาดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 เพื่อแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มต่างๆ

2.1 การสรุปผลการคัดกรอง จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการ ดำเนินงานที่เหมือนกัน ซึ่งมีการดำเนินงานโดย ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษา สรุปผลการคัดกรองจาก การประเมินพฤติกรรม (SDQ) นักเรียน การจัดระเบียบสะสมการวัดแวว/ อาชีพ การเยี่ยมบ้าน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การจัดกิจกรรม โฮมรูมการสอบถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียน การใช้โปรแกรม Scan tool ตามเกณฑ์การประเมิน ของโรงเรียน นำผลการสรุปแต่ละข้อมาประกอบกันแล้วสรุปผลการคัดกรองนักเรียนในภาพรวม และ รายงานผลให้โรงเรียนทราบ

2.2 การแบ่งกลุ่มนักเรียน จากการศึกษาพบว่าทุกโรงเรียนมีการแบ่งกลุ่ม นักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มเหมือนกัน คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ซึ่งโรงเรียนดำเนิน คือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษานำผลสรุปการคัดกรองนักเรียนจากข้อ 1.3.2.1 มาจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ และรายงานให้โรงเรียนทราบ ปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนและ ผู้ปกครองบางคนให้ข้อมูลไม่ตรงกับความจริงทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อน แนวทางแก้ไขครู ชี้แจงความสำคัญของการแบ่งกลุ่มนักเรียน และครูควรรักษาเป็นความลับ

3. การส่งเสริมการพัฒนา

จากการศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20ด้านการส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนใช้แนวทาง การส่งเสริมและพัฒนา มีดังนี้

3.1 การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้กิจกรรม จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน คือ

3.1.1 การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน โดยการประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการแต่ละกิจกรรม โรงเรียนเชิญผู้ปกครองประชุมประจำปี แล้วให้ผู้ปกครองแยกกันไปประชุมชั้นเรียน ในแต่ละห้องที่มีนักเรียนในปกครองของตนเอง ให้ครูที่ปรึกษาดำเนินการประชุม สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ

3.1.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจออกคำสั่งและมอบหมายให้ครูรับผิดชอบ โรงเรียนจัดวันเวลาในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนลงในตารางเรียน ให้ครูที่รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมดำเนินการ สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ

3.1.3 การจัดกิจกรรมโฮมรูม โดยโรงเรียนประชุมครู เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจออกคำสั่งและมอบหมายให้ครูรับผิดชอบกิจกรรม โรงเรียนจัดวันเวลากิจกรรมโฮมรูม ลงในตารางเรียน ให้ครูที่รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมดำเนินการ สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ

3.1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมสร้างทักษะชีวิต และกิจกรรมพิเศษร่วมกับชุมชนเช่น ชมรมเห็ดขอนแก่น นักเรียนกลุ่มละอองฝน

3.2 การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้โครงการ จากการศึกษาพบว่าทุกโรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน เช่น โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม โครงการทัศนศึกษา โครงการกิจกรรมวันสำคัญของชาติ หรือ วันสำคัญทางศาสนา โครงการประกวดนักเรียนดีเด่น โครงการแข่งขันทักษะทางวิชาการ โครงการแข่งขันกีฬา โครงการรณรงค์ต่างๆ ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีการดำเนินการโดย โรงเรียนเป็นผู้จัดทำโครงการ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดในการดำเนินงาน ให้ครูแต่ละคนดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ และจัดนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ

4. การป้องกันและแก้ไข

จากการศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนานักเรียน ให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไปแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหามิให้โรงเรียนมีการดำเนินงานดังนี้

4.1 การป้องกันและแก้ไข โดยใช้กิจกรรมรวมกลุ่มนักเรียนทั้งหมด พบว่าทุกโรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรม เช่น การประชุมคณะครูในการให้คำปรึกษาการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร การศึกษานอกสถานที่ การอบรมสัมมนา การจัดตั้งกลุ่มยุวชนแนะแนว YC จัดตั้งเครือข่ายคณะกรรมการดูแลเยาวชนในตำบล ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานคือ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ออกคำสั่งและกำหนดรายละเอียดการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม มอบหมายให้ครูแต่ละคนรับผิดชอบกิจกรรมและดำเนินการตามคำสั่ง สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ จัดนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม ปัญหาอุปสรรค โรงเรียนมีงบประมาณไม่พอ แนวทางแก้ไข ระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต่างๆ

4.2 การป้องกันและแก้ไขเป็นรายบุคคล จากการศึกษพบว่า ทุกโรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรม คือ การให้คำปรึกษา การติดตามดูแลนักเรียน การสื่อสารผู้ปกครอง การศึกษา นักเรียนเป็นรายกรณี กิจกรรมซ่อมเสริม ซึ่งโรงเรียนมีการดำเนินงาน ให้ครูรับผิดชอบแต่ละกิจกรรม และคัดเลือกนักเรียนที่รับผิดชอบ ดำเนินการตามกิจกรรม สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ

5 การส่งต่อ

จากการศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการส่งต่อ ซึ่งมี 2 วิธี คือ การส่งต่อภายใน และภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกัน มีดังนี้

5.1 การส่งต่อภายในสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนดำเนินงาน ดังนี้ (1) ทำความเข้าใจและชี้แจงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อสถานศึกษา (2) ทำความเข้าใจและชี้แจงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียนและผู้ปกครอง (3) ประสานครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน (4) การติดตามดูแลนักเรียน (5) การรายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูที่ปรึกษารายงานสภาพปัจจุบันและปัญหานักเรียน ที่จำเป็นต้องส่งต่อภายในสถานศึกษา ต่อโรงเรียน ให้ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจส่งต่อ ครูที่ปรึกษา ชี้แจงทำความเข้าใจต่อนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ถึงปัญหาที่จำเป็นในการส่งต่อ ประสานครูที่จะทำการช่วยเหลือนักเรียน ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อ สรุปผลและรายงานให้โรงเรียนทราบ

5.2 การส่งต่อภายนอกสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการส่งต่อนักเรียน 4 โรงเรียนส่วนอีก 1 โรงเรียนไม่มีการส่งต่อเรียนภายนอกสถานศึกษา โดยมีการดำเนินงานดังนี้ (1) ทำความเข้าใจและชี้แจงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อสถานศึกษา (2) ทำความเข้าใจและชี้แจงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อสถานศึกษาและผู้ปกครอง (3) ประสานผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยเหลือนักเรียน (4) การติดตามดูแลนักเรียน (5) การรายงานผลการช่วยเหลือนักเรียนต่อสถานศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษา (ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองเด็ก) ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้โรงเรียนประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายบันทึกชี้แจงปัญหาและความจำเป็นในการส่งต่อ ของนักเรียนภายนอกสถานศึกษาต่อโรงเรียน ให้ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจ ผู้บริหารศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายชี้แจงทำความเข้าใจต่อนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนถึงปัญหาและความจำเป็นในการส่งต่อ ประสานผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการช่วยเหลือติดตามดูแลนักเรียนและรายงานให้โรงเรียนทราบ ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เชิญผู้ปกครองนักเรียนมารับทราบผลการส่งต่อปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนและผู้ปกครองบางคนไม่ยอมรับการส่งต่อ แนวทางแก้ไข ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นและผลประโยชน์ที่นักเรียนจะได้

ตอนที่ 2 รายงานการยกร่างแนวทางการดำเนินงานและนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

การรายงานการยกร่างและนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผู้วิจัยได้แบ่งการรายงานออกเป็น 3 ส่วน คือ รายงานขั้นตอนในการดำเนินงานและรายงานสรุปผล

1. รายงานขั้นตอนในการดำเนินงาน

การยกร่างแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยการประชุมสนทนากลุ่มของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาานิเทศก์ ผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 9 คน ในวันที่ 28 สิงหาคม 2557 เริ่มตั้งแต่เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมบึงไม้หอม จังหวัดอุดรธานี

1.1 อธิบายแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา ตามแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547 และนำเสนอผลการศึกษาดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ให้ที่ประชุมสนทนากลุ่ม แสดงความคิดเห็นวิเคราะห์ และเสนอแนะต่างๆ ของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) การคัดกรองนักเรียน (3) การส่งเสริมและพัฒนา (4) การป้องกันและแก้ไข (5) การส่งต่อ

1.2 สรุปผลการประชุมสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องที่แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อสร้างแนวทางการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียน ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) การคัดกรองนักเรียน (3) การส่งเสริมและพัฒนา (4) การป้องกันและแก้ไข (5) การส่งต่อโดยที่ประชุมพิจารณาเลือกประเด็นแต่ละด้านที่กลุ่มเห็นสอดคล้องกัน สรุปเป็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

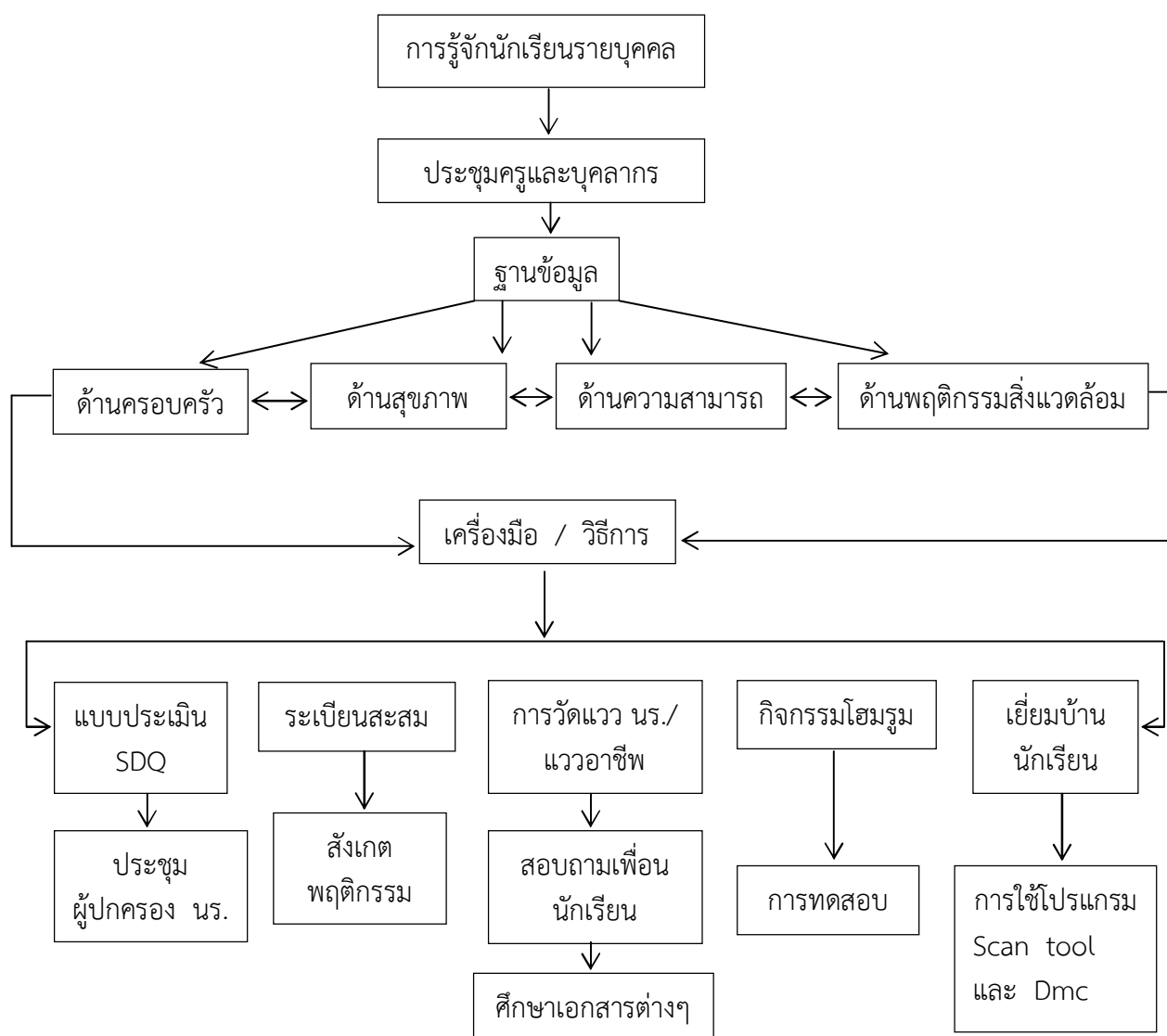
2. แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

จากการศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 และการประชุมสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์และเสนอแนะแนวคิดต่างๆ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้ดังนี้

2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

จากการประชุมพิจารณาให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แสดงให้เห็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

จากแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ภาพประกอบ 4 เป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษา สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ฐานข้อมูลในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ฐานข้อมูลนักเรียนที่ควรรู้ ได้แก่ 1)ด้านครอบครัวและสังคม ได้แก่ เศรษฐกิจในครอบครัวและความปลอดภัย 2) ด้านสุขภาพ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ 3) ด้านความสามารถ ได้แก่ การเรียนและความสามารถอื่นๆ 4) ด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความประพฤติและลักษณะที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม

2.1.2 แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนควรดำเนินงาน ดังนี้ 1) ประชุม คณะทำงานเพื่อวางแผนงาน และวางแผนการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคลถึงข้อมูลที่จะศึกษา วิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้วิธีการประเมิน การสรุปและการประเมินผล 2) จัดทำคู่มือการดำเนินงาน

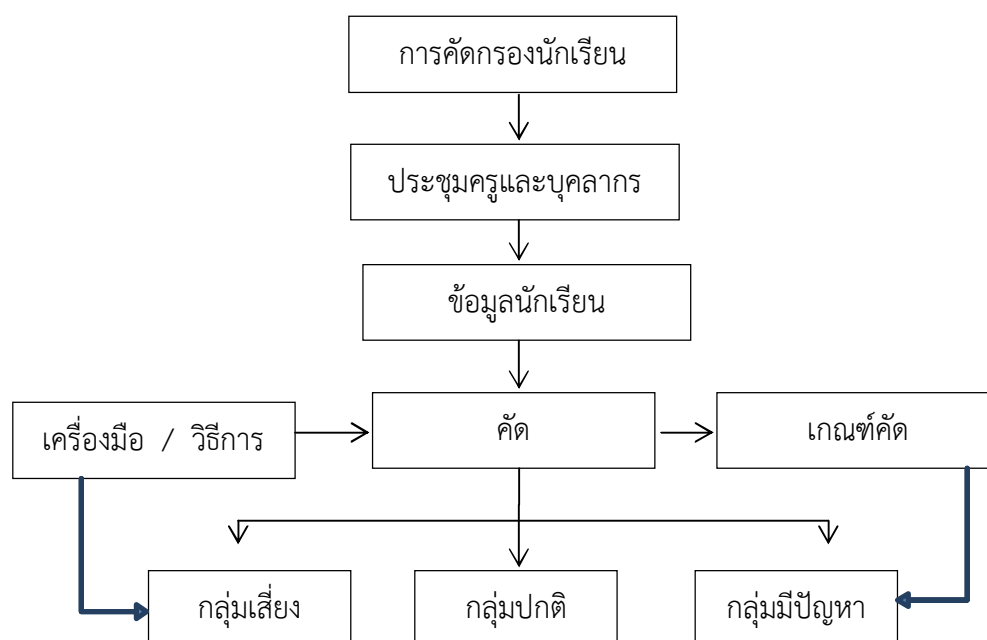
3) ประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ในการดำเนินงาน และมอบหมายงานให้บุคลากรในโรงเรียนไปดำเนินงาน 4)สรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้โรงเรียนทราบ

2.1.3 วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนควรใช้วิธีการ คือ

1) ประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) 2) จัดทำระเบียบสะสม 3) วัดแว่นนักเรียน/วัดแววอาชีพ 4) กิจกรรมโฮมรูม 5) เยี่ยมบ้านนักเรียน 6) ประชุมผู้ปกครองของชั้นเรียน 7) สังเกตพฤติกรรมนักเรียน 8) สอบถาม 9) การทดสอบ 10) ศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ 11) ใช้โปรแกรม Scantool และการใช้โปรแกรม DMC

2.2 การคัดกรองนักเรียน

จากการประชุมพิจารณาให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ แสดงให้เห็นแนวทางการดำเนินงาน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน

จากแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ในภาพประกอบ5ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษา สรุปดังนี้

2.2.1 การดำเนินงานโรงเรียนควรดำเนินงานดังนี้ 1) ประชุมคณะทำงานครูและบุคลากรในโรงเรียนเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐาน หรือแนวทางเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับ 2) มอบหมายให้บุคลากรในโรงเรียนไปดำเนินการคัดกรองนักเรียน 3) สรุปและรายงานผลการดำเนินการคัดกรองนักเรียนให้โรงเรียนทราบ

2.2.2 เครื่องมือและวิธีการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรใช้วิธีการดังนี้

1) แบบบันทึกการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการบันทึกข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนจากการประเมินพฤติกรรม(SDQ) ระเบียบสะสม การวัดแว่นนักเรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูมการสังเกตพฤติกรรม การสอบถามนักเรียนหรือเพื่อนนักเรียน การเยี่ยมบ้าน การทดสอบ และการศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ ของนักเรียน โดยการนำข้อมูลของนักเรียนมาพิจารณา วิเคราะห์สังเคราะห์ และสรุปลงในแบบบันทึกการคัดกรองตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน

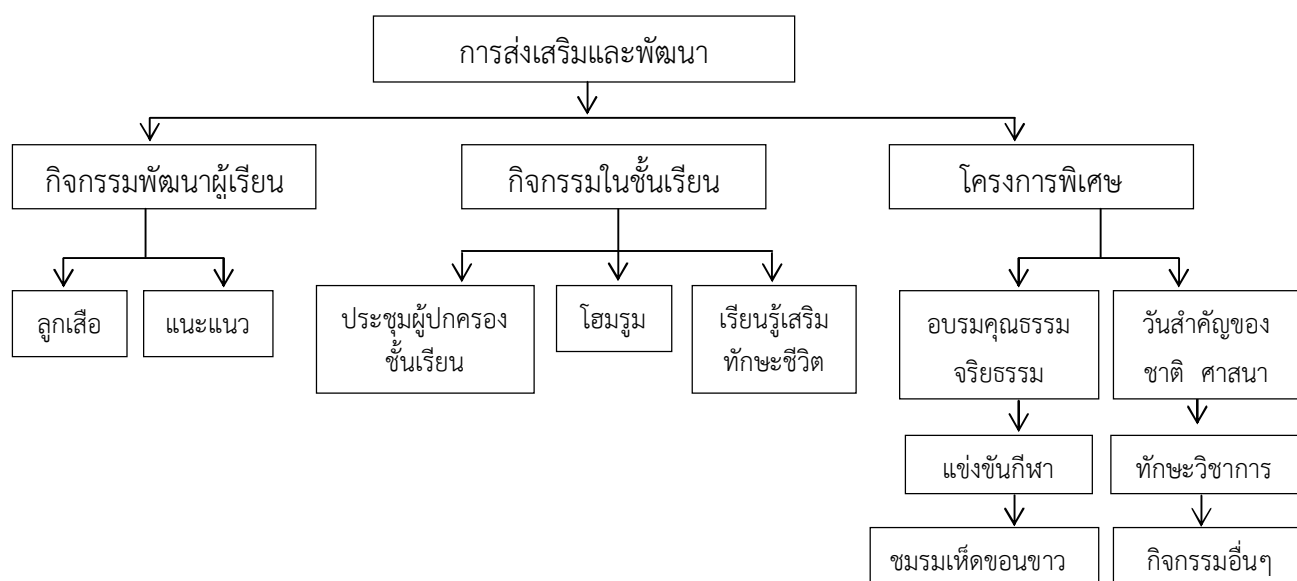
2) แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียน เป็นการสรุปผลการคัดกรองนักเรียนจากแบบบันทึกการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อสรุปข้อมูลนักเรียนในด้านต่างๆ ได้แก่ด้าน สุขภาพ ด้านความสามารถ และด้านพฤติกรรม เพื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ โดยนำผลการพิจารณาของครูที่ปรึกษาจากแบบบันทึกการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล ของนักเรียนแต่ละคนมาบันทึกลงในแบบสรุปตามหัวข้อต่างๆ เพื่อสรุปผลและแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน

2.2.3 การแบ่งกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนสามารถแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มปกติคือนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่มีปัญหา และไม่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ
- 2) กลุ่มเสี่ยง คือนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ และ
- 3) กลุ่มมีปัญหา คือนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ

2.3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

จากการประชุมพิจารณาให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ แสดงให้เห็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนสรุปภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

จากแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเรียน ในภาพประกอบ6ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาและสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

2.3.1 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

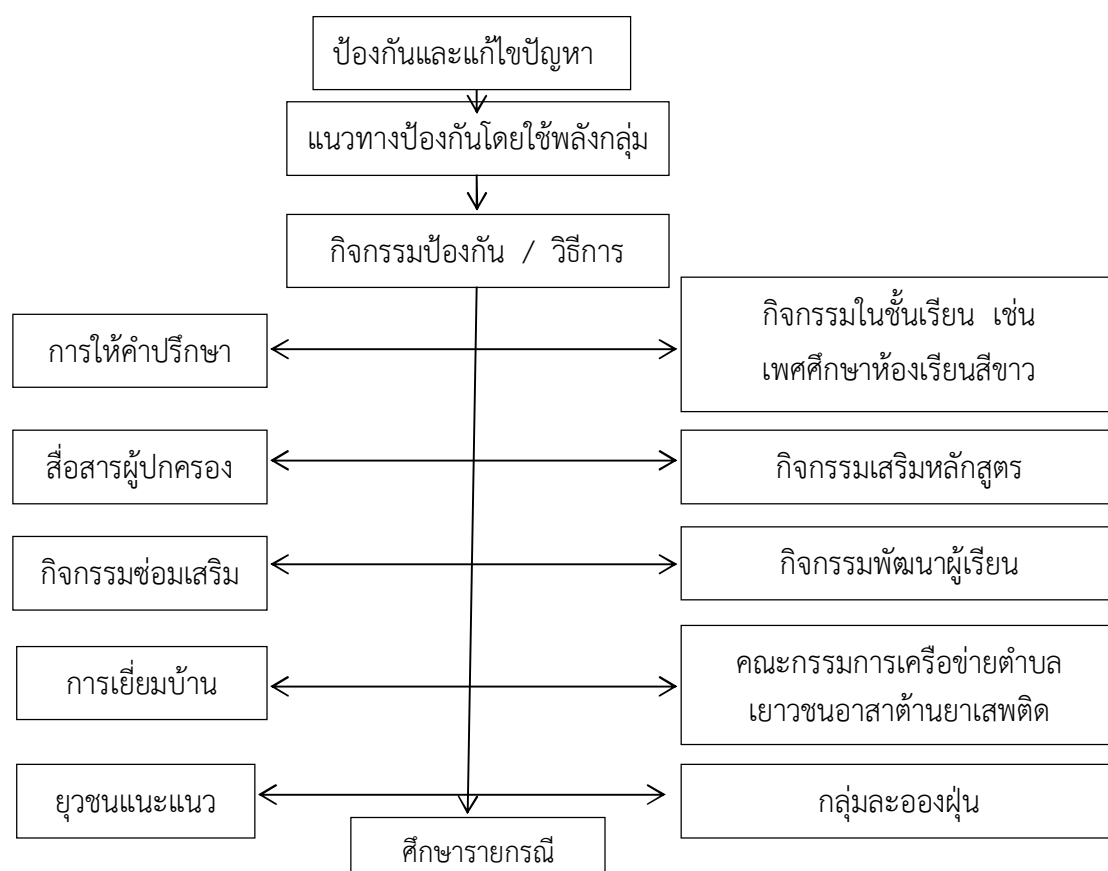
1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรมชุมนุม และชมรมต่างๆ 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2.3.2 กิจกรรมในชั้นเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมโฮมรูมประชุมผู้ปกครอง ชั้นเรียน การจัดนิทรรศการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต เพศศึกษา เป็นต้น

2.3.3 การใช้โครงการพิเศษ เช่น โครงการอบรมคุณธรรม-จริยธรรม โครงการทัศนศึกษา โครงการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันสำคัญของชาติ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมพิเศษร่วมกับชุมชน เช่น ชมรมเห็ดขอนแก่น กลุ่มนักเรียนละอองฝุ่น เป็นต้น

2.4 การป้องกันและแก้ไข

จากการประชุมพิจารณาให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ แสดงให้เห็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและการแก้ไข ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไข

จากแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขในภาพประกอบ 7 ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาและสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

2.4.1 แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยใช้พลังงานของกลุ่ม เนื่องจากนักเรียนวัยรุ่นไม่ชอบการสอนแต่จะยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนวัยเดียวกัน และต้องการการยอมรับจากเพื่อนการจัดกิจกรรมในการช่วยเหลือนักเรียนจึงเน้นให้นักเรียนเป็นผู้แสดงกิจกรรมเป็นสำคัญเพื่อให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ตรง จากการเรียนรู้เรื่องนั้นๆด้วยตนเอง ครูเป็นผู้สนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ไปตามวัตถุประสงค์

2.4.2 วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ปัญหาของนักเรียนแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน แล้วแต่ว่าปัญหานั้นมากน้อยเพียงใด ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด ดังนั้น วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งแนวทางการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน ดังนี้

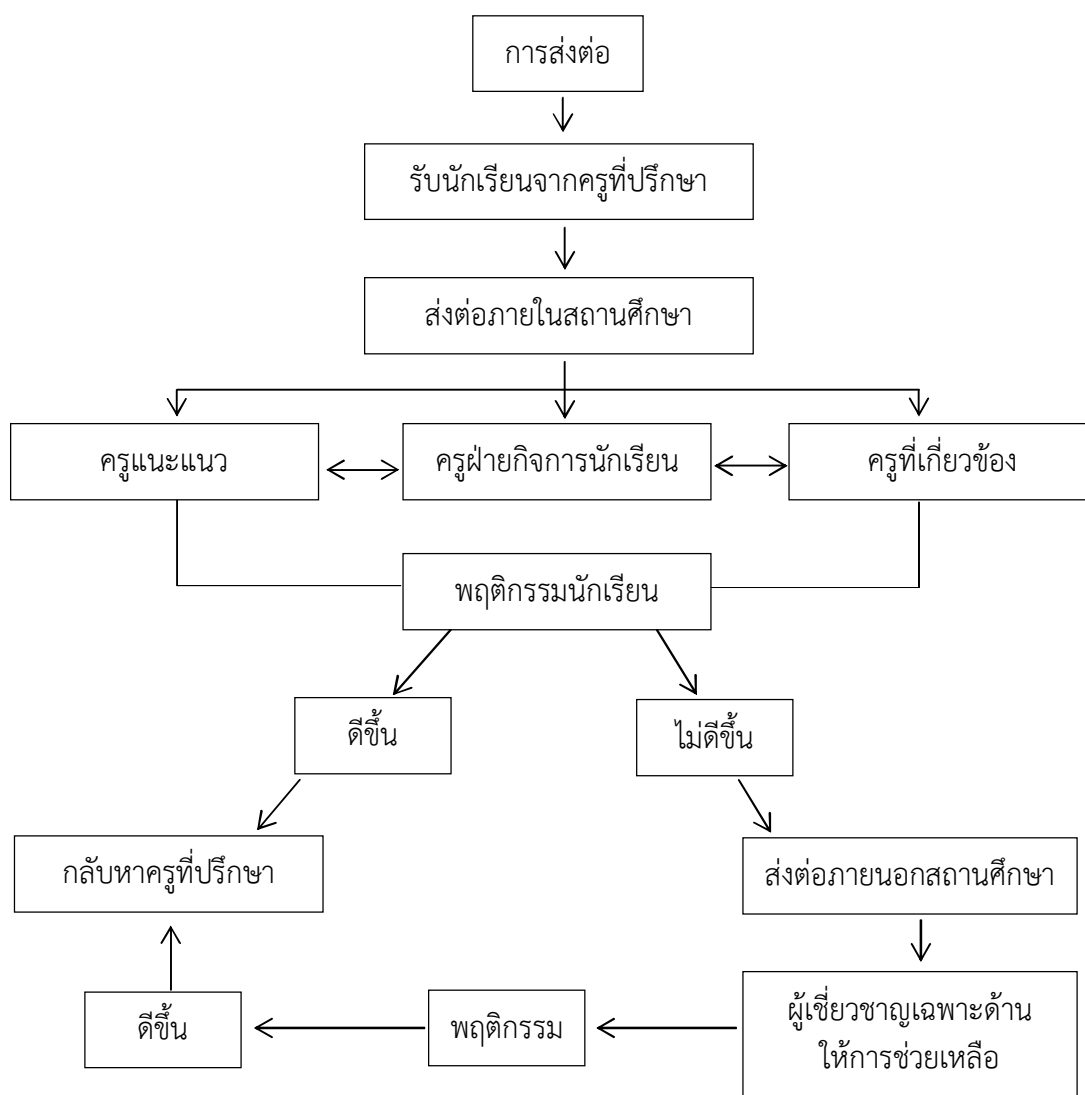
- 1) ศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดู ในครอบครัว โรงเรียน สังคมและสิ่งแวดล้อม
- 2) ชี้ให้เข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหาให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 3) ให้คำแนะนำในการปรับบทบาท ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารความเข้าใจในครอบครัว โรงเรียนและสังคม
- 4) เปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมสังคม เพื่อให้มีทักษะการปฏิบัติ
- 5) ปรับเปลี่ยนวิธีอบรมเลี้ยงดู ให้เหมาะสมกับระเบียบกฎเกณฑ์
- 6) ดูแลเรื่องการใช้ยา เป็นแบบอย่างในการประพฤติ ปฏิบัติ
- 7) ไม่ลงโทษที่รุนแรง มีการช่วยเหลือแก้ไข ให้อภัยสร้างบรรยากาศให้อบอุ่น

2.4.3 กิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา โรงเรียนสามารถใช้กิจกรรมดังนี้ 1) การให้การปรึกษา 2) กิจกรรมในชั้นเรียนสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต เพศศึกษา ห้องเรียนสีขาว 3) สื่อสารผู้ปกครอง 4) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) กิจกรรมซ่อมเสริม 6) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 7) การเยี่ยมบ้านนักเรียน 8) การศึกษาเป็นรายกรณี 9) จัดตั้งเครือข่ายคณะกรรมการตำบลเยาวชนอาสาต้านยาเสพติด 10) กลุ่มนักเรียนยุวชนแนะแนว YC (Youth Counselor) เป็นต้น

2.5 การส่งต่อ

จากการประชุมพิจารณาให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ แสดงให้เห็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อ ภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 แสดงแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งต่อ

จากแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อ ในภาพประกอบ 8 ซึ่งครูที่ปรึกษารับผิดชอบการส่งต่อภายในสถานศึกษา และโรงเรียนรับผิดชอบ สำหรับการส่งต่อนอกสถานศึกษาสรุปได้ดังนี้

2.5.1 การส่งต่อนักเรียนภายในสถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ชี้แจงทำความเข้าใจ ถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียน ต่อสถานศึกษา โดยครูที่ปรึกษารายงานสภาพปัญหานักเรียนให้โรงเรียนทราบ เพื่อให้ผู้บริหารตัดสินใจ
- 2) ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ ต่อนักเรียนและผู้ปกครอง โดยครูที่ปรึกษาชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ ต่อนักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียน ถึงความจำเป็นในการส่งต่อ โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ระมัดระวัง ไม่ให้นักเรียนมีความรู้สึก กังวลอาหยหรือโกรธ แต่ให้นักเรียนและผู้ปกครอง มีความรู้สึกที่ดีและยินดีที่จะได้รับการช่วยเหลือ ตามกรณีทีครูที่ปรึกษาหรือโรงเรียนพิจารณาว่าเหมาะสม

3) ประสานครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ทราบล่วงหน้าและยอมให้การช่วยเหลือ

4) ติดตามดูแลนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียน โดยการพูดคุยสอบถามปัญหาอุปสรรคต่างๆ ให้การช่วยเหลือ และให้กำลังใจนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

5) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษารายงานความก้าวหน้าในการช่วยเหลือนักเรียนต่อสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และรายงานผลการช่วยเหลือโดยบันทึกเป็นหนังสือต่อสถานศึกษา และผู้ปกครอง นักเรียนเมื่อสิ้นสุดการช่วยเหลือ

2.5.2 การส่งต่อนักเรียนภายนอกสถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1) ชี้แจงทำความเข้าใจ ถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ ต่อสถานศึกษาโดยครูที่ปรึกษา รายงานสภาพปัญหานักเรียนให้โรงเรียนทราบ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจ

2) ชี้แจงทำความเข้าใจ ถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ ต่อนักเรียนและผู้ปกครอง โดยครูที่ปรึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ชี้แจงทำความเข้าใจของนักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียน ถึงความจำเป็นในการส่งต่อนักเรียน โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระวังไม่ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกวิตกกังวล อายหรือโกรธ แต่ให้นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน มีความรู้สึกที่ดีและยินดีที่จะได้รับการช่วยเหลือ ตามกรณีที่ครูที่ปรึกษาหรือโรงเรียนที่พิจารณาว่าเหมาะสม

3) ประสานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษาที่ช่วยเหลือนักเรียน โดยโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ประสานงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายนอกสถานศึกษา ที่จะช่วยเหลือนักเรียนให้ทราบล่วงหน้าเพื่อเตรียมการในการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียน

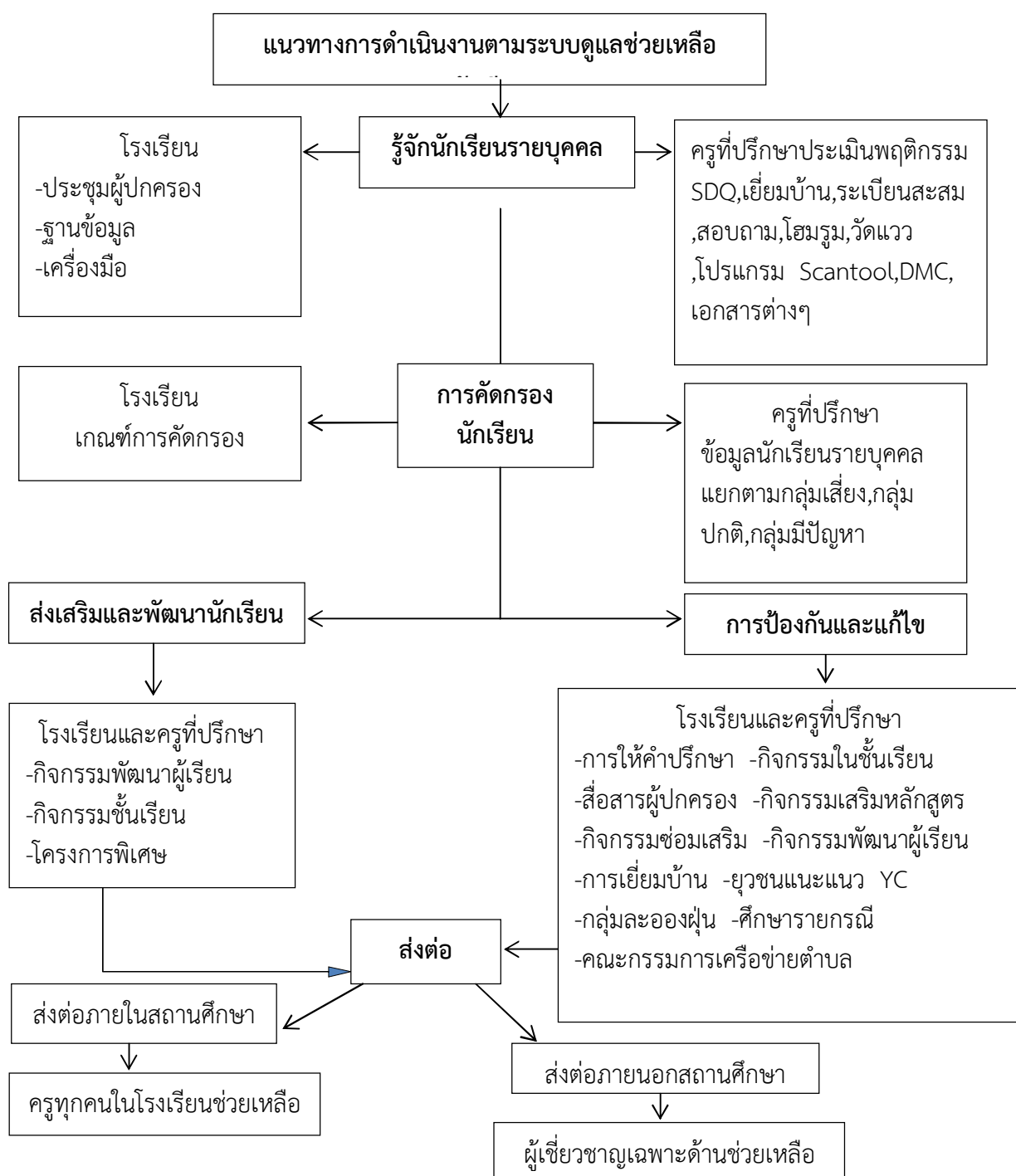
4) ติดตามดูแลนักเรียนที่ส่งต่อ โดยครูที่ปรึกษา ผู้ที่ได้รับมอบหมาย ติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งต่อ โดยการพูดคุยสอบถามปัญหาอุปสรรคต่างๆ ให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

5) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งต่อ โดยครูปรึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย รายงานความช่วยเหลือต่อสถานศึกษาในระหว่างดำเนินการ โดยทำเป็นหนังสือต่อสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน พร้อมกับรายงานผลการช่วยเหลือต่อศูนย์เฉพาะกิจช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนของเขตพื้นที่ เมื่อสิ้นสุดการช่วยเหลือ

2.6 สรุปแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

จากการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการประชุมสนทนาผู้ที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์และเสนอแนะต่างๆ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 9 แสดงแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

3. รายงานการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

จากการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปรึกษา จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและประเมินความเหมาะสม ประโยชน์ที่นำไปใช้ ความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอในวัน เวลา และสถานที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้

วันที่ 3 กันยายน 2557 เวลา 10.00 น. ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

นำเสนอต่อนายสุวิวัฒน์ ชาวเวียง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้บริหารการศึกษา

วันที่ 3 กันยายน 2557 เวลา 11.00 น. ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

นำเสนอต่อนางเมธาวดี เคหบาล ศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นศึกษาพิเศษ

วันที่ 4 กันยายน 2557 เวลา 09.00 น. ณ โรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร

นำเสนอต่อนายประเวศ ฤชากุล ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา

วันที่ 4 กันยายน 2557 เวลา 13.00 น. ณ โรงเรียนยิ่งยวดพิทยาคม

นำเสนอต่อนายทรงศักดิ์ ปุริมา ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วันที่ 5 กันยายน 2557 เวลา 09.30 น. ณ โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร

นำเสนอต่อนายมานิช เจริญณรงค์ ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ผู้เชี่ยวชาญตัวแทนครูปรึกษาซึ่งผู้วิจัยสรุปผลและรายงานผลการประเมิน ดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสรุปผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 20 ตามองค์ประกอบ 5 ประการ

แนวทางการดำเนินงานตาม ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความเหมาะสม			มีประโยชน์นำไปใช้ได้			มีความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ									
1.ด้านการรู้จักนักเรียนเป็น รายบุคคล	4.72	.34	มากที่สุด	4.88	.34	มากที่สุด	4.27	.31	มาก
2.ด้านการคัดกรอง	4.93	.09	มากที่สุด	4.93	.09	มากที่สุด	4.73	.43	มากที่สุด
3.ด้านการส่งเสริมและพัฒนา	4.60	.58	มากที่สุด	4.73	.37	มากที่สุด	4.73	.37	มากที่สุด
4.ด้านการป้องกันและแก้ไข	4.66	.32	มากที่สุด	4.85	.21	มากที่สุด	4.52	.50	มากที่สุด
5.ด้านการส่งต่อ	4.79	.05	มากที่สุด	4.85	.19	มากที่สุด	4.80	.24	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.74	.28	มากที่สุด	4.85	.24	มากที่สุด	4.61	.37	มากที่สุด

จากตาราง 6 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตามองค์ประกอบ 5
ประการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์ที่นำไปใช้ ($\bar{X}=4.85$) มีความ
เหมาะสม ($\bar{X}= 4.74$) และมีความเป็นไปได้ ($\bar{X}= 4.61$) ตามลำดับ

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความเหมาะสม			มีประโยชน์นำไปใช้ได้			มีความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล									
1.1 ฐานข้อมูลนักเรียน									
1.1.1 ด้านครอบครัว	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	3.80	.45	มาก
1.1.2 ด้านสุขภาพ	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.40	.55	มาก
1.1.3 ด้านความสามารถ	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
1.1.4 ด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม	4.40	.55	มาก	5.00	.00	มากที่สุด	4.00	.00	มาก
1.2 เครื่องมือและวิธีรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล									
1.2.1 การประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ)	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
1.2.2 การระเบียบสะสม	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
1.2.3 การวัดแววนักเรียน	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.00	.00	มาก
1.2.4 การจัดกิจกรรมโฮมรูม	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
1.2.5 เยี่ยมบ้านนักเรียน	4.60	.55	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.00	.00	มาก
1.2.6 ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน	4.80	.45	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.00	.00	มาก
1.2.7 สังเกตพฤติกรรมนักเรียน	4.00	.00	มาก	4.60	.55	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
1.2.8 สอบถาม สัมภาษณ์นักเรียนหรือเพื่อนนักเรียน	4.20	.45	มาก	4.60	.55	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
1.2.9 การทดสอบ	4.20	.45	มาก	5.00	.00	มากที่สุด	4.00	.55	มาก
1.2.10 การใช้โปรแกรม Scan Tool และโปรแกรม Dmc	4.60	.55	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	3.80	.45	มาก
1.2.11 ศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ	4.00	.71	มาก	4.40	.55	มาก	3.80	.45	มาก
รวม	4.72	.34	มากที่สุด	4.88	.15	มากที่สุด	4.27	.31	มาก

จากตาราง 7 พบว่าผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.72) ประโยชน์ที่นำไปใช้ ($\bar{X}$ = 4.88) และมีความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.27) ตามลำดับ

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านคัดกรองนักเรียน

แนวทางการดำเนินงานตามระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความเหมาะสม			มีประโยชน์นำไปใช้ได้			มีความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
2. การคัดกรองนักเรียน									
2.1 วิธีการคัดกรองนักเรียน	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
2.2 เครื่องมือและวิธีการคัดเลือกนักเรียน									
2.2.1 แบบบันทึกการคัดกรอง นักเรียนเป็นรายบุคคล	4.60	.55	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
2.2.2แบบสรุปการคัดกรอง นักเรียน	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
2.3 การแบ่งกลุ่มนักเรียน									
2.3.1 กลุ่มปกติ	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.80	.45	มากที่สุด
2.3.2 กลุ่มเสี่ยง	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.80	.45	มากที่สุด
2.3.3 กลุ่มมีปัญหา	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
รวม	4.93	.09	มากที่สุด	4.93	.09	มากที่สุด	4.73	.43	มากที่สุด

จากตาราง 8 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการคัดกรองนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.93) ประโยชน์ที่นำไปใช้ ($\bar{X}$ = 4.93) และมีความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.73) ตามลำดับ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา

รายการรูปแบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความเหมาะสม			มีประโยชน์นำไปใช้ได้			มีความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
3. การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน									
3.1 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.20	.84	มาก	4.60	.55	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
3.2 กิจกรรมในชั้นเรียน เช่น การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะชีวิต	4.80	.45	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
3.3 โครงการพิเศษ เช่น โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม โครงการประกวดนักเรียนดีเด่น โครงการแข่งขันทักษะทางวิชาการ โครงการแข่งขันกีฬาชมรมหัดขอชอนขาว	4.80	.45	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
รวม	4.60	.58	มากที่สุด	4.73	.37	มากที่สุด	4.73	.37	มากที่สุด

จากตาราง 9 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์ที่นำไปใช้ ($\bar{X} = 4.73$) มีความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.73$) และความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.60$) ตามลำดับ

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านป้องกันและแก้ไข

แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความเหมาะสม			มีประโยชน์นำไปใช้ได้			มีความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
4. การป้องกันและแก้ไข									
4.1แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.60	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
4.2วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.60	.55	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
4.3กิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา									
4.3.1 การให้การปรึกษา	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
4.3.2 กิจกรรมในชั้นเรียน เช่นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษา,ห้องเรียนสีขาว	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
4.3.3 สื่อสารผู้ปกครอง	4.80	.45	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.80	.45	มากที่สุด
4.3.4 กิจกรรมเสริมหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
4.3.5 กิจกรรมชมเสริม	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	4.40	.55	มาก
4.3.6 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.20	.45	มาก	5.00	.00	มากที่สุด	4.80	.45	มากที่สุด
4.3.7 การเยี่ยมบ้านนักเรียน	4.40	.55	มาก	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
4.3.8 คณะกรรมการเครือข่ายตำบลเยาวชนอาสาต้านยาเสพติด	4.60	.55	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	3.80	.84	มาก
4.3.9 กลุ่มนักเรียนยุวชนแนะแนว YC (Youth Counselor)	4.60	.55	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	4.40	.55	มาก
4.3.10 กลุ่มละอองฝัน	4.60	.55	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.00	.00	มาก
4.3.11การศึกษาเป็นรายกรณี	4.20	.45	มาก	5.00	.00	มากที่สุด	3.80	.45	มาก
รวม	4.66	.32	มากที่สุด	4.85	.21	มากที่สุด	4.52	.50	มากที่สุด

จากตาราง 10 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการป้องกันและแก้ไขโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ประโยชน์ที่นำไปใช้ ($\bar{X}$ = 4.85) ความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.66) และมีความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.52) ตามลำดับ

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการส่งต่อนักเรียน

แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความเหมาะสม			มีประโยชน์นำไปใช้ได้			มีความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
5. การส่งต่อ									
5.1 วิธีการส่งต่อนักเรียนภายในสถานศึกษา									
5.1.1 ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียนต่อสถานศึกษา	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
5.1.2 ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียนต่อนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
5.1.3 ประสานครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
5.1.4 ติดตามดูแลนักเรียน	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
5.1.5 รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
5.2 วิธีการส่งต่อนักเรียนภายนอกสถานศึกษา									
5.2.1 ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียนต่อสถานศึกษา	5.00	.00	มากที่สุด	4.80	.45	มากที่สุด	4.80	.45	มากที่สุด
5.2.2 ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียนต่อนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
5.2.3 ประสานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	4.40	.55	มาก
5.2.4 ติดตามดูแลนักเรียน	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.40	.55	มาก
5.2.5 รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน									
5.2.5.1 รายงานในสถานศึกษา	5.00	.00	มากที่สุด	4.40	.55	มาก	5.00	.00	มากที่สุด
5.2.5.2 รายงานนอกสถานศึกษา(ศูนย์เฉพาะกิจช่วยเหลือคุ้มครองเด็กของเขตพื้นที่การศึกษา) หรือ ศูนย์ อค.ชน.	4.60	.55	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด
รวม	4.96	.05	มากที่สุด	4.85	.19	มากที่สุด	4.80	.24	มากที่สุด

จากตาราง 11 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านการส่งต่อ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.96) ประโยชน์ที่นำไปใช้ ($\bar{X}$ = 4.85) และมีความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.80) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 : กรณีศึกษา โรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ ซึ่งมีการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 การศึกษาการดำเนินงานโดยการสร้างเครื่องมือ และนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้ดำเนินงาน ตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการดำเนินงานโดยการประชุมสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน สรุปข้อมูลเป็นแนวทางทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 และนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมกับการนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา เพื่อประเมินความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

สรุปผล

สรุปผลการวิจัยที่จะนำเสนอต่อไปนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สรุปผลการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ส่วนที่ 2 สรุปผลการสร้างและนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ดังนี้

ส่วนที่ 1 สรุปผลการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

จากการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโรงเรียนมีวิธีรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3 วิธี คือ การรู้จักนักเรียนโดยใช้แบบประเมิน การรู้จักนักเรียนโดยการสังเกต การใช้โปรแกรม Scantool และโปรแกรม Dmc (2)

ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนมีวิธีการคัดกรองนักเรียน 2 วิธี คือการคัดกรองนักเรียนจากแบบประเมิน และคัดกรองนักเรียนจากการสังเกตการณ์สอบถามแล้วนำผลการคัดกรองมาแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา (3) ด้านส่งเสริมและพัฒนา โรงเรียนมีวิธีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 3 วิธี คือส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่งเสริมและส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในชั้นเรียน และพัฒนาโดยใช้โครงการพิเศษ (4) ด้านการป้องกันและการแก้ไขโรงเรียนมีวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหา 2 วิธี คือการป้องกันและแก้ไขโดยการจัดกิจกรรมการรวมกลุ่ม และการป้องกันและแก้ไขเป็นรายบุคคล (5) ด้านการส่งต่อ โรงเรียนมีวิธีการส่งต่อนักเรียน 2 วิธี คือ การส่งต่อภายในสถานศึกษา และการส่งต่อภายนอกสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 สรุปผลการสร้างและนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

2.1 สรุปผลการสร้างแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติในการเข้าประกวดผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีชื่อเสียงมีผลงานดีเด่นในระดับเขตพื้นที่หรือระดับประเทศ และการสร้างแนวทางการดำเนินงานโดยผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มี 5 องค์ประกอบ และมีวิธีการเครื่องมือ กิจกรรมที่หลากหลายดังนี้

2.1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลครูต้องรู้จักฐานข้อมูลนักเรียนด้านครอบครัวและสังคมด้านสุขภาพ ด้านความสามารถ และด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมเครื่องมือและวิธีการรู้จักนักเรียน ได้แก่ 1) การประเมินพฤติกรรม (SDQ) นักเรียน 2) การทำระเบียบสะสม 3) การวัดแววนักเรียน 4) การจัดกิจกรรมโฮมรูม 5) การเยี่ยมบ้านนักเรียน 6) การประชุมผู้ปกครอง 7) สังเกตพฤติกรรมนักเรียน 8) สอบถาม สัมภาษณ์นักเรียนหรือเพื่อนนักเรียน 9) การทดสอบ 10) ศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ 11) การใช้โปรแกรม Scantool และการใช้โปรแกรม DMC

2.1.2 การคัดกรองนักเรียน มีเครื่องมือและวิธีการในการคัดกรองได้แก่แบบบันทึกการคัดกรองนักเรียนรายบุคคลและแบบสรุปผลการคัดกรอง การแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

2.1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยใช้กิจกรรมและโครงการคือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้แก่ (1) กิจกรรมแนะแนว (2) กิจกรรมนักเรียน (3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ 2) กิจกรรมในชั้นเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมโฮมรูม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การจัดนิทรรศการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต เพศศึกษา ห้องเรียนสีขาว 3) การใช้โครงการพิเศษ เช่น โครงการอบรมคุณธรรม-จริยธรรม โครงการทัศนศึกษา โครงการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันสำคัญของชาติ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมพิเศษร่วมกับชุมชน เช่น ชมรมเห็ดขอนขาวกลุ่มนักเรียนละอองฝุ่น

2.1.4 การป้องกันและแก้ไข วิธีการโดยการศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งช่วยให้เข้าใจปัญหาให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้คำแนะนำในการปรับพฤติกรรม สร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารความเข้าใจ ให้เข้าร่วมกิจกรรมสังคม ไม่หลงโทษที่รุนแรง มีการช่วยเหลือให้อภัย และสร้างบรรยากาศให้อบอุ่น กิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือ 1) การให้คำปรึกษา 2) กิจกรรมในชั้นเรียน 3) การสื่อสารกับผู้ปกครอง 4) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) กิจกรรมซ่อมเสริม 6) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 7) การเยี่ยมบ้านนักเรียน 8) การศึกษารายกรณี 9) จัดตั้งเครือข่ายคณะกรรมการตำบลเยาวชนอาสาต้านยาเสพติด 10) กลุ่มนักเรียนยุวชนแนะแนว YC (Youth Counselor)

2.1.5 การส่งต่อ มี 2 วิธี คือ 1) วิธีการส่งต่อนักเรียนภายในสถานศึกษา 2) วิธีส่งต่อนักเรียนภายนอกการศึกษา พร้อมทั้งรายงานผลการส่งต่อให้กับศูนย์เฉพาะกิจช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กนักเรียนของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

2.2 สรุปผลการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์ที่นำไปใช้ ($\bar{X}=4.85$) มีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.74$) และมีความเป็นไปได้ ($\bar{X}=4.61$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

อภิปรายผลการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสร้างและนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

จากการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการดำเนินงาน 11 วิธี คือ (1) การประเมินพฤติกรรม (SDQ) (2) การจัดทำระเบียบสะสม (3) การวัดแววนักเรียน/วัดแววอาชีพ (4) การเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (6) การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (7) การจัดกิจกรรมโฮมรูม (8) สอบถามนักเรียนและเพื่อนนักเรียน (9) การทดสอบ (10) การใช้โปรแกรม Scan Tool และโปรแกรม Dmc และ (11) การศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ โดยการประเมินแนวทางการดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ปัญหาอุปสรรค คือ มีนักเรียนและผู้ปกครองให้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง และมีครูบางคนออกเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่ครบทุกบ้าน ทำให้ข้อมูลที่ได้เกิดความคลาดเคลื่อน และยังไม่เข้าใจการใช้โปรแกรม Scan Tool และโปรแกรม Dmc แนวทางแก้ไข ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจ แก่ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนให้เห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และจัดอบรมการใช้โปรแกรม ซึ่งการรู้จักผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ก่อนเริ่มทำการสอน ครูผู้สอนทุกคนต้องมีความเข้าใจว่านักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของ

ชีวิตที่ไม่เหมือนกัน ถูกหล่อหลอมจนเกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป มีความสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาแนะแนวที่กล่าวถึงหลักการบริหารสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล บริการให้คำปรึกษา ฐานข้อมูลของนักเรียน มีความสอดคล้องกับ ขอบข่ายการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ครูที่ปรึกษาเข้าใจนักเรียนมากขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลในการดูแลส่งเสริมพัฒนาป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนได้ถูกทาง สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 37) ที่ให้ความหมายว่า นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตไม่เหมือนกัน การหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ การรู้จักข้อมูลนักเรียนจะช่วยให้ครูที่ปรึกษาเข้าใจนักเรียนมากขึ้น วิธีและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับ Teed (2002 : 1715 - A) ได้ศึกษาการพบนักเรียนเพื่อรู้จักความต้องการทางด้านอารมณ์และสังคมของนักเรียน พบว่า ลักษณะพิเศษของเด็กมีลักษณะเหมือนกันคือ ครอบครัวหย่าร้าง ครอบครัวขนาดใหญ่ ผู้ปกครองติดสารเสพติด เด็กมีความรุนแรงถูกทารุณทางเพศ ถูกทอดทิ้ง พิกการ เด็กสุขภาพไม่ดีต้องเข้ายาบำบัด สิ่งเหล่านี้เป็นแรงกดดันอย่างมากและมีผลกระทบต่อชีวิตเด็ก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องเอาใจใส่ต่อปัญหาและความต้องการของนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติ การศึกษา พบว่า ครูได้ใช้วิธีการให้คำปรึกษาที่หลากหลายวิธีในชั้นเรียน วิธีที่ใช้มากที่สุดคือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นมาตรการป้องกันรักษา พื้นฟูได้อีกด้วย สอดคล้องกับวีระศักดิ์ จันทะรัตน์ (2553 : 91-92) ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า เครื่องมือและวิธีการรู้จักนักเรียน คือ 1) ประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) 2) ระเบียบสะสม 3) วัดแววนักเรียน 4) กิจกรรมโฮมรูม 5) การเยี่ยมบ้านนักเรียน 6) ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน 7) สังเกตพฤติกรรมนักเรียน 8) การสอบถาม สัมภาษณ์ 9) การทดสอบ และยังสอดคล้องกับเฉลิมศรี ชูติธรรมวงศ์ (2554 : 105-116) ได้ศึกษาการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน : การวิจัยแบบผสม พบว่าวิธีการทำงานของเครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ได้แก่ เรื่องกฎระเบียบ การทำเอกสาร การมีส่วนร่วม การให้ความรู้เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเอาใจใส่นักเรียนของครูและผู้ปกครอง การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย งบประมาณสนับสนุน และการเพิ่มบุคลากร

2. แนวทางการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน มีการดำเนินงาน คือ การสรุปคัดกรองนักเรียน โดยสถานศึกษาทุกแห่งให้ครูที่ปรึกษาสรุปโดยนำข้อมูลจากการประเมินพฤติกรรม (SDQ) ระเบียบสะสม การวัดแววนักเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียน การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูม การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การสอบถามนักเรียนหรือเพื่อนนักเรียน มาสรุปตามเกณฑ์ การคัดกรองของโรงเรียน โดยนำผลสรุปแต่ละข้อมาพิจารณาประกอบกัน สรุปผลในภาพรวม แล้วแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม 3 คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ปัญหาอุปสรรค คือมีนักเรียนและผู้ปกครองไม่ยอมรับการแบ่งกลุ่มของครูแนวทางการแก้ไข คือ ชี้แจงทำความเข้าใจแก่นักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหานักเรียน และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา มีความสอดคล้องกับการพิจารณา นักเรียนซึ่งได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ

กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา โดยการประเมินแนวทางการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 43) ได้ให้ความหมายการคัดกรองนักเรียนว่าเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนที่จัดทำ ขึ้นเพื่อแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ดังนั้นโรงเรียนจึงต้อง ประชุมคณะทำงานคณะครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ มีมาตรฐานหรือแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะ การกำหนดเกณฑ์ที่มีผลต่อการ แบ่งกลุ่มนักเรียน โดยใช้วิธีคือ 1) สรุปผลจากการประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) 2) สรุปผล จากการวัดแววนักเรียน 3) สรุปผลจากการเยี่ยมบ้านนักเรียน 4) สรุปผลจากการสังเกตพฤติกรรม นักเรียน 5) สรุปผลจากกิจกรรมโฮมรูม 6) สรุปผลจากการสอบถามนักเรียนหรือเพื่อนนักเรียน 7) สรุปผลจากการศึกษาเอกสารต่างๆ ของนักเรียน และใช้เครื่องมือมีดังนี้ 1) เกณฑ์การคัดกรอง นักเรียน 2) แบบบันทึกการคัดกรองนักเรียน 3) แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียน และยังสอดคล้อง กับ Goodman และคณะ (2003 : 1178 – A) ได้ศึกษาการใช้แบบคัดกรองนักเรียนเป็น รายบุคคล (SDQ) เพื่อคัดกรองนักเรียนที่ความผิดปกติทางจิตใจ เยาวชนในชุมชนที่รวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถามจากผู้ปกครอง ครู เพื่อนเยาวชน พบว่า ทุกกลุ่มให้ความเห็นว่าเป็นความผิดปกติ ทางจิตใจที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล และเป็นความแปรปรวนทางอารมณ์ของบุคคล โดยมีเหตุมาจาก พฤติกรรมส่วนบุคคล พฤติกรรมอยู่ไม่สุข/อยู่ไม่นิ่งพวกซึ่มเศร้า และพวกที่มีพฤติกรรมที่มีพึงประสงค์ อื่น ๆ และยังสอดคล้องกับ Gunderson (2001 : 1995 - A) ได้ศึกษาการใช้การประชุมเชิง สร้างสรรค์ในโรงเรียน ซึ่งเรียกชื่อเฉพาะว่า การประชุมกลุ่มครอบครัว เชิญมาร่วมประชุม ปรึกษาหารือ วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยกลุ่มครอบครัว ประกอบด้วยกลุ่มเสี่ยงต่ำ กลุ่มเสี่ยงปานกลาง และกลุ่ม เสี่ยงสูง โดยกลุ่มเสี่ยงต่ำเคยหรือไม่เคยได้รับการลงโทษการประชุมมีลักษณะเป็นกันเองยอมรับฟัง ซึ่งกันและกันทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหา การหนีเรียนของ นักเรียนทำให้ผู้ปกครองได้เสนอความเข้มแข็งของตนเอง การใช้กระบวนการประชุมสำหรับได้ข้อยุติใน การแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนหนีเรียน

3. แนวทางการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนซึ่งเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนในกลุ่มปกติกลุ่ม เสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหา ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยป้องกันนักเรียนในกลุ่มปกติไม่ให้กลายเป็น นักเรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมี ปัญหา ให้กลับมาเป็นนักเรียนในกลุ่มปกติ โรงเรียนมีวิธีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 3 วิธี การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรมชุมนุม และชมรมต่างๆ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ กิจกรรมในชั้นเรียน ได้แก่ การจัด กิจกรรมโฮมรูม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การจัดนิทรรศการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิต เพศศึกษา การใช้โครงการพิเศษ เช่น โครงการอบรมคุณธรรม-จริยธรรม โครงการทัศนศึกษา โครงการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันสำคัญของชาติ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมพิเศษร่วมกับชุมชน เช่น ชมรมเห็ดขอนแก่น กลุ่มนักเรียน ละอองฟุ้ง การประเมินแนวทางการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ในภาพรวมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด ซึ่งตอบสนองต่อหลักการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการส่งเสริมการดำเนินงานด้านสาธารณสุข และงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่นการออกแบบหลักสูตร กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้และสื่อเรื่องเพศศึกษาสำหรับเยาวชนที่สอดคล้องวิถีชีวิตและพัฒนาการตามช่วงวัยสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพสถานศึกษา ครู บุคลากรทางสาธารณสุข ในการดำเนินงานเรื่องเพศศึกษาและบริการสร้างเสริมสุขภาพทางเพศสำหรับเยาวชน และสอดคล้องกับกรมสามัญศึกษา (2544 : 19) ได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมนักเรียนไว้ว่า การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนในกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนในกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป ซึ่งการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนสามารถใช้กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ได้ สอดคล้องกับหัสพงศ์ งานดี (2551 : 98-111) ที่ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา พบว่า โรงเรียนธีร กานท์บ้านไธสง มีการประกาศคุณความดีของนักเรียนตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ มีการจัดแบบโรงพักจำลองขึ้นภายในโรงเรียน โรงเรียนโหล่หินวิทยา มีการประชุมคณะครูและบุคลากรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานดีเด่นของนักเรียนและกิจกรรมเด่นต่างๆ ไว้ที่หน้าโรงเรียน มีการจัดทุนอาหารกลางวัน ทุนค่าเล่าเรียนแก่เด็กที่เรียนดีแต่ฐานะยากจน สอดคล้องกับวรารามเสถียร (2552 : 70-71) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 2 แนวทางแก้ไข ปัญหาการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคลศึกษาจากระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก การส่งเสริมให้นักเรียนใช้กิจกรรมโฮมรูม การประชุมผู้ปกครอง นักเรียนการป้องกันแก้ไขปัญหา การให้คำปรึกษาเบื้องต้น จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และยังสอดคล้องกับธงชาติ วงศ์สุวรรณ (2553 : 94-108) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้านการใช้ประโยชน์ของระบบ ตอบสนองต่อการความต้องการของทุกฝ่ายซึ่งทำให้เกิดการดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนภายใต้การมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงเป็นที่ยอมรับ เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย ด้านความเหมาะสมพัฒนาระบบโดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลัก ดำเนินการด้วยความรับผิดชอบและมีจรรยาบรรณด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือ

4. แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไข ซึ่งเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียน ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติปรับเปลี่ยนความเชื่อและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม โดยการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด หาวีธีการช่วยเหลือป้องกันและแก้ไข ปัญหาให้นักเรียนโดยไม่ปล่อยปะละเลย จนกลายเป็นปัญหาของสังคม เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคล ที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป โดยมีแนวทางป้องกันและแก้ไข คือ 1) กิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมการพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเพศศึกษา 2) การให้การปรึกษา 3) ห้องเรียนสีขาว 4) สื่อสารผู้ปกครอง 5) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 6) กิจกรรมชมเสริม 7) กิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน 8) จัดตั้งเครือข่ายคณะกรรมการตำบลเยาวชนอาสาต้านยาเสพติด 9) กลุ่มนักเรียนยุวชน
แนะแนว YC (Youth Counselor) 10) การเยี่ยมบ้าน 11) การศึกษาเป็นรายกรณี การประเมิน
แนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไข ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับกรม
สุขภาพจิต (2544 : 33-45) ได้ให้แนวการป้องกันและแก้ไขปัญา สำหรับกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมี
ปัญหาจำเป็นต้องใช้กระบวนการกลุ่มในการพัฒนาให้นักเรียน ให้มีความรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติความ
เชื่อไปในทางที่เหมาะสม โดยใช้พลังงานของกลุ่ม เพราะเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน
การจัดกิจกรรมจึงเน้นให้นักเรียนเป็นผู้แสดงพฤติกรรม เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ด้วย
ตนเอง ครูเป็นเพียงผู้สนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งใช้กิจกรรมในการป้องกันหรือแก้ไขปัญา
สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 49) ได้กล่าวถึงวิธีการป้องกัน
และแก้ไข ปัญหานักเรียน คือ 1) การให้คำปรึกษา 2) กิจกรรมในชั้นเรียน 3) สื่อสารผู้ปกครอง
4) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) กิจกรรมซ่อมเสริม 6) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 7) ติดตามและรายงาน
ผล และสอดคล้องกับ Montavon (2002 : 513 - A) ได้ศึกษาหาสาเหตุการศึกษาในกลุ่มโรงเรียน
รัฐบาลมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยชุดหนึ่งซึ่งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้ ระบุว่าให้ความสะดวกหรือ
ขัดขวางการเลือกหลักสูตรการป้องกันสุรายาสูบ และยาเสพติด ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ชี้แนะว่า
มีความเข้าใจหลากหลายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโปรแกรมการป้องกันที่ อาศัยการวิจัยเป็นฐาน
ลักษณะของหลักสูตรที่ใช้เป็นอุปสรรคต่อการเลือก ได้แก่ การมุ่งเน้นที่ ไม่รวมการเสพสารเสพติด
เข้าไว้ด้วยเวลามากเกินที่ต้องการนำหลักสูตรไปใช้ และการไม่มีความยืดหยุ่น อุปสรรคที่สัมพันธ์
กับระบบโรงเรียนได้แก่ การเน้นลำดับความสำคัญทางวิชาการ ซึ่งจำกัดเวลาที่มี อยู่สำหรับการสอน
ด้านสุขภาพการเตรียมทางวิชาการของผู้ประสานงานด้านสุขภาพ และระดับประสบการณ์ในทาง
ทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกหลักสูตร

5. แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อเป็น
กระบวนการที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการดูแลอย่างถูกวิธี ซึ่งแบ่งออกเป็น
2 กรณี คือ 1) การส่งต่อภายในสถานศึกษาโดยครูที่ปรึกษาส่งไปยังครูที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้
เช่น ครูผู้สอน ครูแนะแนว 2) การส่งต่อกภายนอกสถานศึกษา โดยโรงเรียนหรือผู้ได้รับมอบหมายไป
ยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้รับการ
ช่วยเหลืออย่างถูกต้อง การประเมินแนวทางการดำเนินงานด้านการส่งต่อนักเรียน ในภาพรวมอยู่ใน
ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2544 ก : 37) ได้ให้แบ่งวิธีการส่งต่อ ออกเป็น
2 แบบ คือ 1) การส่งต่อภายในโดยครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้
ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาหลักปัญหาเช่น ครูแนะแนว ครูผู้สอนหรือครูปกครอง 2) การส่งต่อ
ภายนอกโดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก ซึ่งการส่งต่อ
นักเรียนมีวิธีการและขั้นตอนคือ 1) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็น ที่ต้องส่งนักเรียนต่อ
สถานศึกษา 2) การทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อแก่นักเรียน และผู้ปกครอง
นักเรียนโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรังเกียจอายหรือโกรธ แต่ให้
นักเรียนและผู้ปกครองมีความรู้สึกที่ดีต่อการส่งต่อและยินดีที่จะได้รับการช่วยเหลือ ตามกรณีที่ครูที่
ปรึกษาหรือโรงเรียนพิจารณาเห็นว่าเหมาะสม 3) การประสานผู้ที่จะช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ทราบ
ล่วงหน้าและเตรียมตัวในการดำเนินการช่วยเหลือ 4) การติดตามดูแลนักเรียน โดยพูดคุยสอบถามให้
ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 5) รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียนต่อ

สถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 52) ได้ให้แนวทางถึงวิธีในการส่งต่อนักเรียนมีขั้นตอนดังนี้ 1) ชี้แจงทำความเข้าใจนักเรียนถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ 2) ประสานกับครูที่จะช่วยเหลือต่อ 3) สรุปรุข้อมูลนักเรียนและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา 4) นัดหมายวันเวลาสถานที่ที่จะไปพบครูที่รับการช่วยเหลือต่อ 5) ติดตามผลการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอและ สอดคล้องกับกรมสามัญศึกษา (2544 : 29) ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการส่งต่อนักเรียนว่า มีขั้นตอนการส่งต่อ คือ 1) ครูที่ปรึกษาประสานครูที่ช่วยเหลือ เพื่อให้ทราบล่วงหน้า 2) สรุปรุข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดจากการช่วยเหลือให้ผู้ที่จะช่วยเหลือทราบ 3) ครูที่ปรึกษาชี้แจงทำความเข้าใจให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้เกิดความรู้สึกกังวล อายหรือโกรธ แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกดีจากการส่งต่อ และยินดีที่จะได้รับการช่วยเหลือตามกรณีที่ครูที่ปรึกษา หรือโรงเรียนพิจารณาว่าเหมาะสม 4) ครูที่ปรึกษานัดหมายวันเวลา และสถานที่นัดพบครูที่ให้การช่วยเหลือนักเรียนต่อ 5) ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับประดับ บุญธรรม (2551 : 93-102) ได้ศึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี : พหุกรณีศึกษา 1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน มีลักษณะสำคัญ ดังนี้ (1) การวางแผนการดำเนินงานมีโครงสร้างการทำงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2) การดำเนินงานตามแผนให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัญหา และความพร้อมของโรงเรียนควบคู่ไปกับการ ให้ความรู้แก่บุคลากร และการดูแลนักเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มทั้งในระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน (3) การตรวจสอบ ติดตามประเมินผลเน้นความร่วมมือระหว่างคณะครูนักเรียนและผู้ปกครองและ (4) การปรับปรุงให้ความสำคัญกับการสรุปผลการดำเนินงานทุกภาคการศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนางาน และ มีการสรุปผลการดำเนินงานในทุกสัปดาห์จากระดับชั้นเรียนสู่ระดับสถานนักเรียนและสรุปในภาพรวมของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ 2. การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข และ 5) การส่งต่อภายในโรงเรียน และภายนอก เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป 3. การสนับสนุนการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4. ประสิทธิภาพ ของการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีผ่านมาตรฐานของการดำเนินงานตามระบบของกระทรวงศึกษาธิการ และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ในการแก้ปัญหาให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากผลการวิจัยสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศมีการนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาในสังกัดทุกโรงเรียนควรที่จะมีการนำรูปแบบการดำเนินงานระบบคอมพิวเตอร์มาปรับปรุงประยุกต์ ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการตามแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกโรงเรียน
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานตามแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ประจำสม่ำเสมอทุกๆ เดือน เพื่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. ควรนำแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลผลข้อมูล ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
 1. ควรวิจัยและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการส่งเสริม พัฒนาและช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับชุมชนและเครือข่ายผู้ปกครอง
 2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.
- _____. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2544.
- _____. ชุดการศึกษาด้วยตนเอง : การแนะแนวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546.
- _____. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2544.
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2544.
- _____. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนสังกัด กรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.
- กรมสุขภาพจิต. คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ : ยูเรนัส, ม.ป.ป.
- _____. แบบคัดกรองทางสุขภาพจิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2545.
- _____. คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2546 ก.
- _____. คู่มือตัวชี้วัดและแบบประเมินโครงการพัฒนาเครือข่ายการช่วยเหลือด้านสุขภาพจิตและ ป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาปีการศึกษา 2546. กรุงเทพฯ : ปิยอนด์พัลลิสซิ่ง, 2546 ข.
- _____. คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียนสำหรับผู้ปกครอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การ สงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2547.
- กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
- บุญศรี คำชาย. จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ สอนสุพรรณฯ, 2544.
- จักรี โพธิ์สำนัก. ศึกษาปัญหาทางดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.
- จิรัช ชูเวช. การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวทางใหม่. กรุงเทพฯ : ส.ส.ท, 2543.
- เฉลิมศรี ชูติธรรมวงศ์. การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน : การวิจัยแบบผสมวิธี. วิทยานิพนธ์ ค.ด กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2554.
- เขวลิต จินดารัตน์. การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่ การศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551.

- ชาย โพธิ์สิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2547.
- ธชาติ วงศ์สุวรรณ. การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553.
- ธชัย สันติวงษ์. องค์การและองค์การบริหารการศึกษาการจัดการแผนใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2539.
- ธำรงชาติ ธรรมชาติ. ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2542.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2534.
- นภเกตุ นิลวัช. การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพฯ : พหุกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- นันท์นที เครือจันทร์. การวิเคราะห์บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2553.
- ประดับ บุญธรรม. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี : พหุกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ประวิทย์ เวียงเงิน. ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2538.
- พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2524.
- พัชรภรณ์ เดชสุภา. ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประถมศึกษาในเขตอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551.
- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 119. ตอนที่ 123 ก. ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2545.
- ภิญโญ สาร. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2534.
- ภาณี วงษ์เอก. วิธีการศึกษาแบบการจัดสนทนากลุ่ม. พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.

- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- ภูธร บ้านเนิน. การสังเคราะห์งานวิจัยด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ยุทพร พรเพชร. การพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนนาทมวิทยา อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.
- ยุพาพร รูปงาม. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ. กรุงเทพฯ : คณะศิลปศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2545.
- รัตนะ บัวสนธิ์. วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : คำสมัย, 2551.
- วรา งามเสียม. ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2552.
- วิเศษ พลอาจทัน. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555.
- วีระศักดิ์ จันทะรัตน์. การนำเสนอรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2553.
- วรรณภา ทับทิมแดง. ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตตำบลคลองสอง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2551.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. จิตวิทยาพัฒนาการมนุษย์ทุกช่วงวัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ : วีระฟิล์มและโซเท็กซ์, 2541.
- สมคิด บุญมา. ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนท่าเกษมพิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2552.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2523.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- สมศักดิ์ วรรณศิริ. การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.

- สมศักดิ์ สินธุระเวช. เอกสารการประชุมรองผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเขตการศึกษาและผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2539.
- สายัณห์ ผาน้อย. การศึกษาและพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551. ขอนแก่น : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4, 2551.
- สุนันท์ โพธิบาย. การประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำพู เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. รายงานการประชุมโครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. ม.ป.ท. : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20, 2556.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2547 ก.
- _____. คู่มือการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2546.
- _____. แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2547 ข.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สำนักงานประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2528.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภารพิมพ์, ม.ป.ป.
- _____. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอส. อคินรพีพัฒน์, 2527.
- สุรัฐ ศิลปอนันต์. เส้นทางสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทยแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- หัสพงศ์ งานดี. การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ฤทัยวรรณ หาญกล้า. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- Al - Tanciji, Shaikah Obaid. "The Relationship Between parental Involvement and Shool Success In the United Arab Emirates," Journal Urban Education. 42(1) : 82-110 ; January, 2001.
- Campbell, S. and others. Community Participation in Social Development and the Stats. New York : Methuen, 1978.

- Cole, David Akinola. "An Analysis of the Perception of High School Assistant Principal for Discipline and Supervision in Georgia School," Dissertation Abstracts International. 60(11) : 3850 – A ; May, 2002.
- Chandle, Wanda Rooke. "Secondary Principals' Perception of the Counselor Role," Dissertation Abstracts International. 63(3) : 823 - A ; September, 2002.
- Edward, W. Smith. The Education's Encyclopedia. New York : Prentice-Hall, 1982.
- Flippo, E.B. Principles of Personal Management. New York : Mccrow-Hill, 1976.
- Gunderson, Jane. "Family Group Conference : An Innovative Approach to Truancy in Schools : A Case Study," Dissertation Abstracts International. 62(6) : 1995 - A ; December, 2001.
- Good, Carter V. Diction of Education. 3rd ed. New York : McGraw - Hill Book, 1973.
- Goodman, Robert and others. "Using the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) to Screen for Child Psychiatric Discipline in a Community Samples," Dissertation Abstracts International. 65(10) : 1178 – A ; October, 2003.
- Hencley, J. and others. "Leadership Styles and Leaders, Perception of Subordinates," Journal of Education Sociology. 34(2) : 58-64 ; October, 1960.
- Hutson, Bryant L. "Monitoring for Success : Implementing a proactive Probation Program for Diverse At-risk College Students," Dissertation Abstracts International. 67(3) : 2500-A ; September, 2006.
- Joseph, Gail Elizabeth. "If you' re Happy and You Know It : The Emotional Literacy Social Information Processing Scripts of Young, High-Risk Children," Dissertation Abstracts International. 62(5) : 1715-A ; November, 2001.
- Koontz, H. and H. Weihrich. Essentials of Management. 5th ed. Singapore : McGraw Hill, 1990.
- Lunenburg, F.C. and A.C. Ornstein. Educational administration : Concept and Practices. 2nd ed. Belmont, CA : Wadsworth, 1996.
- Montavon, Michele. "Drug Education in Public School Districts : A Study of Curriculum Selection," Dissertation Abstracts International. 63(2) : 513-A ; August, 2002.
- Muchado, Jabulani A. "An Investigation of the Perceived Needs for School Counseling Service in Primary and Secondary Schools in Botswana," Dissertation Abstracts International. 63(8) : 2800-A ; February, 2003.

- Sallis, E. Total Quality Management in Education. London : Kogan Page, 1993.
- Solberg, V.S. and others. "Asian-American Student' Severity of Problems and Willingness to Seek Help from university Counseling centers : Roe of Previous Counseling Experience, Gender and Ethnicity," Journal of Counseling Psychology. 41(4) : 275-279 ; April, 1994.
- Shertzer, S.C. and T. Stone. Essential of Psychological Testing. 5th ed. New York : Harper Collins, 1966.
- Teed, Carla Maie. "Meeting Students Social and Emotional Need : Elementary Teachers Perceptions of Counseling in the Classroom," Dissertation Abstracts International. 63(05) : 1715 – A ; November, 2002.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

- 1) อาจารย์สุพรรณ กิ่งมิ่งแอ ผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลย์รักษ์พิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา
- 2) ว่าที่ร้อยตรีคำพอง สว่างศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเตาไห สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา
- 3) อาจารย์ศิริวัฒน์ มงคล ผู้อำนวยการโรงเรียนเหล่าดอนเงิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญการบริหารการศึกษา
- 4) อาจารย์วีรพันธ์ พรหมบุตร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาวัดและประเมินผลทางการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผลทางการศึกษา
- 5) อาจารย์วนาพร วังคำแหง ครู คศ.3 โรงเรียนโนนสูงพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาการวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยการศึกษา

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม

- 1) อาจารย์ภูริพัฒน์ ชาวเวียง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
- 2) อาจารย์เมธาวดี เคหบาล ศึกษาานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
- 3) อาจารย์ธีรวุฒิ พัททะขันธ์ ศึกษาานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
- 4) อาจารย์นรากร พุนศรี รองผู้อำนวยการโรงเรียนสุเม็ฬ้าพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
- 5) อาจารย์ชวนคิด โพธิ์แหบ เจ้าหน้าที่งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
- 6) อาจารย์ทรงศักดิ์ ปุริมา ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือโรงเรียนยิ่งยวดพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
- 7) อาจารย์มานอช เจริญณรงค์ ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ครูปรึกษาโรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
- 8) อาจารย์วันสันต์ แก้วแก่น ครู หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ โรงเรียนสุเม็ฬ้าพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
- 9) อาจารย์สัจจา ภูพลผัน ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ครูแนะแนวโรงเรียนสุเม็ฬ้าพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- 1) อาจารย์ภูริพัฒน์ ชาวเวียง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ปริญญาโท (ศษ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) อาจารย์เมธาวดี เกษบาล ศึกษาานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาการจิตวิทยาแนะแนว มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3) อาจารย์ประเวศ ฤาชากุล ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4) อาจารย์ทรงศักดิ์ ปุริมา ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือโรงเรียนยิ่งยวดพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 5) อาจารย์มานิช เจริญณรงค์ ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ครูปรึกษาโรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผู้เชี่ยวชาญดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

1. โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
 - 1) อาจารย์พลศิลป์ จันทบุตร ตำแหน่งผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 2) อาจารย์ปราณี ทิวัชรทรัพย์ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 3) อาจารย์จิรศักดิ์ จันทร์ปุม ตำแหน่งครู คศ. 1 หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

- 4) อาจารย์สุนันท์ ใจบุญ ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ ครูที่ปรึกษา
2. โรงเรียนสุเมธพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
 - 1) อาจารย์สุริยา บุญแสนแผน ตำแหน่งผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 2) อาจารย์สุภรณ์ รบรัฐ ตำแหน่งครู คศ.1
 - 3) อาจารย์ชาติ สุวรรณอภิชน ตำแหน่งครู คศ.1 หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

- 4) อาจารย์ภวตล บัวตัน ตำแหน่งครูชำนาญการ ครูที่ปรึกษา
3. โรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
 - 1) อาจารย์อดิศักดิ์ มุณีรัตนภรณ์ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 2) อาจารย์สมหมาย สำราญบำรุง ตำแหน่งครูเชี่ยวชาญ หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

- 3) อาจารย์อนุชิต กลางพรหม ตำแหน่งครูที่ปรึกษา
- 4) อาจารย์ชาญชัย เทียงธรรม ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ ครูที่ปรึกษา
4. โรงเรียนทุ่งฝนพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
 - 1) อาจารย์อาวุธ เคนแสนโคตร ตำแหน่งรองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 2) อาจารย์นิลพงษ์ กุณะ ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ รักษาการรองผู้อำนวยการ
 - 3) อาจารย์วรวิทย์ หงษาพุทธ ตำแหน่งครู คศ.1 หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

- 4) อาจารย์คงธนะ ดงแสนสุข ตำแหน่งครูชำนาญการ ครูที่ปรึกษา
5. โรงเรียนทุ่งฝนวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
 - 1) อาจารย์วิทยา พงษ์อุดม ตำแหน่งรองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 2) อาจารย์ทรงเดช ฤชากุล ตำแหน่งรองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 3) อาจารย์เด่นชัย จันทสมคอย ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้างานระบบดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน

- 4) อาจารย์นริสา เสียงเพราะ ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ ครูที่ปรึกษา

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

การวิจัย เรื่อง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 : กรณีศึกษา โรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานเป็น
เลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวคิด
ของกรมสุขภาพจิต และสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2547 ในองค์ประกอบที่สำคัญ 5
ประการ ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนา 4)
การป้องกันและแก้ไข 5) การส่งต่อ

ขอบเขตของการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ เอกสาร
หลักฐานการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและบุคคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 จำนวน 5 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ ในการ
ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีผลงานดีเด่นในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและ
ระดับประเทศ ในระหว่างปีการศึกษา 2545-2557

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการ
ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) หัวหน้างาน
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ครูที่ปรึกษานักเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัย เรื่อง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 :

กรณีศึกษา โรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

ชื่อผู้สัมภาษณ์ นายสมจิตร ภูเขา นิสิตปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... สถานที่ให้สัมภาษณ์โรงเรียน.....

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2557 เริ่มเวลา.....น. ถึงเวลา.....น. (จำนวน 6 หน้า)

สถานที่ให้สัมภาษณ์โรงเรียน.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตำแหน่งหน้าที่ ที่รับผิดชอบในสถานศึกษา

- () ผู้บริหารสถานศึกษา
- () หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ
- () ครูที่ปรึกษานักเรียน

ครูที่ปรึกษานักเรียนในระดับชั้น

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลในการศึกษาการดำเนินงาน (สำหรับผู้บริหาร หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา)
โครงการวิจัย เรื่อง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 : กรณีศึกษา
โรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ

ตอนที่ 2 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

ที่	แนวทางการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547	การดำเนินงาน		
		การปฏิบัติวิธีดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางแก้ไข
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล				
1.1 การรู้จักนักเรียนโดยการใช้แบบประเมิน				
1.1.1	โรงเรียนให้ครูประเมินพฤติกรรม (SDQ) ชุดที่นักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเองหรือไม่อย่างไร			
1.1.2	โรงเรียนให้ครูประเมินพฤติกรรม (SDQ) ชุดที่ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินตนเอง หรือไม่อย่างไร			
1.1.3	โรงเรียนให้ครูประเมินพฤติกรรม (SDQ) ชุดที่ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินตนเอง หรือไม่อย่างไร			
1.1.4	โรงเรียนให้ครูจัดทำระเบียบสะสม หรือไม่อย่างไร			
1.1.5	โรงเรียนให้ครูวัดแววนักเรียน หรือไม่อย่างไร			
1.2 การรู้จักนักเรียนโดยการสังเกต				
1.2.1	โรงเรียนให้ครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียนหรือไม่อย่างไร			
1.2.2	โรงเรียนให้ครูประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนหรือไม่			

ที่	แนวทางการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547	การดำเนินงาน		
		การปฏิบัติวิธีดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางแก้ไข
1.2.3	โรงเรียนให้ครูจัดกิจกรรมโฮมรูม หรือไม่อย่างไร			
1.3 การรู้จักนักเรียนด้วยวิธีอื่นๆ				
1.3.1	โรงเรียนมีวิธีการรู้จักนักเรียนด้วยวิธีอื่นๆ หรือไม่อย่างไร			
การคัดกรองนักเรียน				
2.1 การแบ่งกลุ่มนักเรียน				
2.1.1	โรงเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติหรือไม่อย่างไร			
2.1.2	โรงเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มเสี่ยงหรือไม่อย่างไร			
2.1.3	โรงเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มมีปัญหาหรือไม่อย่างไร			
2.1.4	โรงเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มอื่นๆ หรือไม่อย่างไร			
2.2 การคัดกรองนักเรียนด้วยวิธีอื่นๆ				
2.2.1	โรงเรียนมีวิธีการคัดกรองนักเรียนด้วยวิธีอื่นๆหรือไม่อย่างไร			
การส่งเสริมและพัฒนา				
3.1 การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้จัดกิจกรรมต่างๆ				
3.1.1	โรงเรียนให้ครูสำรวจความต้องการของนักเรียน จากการจัดกิจกรรมโฮมรูม หรือไม่อย่างไร			
3.1.2	โรงเรียนให้ครูประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนหรือไม่อย่างไร			

ที่	แนวทางการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547	การดำเนินงาน		
		การปฏิบัติ วิธีดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางแก้ไข
3.1.3	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมแนะแนว ลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมวิชาทหาร เป็นต้น หรือไม่อย่างไร			
3.2 การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้โครงการ				
3.2.1	โรงเรียนมีโครงการพิเศษต่างๆเช่นอบรมคุณธรรมจริยธรรมทัศนศึกษา วันสำคัญของชาติ วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้นหรือไม่ อะไรบ้าง			
3.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาวิธีอื่นๆ				
3.3.1	โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาวิธีอื่นๆ หรือไม่อย่างไร			
การป้องกันและแก้ไข				
4.1 การป้องกันและแก้ไขโดยการจัดกิจกรรมรวมกลุ่มนักเรียนทั้งหมด				
4.1.1	โรงเรียนประชุมคณะกรรมการในการให้คำปรึกษาหรือไม่อย่างไร			
4.1.2	โรงเรียนจัดกิจกรรมในชั้นเรียนหรือไม่อย่างไร			
4.1.3	โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร หรือไม่อย่างไร			
4.1.4	โรงเรียนจัดกิจกรรมซ่อมเสริมหรือไม่อย่างไร			
4.2 การป้องกันและแก้ไขเป็นรายบุคคล				

ที่	แนวทางการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547	การดำเนินงาน		
		การปฏิบัติ วิธีดำเนินงาน	ปัญหา และอุปสรรค	แนวทางแก้ปัญหา
4.2.1	โรงเรียนให้ครู ให้คำปรึกษานักเรียน หรือไม่อย่างไร			
4.2.2	โรงเรียนมีการสื่อสารผู้ปกครอง หรือไม่อย่างไร			
4.3 การป้องกันและแก้ไขด้วยวิธีอื่นๆ				
4.3.1	โรงเรียนมีวิธีการป้องกันและแก้ไขด้วยวิธีอื่นๆ หรือไม่อย่างไร			
5. การส่งต่อ				
5.1 การส่งต่อภายในสถานศึกษา				
5.1.1	โรงเรียนมีการส่งต่อนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา ภายในสถานศึกษาหรือไม่อย่างไร			
5.1.2	โรงเรียนทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียนในสถานศึกษา ต่อผู้ปกครอง หรือไม่อย่างไร			
5.1.3	โรงเรียนประสานครูที่ช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา หรือไม่อย่างไร			
5.1.4	โรงเรียนมีการติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา ที่ส่งต่อภายในสถานศึกษาหรือไม่อย่างไร			
5.1.5	โรงเรียนรายงานผลการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา ที่ส่งต่อภายในสถานศึกษา ต่อผู้ปกครอง หรือไม่อย่างไร			
5.1.6	โรงเรียนมีการส่งต่อนักเรียนภายในสถานศึกษาโดยวิธีอื่นๆ หรือไม่			

	แนวทางการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547	การดำเนินงาน		
		การปฏิบัติ วิธีดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางแก้ไข
5.2 การส่งต่อภายนอกสถานศึกษา				
5.2.1	โรงเรียนมีการส่งต่อนักเรียนกลุ่มมีปัญหา ภายนอกสถานศึกษา หรือไม่อย่างไร			
5.2.2	โรงเรียนทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อนักเรียนภายนอก สถานศึกษาต่อผู้ปกครอง หรือไม่อย่างไร			
5.2.3	โรงเรียนประสานผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยเหลือนักเรียนภายนอกสถานศึกษา หรือไม่อย่างไร			
5.2.4	โรงเรียนติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา ที่ส่งต่อภายนอกสถานศึกษาหรือไม่อย่างไร			
5.2.5	โรงเรียนรายงานผลการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มมีปัญหา ที่ส่งต่อภายนอกสถานศึกษา ต่อผู้ปกครอง หรือไม่อย่างไร			
5.2.6	โรงเรียนมีการส่งต่อนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาภายนอกสถานศึกษาโดยวิธีอื่นๆ หรือไม่อย่างไร			

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์
(นายสมจิตร ภูเขา)

แบบบันทึกการประชุม

รายงานการประชุมสนทนากลุ่ม เรื่อง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ
ณ ห้องประชุม สวนอาหารบึงไม้หอม จังหวัดอุดรธานี วันที่ 28 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2557
รายชื่อผู้ร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

ที่	ชื่อ – สกุล	ตำแหน่ง	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
1	อาจารย์ ดร.ธนบดี นันทะ	ประธานกรรมการ		
2	นายสุริพัฒน์ ขาวเวียง	รองประธานกรรมการ		
3	นายธีระวุฒิ พิทักษ์ชน	กรรมการ		
4	นายทรงศักดิ์ ปุริมา	กรรมการ		
5	นายนรากร พุนศรี	กรรมการ		
6	นายวสันต์ แก้วแก่น	กรรมการ		
7	นางชวนคิด โพธิ์แหบ	กรรมการ		
8	นางสัจจา ภูพลผัน	กรรมการ		
9	นายมานิช เจริญณรงค์	กรรมการ		
10	นางเมธาวดี เคหบาล	กรรมการและเลขานุการ		

รายชื่อผู้ที่ไม่มาประชุม

-

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

.....

เลิกประชุมเวลา..... น.

ลงชื่อ.....ผู้บันทึกการประชุม

(นายสมจิตร ภูเขา)

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจบันทึกการประชุม

(อาจารย์ ดร.ธนบดี นันทะ)

แบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม

แบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยเรื่องการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเลิศ และสรุปความคิดเห็น การประชุมสนทนากลุ่ม ดังรายละเอียดตามประเด็นสนทนาดังต่อไปนี้

1. การให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รับทราบ ของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือในเขตพื้นที่ และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ในด้านความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีดังต่อไปนี้

.....

.....

.....

.....

.....

2. การให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รับทราบ ของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือในเขตพื้นที่ และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ในด้านการคัดกรองนักเรียน มีดังต่อไปนี้

.....

.....

.....

.....

.....

3. การให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รับทราบ ของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือในเขตพื้นที่ และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ในด้านการส่งเสริมและพัฒนา มีดังต่อไปนี้

.....

.....

.....

.....

.....

4. การให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รับทราบ ของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือในเขตพื้นที่ และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ในด้านการป้องกันและแก้ไข มีดังต่อไปนี้

- 4.1.....
 4.2.....
 4.3.....
 4.4.....
 4.5.....

5. การให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รับทราบ ของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือในเขตพื้นที่ และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ในด้านการส่งต่อนักเรียน มีดังต่อไปนี้

- 5.1.....
 5.2.....
 5.3.....
 5.4.....
 5.5.....

ลงชื่อ.....ผู้สรุป

(นายสมจิตร ภูษา)

นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

**แบบประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20**

คำชี้แจง แบบประเมินฉบับนี้ใช้ประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานตามองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนา
4. การป้องกันและแก้ไข
5. การส่งต่อ

โดยเลือกใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเหมาะสม ประโยชน์ในการนำไปใช้ และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงาน ในแต่ละประเด็นเพียงด้านละช่องความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพของแนวทางการดำเนินงาน แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง ระดับความคิดเห็นเหมาะสม/มีประโยชน์/เป็นไปได้	มากที่สุด
4	หมายถึง ระดับความคิดเห็นเหมาะสม/มีประโยชน์/เป็นไปได้	มาก
3	หมายถึง ระดับความคิดเห็นเหมาะสม/มีประโยชน์/เป็นไปได้	ปานกลาง
2	หมายถึง ระดับความคิดเห็นเหมาะสม/มีประโยชน์/เป็นไปได้	น้อย
1	หมายถึง ระดับความคิดเห็นเหมาะสม/มีประโยชน์/เป็นไปได้	น้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (mean)

ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
4.51-5.00	หมายถึง มากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง มาก
2.51-3.50	หมายถึง ปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง น้อย
1.00-1.50	หมายถึง น้อยที่สุด

แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	ระดับคะแนน														
	ความเหมาะสม					มีประโยชน์					เป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล															
1.1.1 ด้านครอบครัว															
1.1.2 ด้านสุขภาพ															
1.1.3 ด้านความสามารถ															
1.1.4 ด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม															
1.2 เครื่องมือและวิธีรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล															
1.2.1 การประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ)															
1.2.2 ระเบียบสะสม															
1.2.3 การวัดแววนักเรียน															
1.2.4 การจัดกิจกรรมโฮมรูม															
1.2.5 เยี่ยมบ้านนักเรียน															
1.2.6 ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน															
1.2.7 สังเกตพฤติกรรมนักเรียน															
1.2.8 สอบถาม สัมภาษณ์นักเรียนหรือเพื่อนนักเรียน															
1.2.9 การทดสอบ															
1.2.10 การใช้โปรแกรม Scan Tool และโปรแกรม Dmc															
1.2.11 ศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ															
2. การคัดกรองนักเรียน															
2.1 วิธีการคัดกรองนักเรียน															
2.2 เครื่องมือและวิธีการคัดเลือนักเรียน															
2.2.1 แบบบันทึกการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล															
2.2.2 แบบสรุปการคัดกรองนักเรียน															

แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	ระดับคะแนน														
	ความเหมาะสม					มีประโยชน์					เป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
2.3 การแบ่งกลุ่มนักเรียน															
2.3.1 กลุ่มปกติ															
2.3.2 กลุ่มเสี่ยง															
2.3.3 กลุ่มมีปัญหา															
3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน															
3.1 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน															
3.2 กิจกรรมในชั้นเรียน เช่นการ ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การจัด กิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะชีวิต การจัดนิทรรศการ															
3.3 โครงการพิเศษ เช่นโครงการอบรม คุณธรรมจริยธรรม โครงการประกวด นักเรียนดีเด่น โครงการแข่งขันทักษะ ทางวิชาการ โครงการแข่งขันกีฬา ชมรม เห็ดขอนแก่นเป็นต้น															
4. การป้องกันและแก้ไข															
4.1 แนวทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหา															
4.2 วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหา															
4.3 กิจกรรมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหา															
4.3.1 การให้การปรึกษา															
4.3.2 กิจกรรมในชั้นเรียน เช่นการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษา,ห้องเรียนสี ขาว															
4.3.3 สื่อสารผู้ปกครอง															

แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	ระดับคะแนน														
	ความเหมาะสม					มีประโยชน์					เป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4.3.4 กิจกรรมเสริมหลักสูตร															
4.3.5 กิจกรรมซ่อมเสริม															
4.3.6 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน															
4.3.7 การเยี่ยมบ้านนักเรียน															
4.3.8 คณะกรรมการเครือข่ายตำบลเยาวชน อาสาต้านยาเสพติด															
4.3.9 กลุ่มนักเรียนยุวชนแนะแนว YC (Youth Counselor)															
4.3.10 กลุ่มละอองฝุ่น															
4.3.11 การศึกษาเป็นรายกรณี															
5. การส่งต่อ															
5.1 วิธีการส่งต่อนักเรียนภายในสถานศึกษา															
5.1.1 ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้อง ส่งต่อนักเรียนต่อสถานศึกษา															
5.1.2 ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้อง ส่งต่อนักเรียนต่อนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน															
5.1.3 ประสานครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน															
5.1.4 ติดตามดูแลนักเรียน															
5.1.5 รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน															
5.2 วิธีการส่งต่อนักเรียนภายนอกสถานศึกษา															
5.2.1 ชี้แจงทำความเข้าใจ ถึงความจำเป็นที่ ต้องส่งต่อนักเรียนต่อสถานศึกษา															

แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	ระดับคะแนน														
	ความเหมาะสม					มีประโยชน์					เป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
5.2.2 ชี้แจงทำความเข้าใจถึงจำเป็นที่ ต้องส่งต่อนักเรียนและผู้ปกครอง															
5.2.3 ประสานผู้เชี่ยวชาญด้านหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอก สถานศึกษา															
5.2.4 ติดตามดูแลนักเรียน															
5.2.5 รายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน															
5.2.5.1 รายงานในสถานศึกษา															
5.2.5.2 รายงานนอกสถานศึกษา (ศูนย์เฉพาะกิจช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ของเขตพื้นที่การศึกษา) หรือ ศูนย์ ฉก.ชน.															

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ภาคผนวก ค
หนังสือราชการ

ที่ ศธ0530.5(2)/ว.ฯ ๕๙๙

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

18 สิงหาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม

เรียน อาจารย์เมธาวดี เกษบาล

ด้วย นายสมจิตร ภูษา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการดำเนินงานตามระบบช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี อาจารย์ ดร. สมชาย แก้ววังชัย เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ธนบดี นันทะ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่มสำหรับทำวิทยานิพนธ์ เพื่อนิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธ เนืองเฉลิม)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตและวิจัย ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์
โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ 0530.5(2)/2๐๕7

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

6 พฤษภาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฝนพิทยาคาร

ด้วยนายสมจิตร ภูษา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี อาจารย์ ดร.สมชาย แก้ววังชัย เป็นประธานกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ธนบดี นันทะ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดอนุญาตให้ นายสมจิตร ภูษา เก็บรวบรวม ข้อมูลกับผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อที่นิตินี้จะได้ นำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ

ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ฝ่ายจัดการศึกษานอกที่ตั้งคณะศึกษาศาสตร์

โทร. 0-43754322-40 ต่อ 6076 โทรสาร. 0-4372-1764

ที่ ศธ 0530.5(2)/ว 2๐๕๕

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

6 พฤษภาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ศิริวัฒน์ มงคล

ด้วยนายสมจิตร ภูษา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี อาจารย์ ดร.สมชาย แก้ววังชัย เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ธนบดี นันทะ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เพื่อที่นิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ฝ่ายจัดการศึกษานอกที่ตั้งคณะศึกษาศาสตร์

โทร. 0-43754322-40 ต่อ 6076 โทรสาร. 0-4372-1764

ที่ ศธ 0530.5(2)/๒๒๐๕๕

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

6 พฤษภาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์คำพอง สว่างศรี

ด้วยนายสมจิตร ภูษา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี อาจารย์ ดร.สมชาย แก้ววังชัย เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ธนบดี นันทะ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ฝ่ายจัดการศึกษานอกที่ตั้งคณะศึกษาศาสตร์

โทร. 0-43754322-40 ต่อ 6076 โทรสาร. 0-4372-1764

ภาคผนวก ง
ตัวอย่างภาพประกอบการจัดกิจกรรม

ประชุมสนทนากลุ่มย่อย Focus Group

Focus Group ณ ห้องประชุมบึงไม้หอม

สัมภาษณ์ นายวิทยา พงษ์อุดม ตำแหน่งรองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 นายทรงเดช ฤชากุล ตำแหน่งรองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 นายเด่นชัย จันทรมศอย ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 นางนริสา เสียงเพราะ ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ ครูที่ปรึกษา

ขอขอบคุณท่านรองฯที่ให้ข้อเสนอแนะดี ๆ และความเป็นกันเอง

สัมภาษณ์นายอนุชิต กลางพรหม ตำแหน่งครูที่ปรึกษา

สัมภาษณ์นายนิลพงษ์ กุณะ ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ รักษาการรองผู้อำนวยการ

สัมภาษณ์นายวรวิทย์ หงษาพุทธ ตำแหน่งครูศ.1 หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สัมภาษณ์นางปราณี ทิวัชรทรัพย์ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการชำนาญการ

ขอขอบคุณท่าน ดร.ธนบดี นันทะ ที่ได้ให้เกียรติมาเป็นประธานในการ
ประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นายสมจิตร ภูเขา
วันเกิด	วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2527
สถานที่เกิด	อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 558/23 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสุเมธไพทยาการ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี 41150 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหนองแสงวิทยศึกษา อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี
พ.ศ. 2551	ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกพลศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตอุดรธานี
พ.ศ. 2557	ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

